

ОДБРАНА

У фокусу **Војни
буџет**

Интервју

Генерал-потпуковник
мр Милан Зарић,
директор Института
за стратегијска
истраживања

Подршка одлучивању

Тема

Стратегијско планирање одбране

НОВИНСКИ ЦЕНТАР
Београд, Браће Југовића 19

ОДБРАНА

Препоручује

МОНОГРАФИЈУ 63. ПАДОБРАНСКЕ БРИГАДЕ

Књига посвећена стварању и развоју чувене 63. падобранске бригаде изузетна је по много чему: садржају, илустрацијама и привлачном изгледу. Војници са две заклетве, како зову припаднике те елитне јединице, вечни су пример војничке части, пожртвовања и врхунске обучености, а надасве осећања оданости отаџбини и униформи коју поносно носе. Црвена беретка с падобранским знаком њихово је прво уочљиво обележје.

Текст је посвећен бригади, људима који су је стварали, бранили њен углед, ратовали за слободу свог народа, часно гинули и одлазили у легенду.

О њима можете читати, њих можете видети на бројним фотографијама које богато илуструју књигу вишегодишњег новинара листа „Војска“, потом официра 63. падобранске бригаде Владике Крстића.

Књига је обима 184 стране, формата 22x25 цм, тврдог повеза, с пуним колором и квалитетним папиром.

ВЛАДИЦА КРСТИЋ

ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ

Падобранци
63. падобранске
бригаде

НАРУЏБЕНИЦА

НЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3241-009, телефакс 011/3241-363
Жиро-рачун : 840 - 49849 - 58

Овим наручujem _____ примерака књиге о 63. падобранској бригади
„ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ“ са попустом 50 % - по сајамској цени
од 756,00 динара.

Књиге се плаћају унапред. Уз износ за књиге обавезна је доплата од
130,00 динара за поштарину.

Наручбеницу и доказ о уплати послати на наведену адресу НЦ „Одбрана“.

Купац _____
(име, очево име и презиме)

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Датум _____ Потпис наручиоца _____

 NOVI CITROËN C5

Nemački karakter, francuski stil.

VITRO GROUP

OVLAŠĆENI UVOZNIK I DISTRIBUTER ZA SRBIJU

RADNIČKA 22, ADA, BEOGRAD, 011 35 38 555

Vitro Group Kariškorčeva 68, Beograd, 011 30 22 300 Vitro Group M8 09, Brgada 58, NAL 008 30 22 08
Vitro Group Jagodina Dvorski put 1b, Jagodina, 035 25 25 57 Autocomercia Karančeva 18, Beograd,
011 2436 402 Bel Car Bulevar Vojvode Stjepa 86, Novi Sad, 022 626 2004 Auto AS Slavina Trnava 5,
Bačka Topola, 024 705 414 AMC Group Prilatica bb, Čačak, 033 405 402 Office center Kopa Balcina 1,
Podgorica, 081 927 760 Delta bb, Laka Informacije p.n. Velenik 10000 Priština, Kosovo 038 500 558

www.citroen.co.yu

CITROËN

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традиције „Ратника“, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Новински центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор и главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Уредници

Драгана Марковић (специјални прилози)
Мира Шведић (арсенал)

РЕДАКЦИЈА:

Душан Глишић (фелтон, историја и традиције),
мр Снежана Ђокић (свет),
Бранко Копуновић (друштво),
Александар Петровић, поручник,
Владимир Почуч, мајор (одбрана),
Сања Савић (интернет)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастијан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Џ. Ђорђевић, Александар Лијаковић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
Предраг Милићевић, Миљан Милкић,
Крстан Милошевић, др Милан Милошевић,
др Александар Мутавић, Никола Остојић,
Никола Оташ, Иштван Пољонац,
Будимир М. Попадић, Влада Ристић,
др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Даримир Банда (фоторепортер)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор и главни и одговорни уредник
3241-258; 23-809
Заменик главног уредника 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@beotel.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за НЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

Илустровао Огњен ТОПАЛОВИЋ

САДРЖАЈ

Министар Шутановац у Великој Британији
НАСТАВАК ВЕЛИКЕ ТРАДИЦИЈЕ 6

Министар Шутановац у посети Ираку
ПОВЕЋАЊЕ ИЗВОЗА 7

Обележена 130. годишњица војне штампе
и 24. јануар – Дан Новинског центра „Одбрана“
НАСЛЕЂЕ КОЈЕ ОБАВЕЗУЈЕ 8

ИНТЕРВЈУ
Генерал-потпуковник мр Милан Зарић,
директор Института за стратегијска истраживања
ПОДРШКА ОДЛУЧИВАЊУ 18

ТЕМА
Стратегијско планирање одбране
ОДГОВОРИ ЗА БУДУЋНОСТ 24

ОДБРАНА
Нова нормативна акта о кадровским питањима
ПУТОКАЗИ ЗА ВОЈНУ СЛУЖБУ 30

Уз Дан Војногеографског института – 5. фебруар
ТРАДИЦИЈА КВАЛИТЕТА 32

Информациони систем ПЛИРП
АЛАТ САВРЕМЕНОГ ПЛАНИРАЊА 36

Специјални прилог ИЗЛОЖБА „130 ГС“

48

ДРУШТВО

Енергетска безбедност

ВАРЉИВО СУНЦЕ

48

Разговор са проф. др Зораном Килибардом
са Факултета безбедности

ВЕЛИКА НАГОДБА

49

Дан сећања на геноцид и холокауст

СЕНКЕ КАМЕНИХ ЦВЕТОВА

52

СВЕТ

Војна штампа у Европи

ЗАЈЕДНИЧКЕ ВРЕДНОСТИ

56

Др Ендрју А. Микта професор Европског центра
за студије безбедности *Џорџ К. Маршал*

ГЛОБАЛНО НАДИГРАВАЊЕ

60

КУЛТУРА

Разговор са др Мирославом Перишићем,
директором Архива Србије

ТО НИСУ ПАПИРИ, ТО СУ ЖИВОТИ ЉУДИ

64

Спомен-соба Четврте бригаде

КУТАК НЕЗАБОРАВА

72

ДИНА ВОЈНЕ ШТАМPE У СРБИЈИ”

реч уредника

Стратегија

Управо завршена јавна расправа о нацртима *Стратегије националне безбедности* и *Стратегије одбране*, које је на суд јавности дало Министарство одбране као надлежни орган Владе, показала је да смо врло близу дефинисања коначног предлога тих стратешких докумената који ће утемељити систем одбране и безбедности земље.

Бригадни генерал др Митар Ковач, начелник Управе за стратегијско планирање, у ауторском прилогу за *Одбрану* истиче да је време јавне расправе, у трајању од месец и по, било сасвим довољно за артикулсање предлога и изношење аргумената за поједине ставове и опредељења.

Било је, наравно, и опречних мишљења, посебно у вези са питањем безбедносних интеграција, стања и угрожености националне безбедности и уређења система одбране и безбедности. Али, то се и очекује од учесника у дискусији. Уосталом, заједнички интерес је јесте да се дође до што бољег коначног предлога.

Међутим, помало непријатан тон јавној расправи дало је иступање појединих невладиних организација и појединца који су истицали своје изразите компетенције и наводно располагање експертским капацитетима у области одбране и безбедности. То не би било спорно да у позадини није било оспоравања способност и надлежност државних институција које се првенствено баве тим послом јер су, уосталом, и носиоци одговорности која се у подразумева.

Значајан допринос коначном уобличавању стратегијских докумената дали су и представници Института за стратегијска истраживања, као аналитичка служба и подршка стратегијском одлучивању у систему одбране. Генерал-потпуковник Милан Зарић, нови начелник тог института, у интервјуу за наш лист наглашава да пристајање на политички опортунизам где је истраживачки рад био само форма коју је испуњавао пожељан политизован садржај, неће бити одлика те институције. Започело је редефинисање улоге и задатака Института, чији рад ће се одвијати на начелима независности, сарадње и транспарентности.

Поново се враћамо још једном стратешком питању о ком смо у неколико наврата већ писали. Хладни јануарски дани и гасна криза навели су нас на то. Снабдевање земље енергентима је не само важно економско и политичко већ све више и безбедносно питање, које се, наравно, не може решавати преко ноћи.

Разматрање проблема енергетске безбедности земље и сагледавање доступности енергената у потребним количинама и по приступачним ценама увек се одвија у два правца. Први је ослањање на изворе енергије који се могу обновљати, а други је стварање услова да се не долази у малтене безизлазну ситуацију у каквој смо били почетком јануара. Ту, пре свега, мислимо на стварање резерви за кризне ситуације и проналажење алтернативних извора снабдевања, који не би директно зависили од самовоље појединих земаља преко којих иде транзит земног гаса.

Ако сада коначно не извучемо поуке и не предузмемо конкретне и дугорочне мере које ће смањити енергетску зависност Србије, према процени стручњака, у некој наредној сличној ситуацији претрпећемо још теже последице. ■

Наставак велике традиције

Министар одбране Србије Драган Шутановац и британски министар оружаних снага Боб Ејнсворт потписали су у Лондону споразум који предвиђа сарадњу у области одбране и школовање припадника Војске Србије у Великој Британији

Пред проблема у прошлости које смо размотрили и проблема који данас постоје везано за Косово и Метохију, желимо да тражимо и решења. Убеђени смо да сарадња може да буде на много вишем нивоу и да је то стратешки интерес и Србије и Велике Британије”, рекао је Шутановац након потписивања споразума у британском Министарству одбране, 26. јануара.

Шутановац је подсетио да постоји велика традиција сарадње Србије и Велике Британије и рекао да је на састанку изражена обострана жеља да се та сарадња настави.

„Оно што је нама најважније јесте могућност школовања наших официра на краљевским колеџима у Великој Британији и да радимо на промоцији наших односа јер мислимо да је то нео-

пходно”, рекао је Шутановац. Он је додао да је упутио позив свом британском колеги да у септембру посети Србију и изразио очекивање да ће представници војске те земље учествовати у, како је рекао, „активностима које за циљ имају промоцију ваздухопловства”.

Британски министар оружаних снага Боб Ејнсворт рекао је да ће споразум омогућити али и охрабрити војске две државе да „заједно раде, обучавају се и уче једни од других”.

„Србија је направила велики напредак и убрзано постаје члан европске породице народа”, оценио је Ејнсворт.

Министар Шутановац је пре потписивања споразума посетио Вестминстерску опатију у Лондону где је положио венац на спомен плочу Незнаном јунаку и присуствовао молитви за краљицу Елизабету II, председника Србије Бориса Тадића, оружане снаге и народе две земље.

Проширење војне сарадње

Министар Шутановац изјавио је агенцији Бета да је саговорницима за време боравка у Лондону пренео став да је формирање Безбедносних снага Косова непотребан трошак и да то неће допринети стабилности у региону.

„Са друге стране, желимо смо да укажемо на то да можемо да будемо партнери и да убудуће Србија види себе као чланицу Партнерства за мир у пуном капацитету, и у том смислу тражили смо помоћ у области едукације, школовања и тренинга припадника Војске Србије”, изјавио је Шутановац.

Министар је поновио да формирање Безбедносних снага Косова и признање једнострано проглашене независности Косова оптерећује односе Србије и земаља које то подржавају.

„Без обзира на то, желимо да сарађујемо имајући у виду да желимо да нађемо решење за проблем Косова на дипломатском нивоу и да је то стратешко опредељење целе земље”, рекао је Шутановац. Он је оценио да је војна сарадња коју Србија остварује са другим земљама веома битна за укупне дипломатске односе и као пример навео сарадњу са Норвешком.

„Дипломатија има веома тежак посао али ми треба да јој помогнемо да испуњава своје задатке... Шта год политика буде одлучила, Министарство одбране и Војска Србије ће испунити, али се трудимо да обновимо стару сарадњу, а искуство које имамо са Ираком нам говори да можемо да склопимо велике послове на основу старе сарадње”, рекао је он.

Министар Шутановац сусрео се за време посете Великој Британији и са представницима Министарства спољних послова те земље.

На Лондонској школи за економију и политичке науке одржао је предавање у којем је говорио о ставовима Србије о европским интеграцијама, односима у региону и питању виза. ■

Бета

Повећање извоза

Ирачки премијер Малики и министар Шутановац изразили су задовољство квалитетом и брзином реализације раније потписаног уговора, што је основ да се сарадња у тој области прошири и унапреди

Министар Шутановац је најавио наставак војне сарадње Београда и Багдада, повећање извоза из Србије војне опреме и наоружања у Ирак и нагласио да су Ирачани фасцинирани новим оклопним возилом *Лазар*, компаније *Југоимпорт – СДПР*.

„Количина која је њима неопходна била би довољна да наша наменска индустрија више година ради без проблема и да има стабилно финансирање“, изјавио је Шутановац, који је у Багдаду 22. јануара разговарао са званичницима ирачке владе.

Шутановац је подсетио да је прошле године државна компанија *Југоимпорт – СДПР* са Министарством одбране Ирака потписала уговор о извозу војне опреме и наоружања у висини од 234 милиона долара.

„Прошле године направили смо огроман уговор са Ираком. Уколико се оно за шта су сада показали интересовање само једним делом реализује као уговор, биће боље него прошле године“, рекао је Шутановац. „Идемо у правцу стварања озбиљне одбрамбене индустрије коју би држава требало да поспешује“, истакао је Шутановац и поручио да мали број компанија у Србији може да се похвали извозом какав има српска одбрамбена индустрија.

Према речима Шутановца, ирачки премијер Нури ал-Малики и министар одбране Абдул Кадир задовољни су квалитетом робе и брзином испоруке, што је основ да се сарадња у тој области прошири.

„Наша одбрамбена индустрија је извозно оријентисана и на тој начин учинићемо напоре да смањимо спољнотрговински дефицит и ублажимо финансијску кризу“, нагласио је Шутановац.

Министар Шутановац са премијером Маликијем и министром одбране Кадиром

Шутановац је ирачком колеги понудио могућност да се студенти из Ирака школују на Војној академији у Београду. Он је рекао и да постоји велико занимање за обуку припадника специјалних јединица и копнене војске у Србији.

Одбрамбени систем Србије може да одговори тим изазовима како бисмо, напослетку, направили дугорочну везу са Ираком, поручио је Шутановац. Према његовим речима, Ирачани су заинтересовани за обуку у области ваздухопловства и куповином српског авиона *Ласта* постају дуготрајни купци у Србији.

Шутановац је рекао да је са ирачким званичницима разговарано и о повратку грађевинских компанија из Србије у Ирак.

Он је рекао да је, у име премијера Србије Мирка Цветковића, Марукија позвао да посети Србију, како би два председника владе разговарали о унапређењу сарадње у области грађевинства, али и у другим областима.

Шутановац се премијеру Маликију захвалио на принципијелном ставу Багдада по питању статуса Косова.

Он је додао и да је ирачком министру унутрашњих послова Џеваду ал-Буланију уручио позив да посети Србију и са министром унутрашњих послова Ивицом Дачићем разговара о могућностима сарадње, јер Ирак тек развија своју полицију. „Убеђен сам да наша полицијска академија може да пружи њима неопходну обуку и тренинг у Србији“, рекао је Шутановац.

На почетку посете Багдаду, министри Шутановац и Кадир су положили венце на Споменик незнатом јунаку. ■

Фотет

Наслеђе које

У Дому Гарде на Топчидеру обележена је 130. годишњица војне штампе у Србији и 24. јануар – Дан Новинског центра „Одбрана“, баштиник традиције листа „Ратник“, који је 1879. године основао министар војни Јован Мишковић. Свечаности су присуствовали министар одбране Драган Шутановац, заступник начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, најодговорније личности из система одбране, бројни гости из културног и јавног живота, представници медија и пријатељи и сарадници магазина „Одбрана“.

Министар одбране Драган Шутановац је на свечаности рекао да би генерал Јован Мишковић, вероватно, био веома задовољан када би знао да његови наследници после 130 година успешно настављају традиције које је он започео. – Не само да смо успели да одржимо часопис, него смо успели да развијемо ниво комуникације који прати ново технолошко друштво. „Одбрана“ је свакако израз жеље да се комуницира како са припадницима војске, тако и са јавношћу. Мислим да смо у протеклој години магазин „Одбрана“ приказали као један од најважнијих

обавезује

штампаних медија који се баве системом одбране и који се веома често цитира – рекао је министар Шутановац.

Он је подсетио да је у Србији увек било много оних који су указивали на проблеме, али су тешко налазили решења, и додао да данас нови менаџмент, уз помоћ „Одбране“, нуди и решења.

Министар је нагласио да је магазин „Одбрана“ веома важан медиј комуникације за враћање угледа припадницима Војске који је током деведесетих значајно урушен. Он је додао да ће и даље инсистирати на квалитету медијске подршке коју систему одбране пружа редакција „Одбране“.

– Посећеност нашег Интернет-сајта подигли смо на око 4.000 улазака дневно, што је више од милион и по улазака годишње, а такав биланс вероватно нема ниједно министарство нити државна институција – закључио је министар одбране.

Начелник Управе за односе са јавношћу капетан бојног брода Петар Бошковић рекао је да континуитет војне писане речи од „Ратника“ до „Одбране“, који су зачели и деценијама одржавали посвећеници том послу, угледна имена у свом времену и значајне личности српске историје, остављају наслеђе које обавезује. Он је оценио да се углед магазина „Одбрана“ најбоље види по броју цитираних текстова у другим медијима. Бошковић је додао да ће Управа за односе са јавношћу и редакција магазина и даље радити на промоцији активности у систему одбране.

Министар одбране Драган Шутановац уручио је Сандри Мандић, новинарки телевизије Б92, награду „Иван Марковић“ за најбољи новинарски рад о активностима Министарства одбране и Војске Србије у 2008. години. Сандра Мандић награђена је за ТВ емисију „Жене у војсци“, која је емитована у оквиру телевизијског серијала „Б92 истражује“.

За најуспешнијег новинара магазина „Одбрана“ проглашен је Раденко Мутавић, заменик главног и одговорног уредника, а

Сандри Мандић награду је уручио министар Драган Шутановац

Специјално признање генерал-мајору Видосаву Ковачевићу уручио је државни секретар Зоран Јефтић

Најбољем спортисти поручнику Саше Петровићу пехар је предао пуковник Бранко Бошковић

Најбоља спортска екипа „Небеске видре“, са генерал-потпуковником Милојем Милетићем

Раденку Мутавићу, најуспешнијем новинару „Одбране“, признање је уручио капетан бојног брода Петар Бошковић

Генерал у пензији Милосав Ц. Ђорђевић, најуспешнији сарадник „Одбране“ и потпуковник Славољуб М. Марковић

звање најбољег сарадника понео је генерал у пензији Милосав Ц. Ђорђевић.

Традиционална награда магазина „Одбрана“ за „Спортисту године Војске Србије“ припала је поручнику Саши Петровићу, припаднику Специјалне бригаде, државном прваку у стрељаштву. Најуспешнија екипа ВС у 2008. години су „Небеске видре“.

Специјално признање за изузетан допринос развоју војног спорта додељено је генерал-мајору Видосаву Ковачевићу, начелнику Војне академије. Друго специјално признање припало је заставнику Горану Тодоровићу за падобрански скок у тандему са 8.350 метара, који представља нови светски рекорд међу парализованима.

На свечаности је потпуковник Славољуб М. Марковић, директор и главни и одговорни уредник, уручио захвалнице је-

диницама, установама и предузећима с којима је „Одбрана“ остварила запажену сарадњу у протеклој години.

Захвалнице су добили Команда ВиПВО, Војни музеј, Центар за војнонаучну документацију, информације и библиотекарство, 64. логистички батаљон, Војнофилмски центар „Застава филм“, Уметнички ансамбл „Станислав Бинички“ и Предузеће NNS Sistem.

Изложба поводом 130. годишњице војне штампе

У Војном музеју на Калемегдану, 21. јануара, свечано је отворена изложба поводом обележавања јубилеја – 130. годишњице војне штампе у Србији. Изложбу је отворио државни секретар Министарства одбране др Зоран Јефтић. Јавности су представљена штампана

4. јануар - Дан Новинског центра „Одбрана“

Специјално признање заставнику Горану Тодоровићу уручио је бригадни генерал Илија Тодоров

Изложбу у Војном музеју отворио је државни секретар Зоран Јефтић

гласила, фотографије и предмети, који су у протеклих 130 година обележили организовано и институционално информисање у војсци.

Државни секретар Зоран Јефтић осврнуо се на богату историју војне писане речи, која је бележила историју и пратила развој државе и оружаних снага. Он је подсетио на периоде у којима су постојали бројни листови са различитом тематиком из војне области. Државни секретар оцени је магазин „Одбрана“ као штампани медиј са потпуно новим визуелним идентитетом и садржајем, новим приступом праћењу активности Војске и Министарства, али и техничких и геополитичких тема.

Директор и главни и одговорни уредних „Одбране“ потпуковник Славољуб М. Марковић захвалио је аутору изложбе потпуковнику мр Ивану Мијатовићу, директору Војног музеја пуковнику Мирославу Кнежевићу и директору Центра за војнонаучну документа-

цију информације и библиотекарство капетану бојног брода Станку Шушљику на помоћи и сарадњи у припреми изложбе. Потпуковник Марковић одао је признање и војнику на цивилној служби у НЦ „Одбрана“ Огњену Топаловићу, који је дизајнирао логотип изложбе и врло ефектно спојио перо и мач – симболе новинарског и војног позива.

– Перо је алатка сваког новинара која данас може бити, као што и јесте, и рачунар и писаћа машина, и диктафон и фото-апарат и телевизијска камера. И реч је симбол новинарског позива, а она зна често да буде бриткија од мача који је огледало јунаштва, одважности, поноса, снаге воље и ума, витешког духа и ратничке вештине. Отуда и назив изложбе „Перо са снагом мача“ – рекао је потпуковник Марковић.

Отварању изложбе присуствовали су бројни гости из система одбране, културног и јавног живота и представници медија. Изложба је отворена до 22. фебруара. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Снимили Д. БАНДА и
Ј. МАРЈАНОВ

Међународна научна конференција „Ванредне ситуације“

Државни секретар у Министарству одбране др Зоран Јефтић и шеф Мисије Оебса у Србији Ханс Ола Урстад отворили су, 28. јануара у Дому Гарде у Толчидеру, међународну научну конференцију „Ванредне ситуације“. Дводневну конференцију организовали су Институт за стратегијска истраживања Министарства одбране, у сарадњи са Мисијом Оебса у Србији и уз финансијску подршку Министарства одбране Краљевине Норвешке.

У име домаћина, присутне је поздравио директор Института генерал-потпуковник мр Милан Зарић.

Државни секретар Јефтић је, приликом отварања Конференције, рекао да је њена тема актуелна не само за Србију већ и за цео свет.

„Србија је у последњих неколико месеци у фази сложених дефинисања институционалних решења за одговор на ванредне ситуације, што ће бити учињено у догледно време. Због тога су нам искуства

земаља региона и експерата из Европске уније значајна за доношење неких коначних одлука о том питању. Очекујемо да ће са овог научног скупа изаћи закључци које ћемо моћи да користимо у виду препорука за даљи развој овог система“, рекао је државни секретар Јефтић.

Шеф Мисије Оебса у Србији Ханс Ола Урстад рекао је да је природа ванредних ситуација таква да се оне не могу предвидети, те је због тога важно за све земље да буду припремљене како би смањиле последице и материјалну штету коју катастрофалне ситуације могу да изазову.

Конференцији, поред представника из Србије који се баве питањима ванредних ситуација, присуствују представници седам земаља и Европске уније, експерти из различитих области. Циљ скупа је размена искустава и научних достигнућа домаћих и међународних експерата у области управљања ванредним ситуацијама. Посебан нагласак биће стављен на улогу министарства одбране и војске у ванредним ситуацијама изазваним невојним чиниоцима. ■

С. БОКИЋ

Конституисан нови састав Делегације Србије при CISM

Конститутивни састанак Делегације Србије при Међународном савету за војне спортове (CISM) одржан је 22. јануара у Министарству одбране. Шеф новог састава Делегације Србије је државни секретар др Зоран Јефтић, а у Делегацији се, поред представника Министарства одбране и Војске Србије, налазе и представници Олимпијског комитета Србије, Министарства омладине и спорта и Министарства спољних послова.

На састанку је конституисан нови састав Делегације, представљени су резултати остварени у протеклих пет година и најављене активности које очекују представнике Србије у 2009. години у оквиру Међународног савета за војне спортове. ■

Допринос регионалној стабилности

Делегација Министарства одбране, коју је предводио државни секретар Душан Спасојевић, отворила је 20. јануара у Риму вишедневне свечаности поводом јубилеја – 130 година од успостављања дипломатских односа између Србије и Италије.

Делегација Министарства одбране, коју је предводио државни секретар Душан Спасојевић, отворила је 20. јануара у Риму вишедневне свечаности поводом јубилеја – 130 година од успостављања дипломатских односа између Србије и Италије.

Државни секретар Спасојевић је у свом обраћању истакао да је у 130, политички, дипломатски и војно, изузетно бурних година, било успона и падова у односима Србије и Италије, али да данас можемо говорити о пријатељству наша два народа осведоченом и у завидној војној сарадњи.

Добра билатерална војна сарадња између Србије и Италије не само што поспешује укупне односе две земље већ и значајно доприноси регионалној стабилности. Министарство одбране и Војска Србије учествују у свим важним регионалним иницијативама и у оквиру њих имају изузетну сарадњу са Министарством одбране и оружаним снагама Италије.

Говорећи о политичко-безбедној ситуацији у региону, нарочито на Косову и Метохији, Спасојевић је изнео основе државне политике према том питању и истакао да Србија никада неће признати једнострано проглашену независност КиМ. Нагласио је огромно незадовољство Србије чињеницом да је Кфор укључен у формирање такозваних Косовских снага безбедности, што представља потенцијално озбиљну претњу за мир и стабилност у региону.

Државни секретар Спасојевић представио је приоритете рада Министарства одбране у наредном периоду, нарочито у области међународне војне сарадње, која ће у потпуности доприносити испуњавању приоритета наше спољне политике.

Италијански државни подсекретар за одбрану Ђузепе Косига изразио је задовољство чињеницом да је билатерална војна сарадња достигла висок ниво, и нагласио да није чест случај да војна сарадња представља главни покретач укупне билатералне сарадње, као што је то у случају сарадње у области одбране наше две земље.

Италија даје пуну подршку Србији на њеном путу европских интеграција, нагласио је Косига и изразио уверење да ће тренутне препреке на том путу бити ускоро уклоњене.

На свечаности која је одржана у Центру високих студија одбране присутнима се обратио и командант Ваздухопловства Војске Србије генерал-мајор Драган Катанић, који је представио досадашње резултате у реформи Војске.

Генерал-мајор Драган Катанић говори на свечаности у Риму

Душан Спасојевић и Ђузепе Косига

Са италијанске стране у име оружаних снага Италије говорио је заменик начелника Генералштаба корпусни генерал Доменико Вилани.

У свом обраћању, председник комисије за одбрану Доњег дома Парламента Италије Едмундо Ђириели истакао је значај сарадње две земље за очување регионалне стабилности и нагласио лични став да је признање једнострано проглашене независности Косова и Метохије био исхитрен потез и производ политичких условности. Он је изразио уверење да ће италијански контингент Кфора у зони своје одговорности свим средствима очувати безбедност Срба и српских светиња.

У четвородневну свечаност поводом 130 година од успостављања дипломатских односа Србије и Италије, која је отворена учешћем Министарства одбране Србије, укључила су се и друга министарства из влада две земље. ■

Државни секретар Спасојевић о Стратегији националне безбедности

У оквиру јавне расправе о *Нацрту стратегије националне безбедности* државни секретар у Министарству одбране мр Душан Спасојевић одржао је 28. јануара, на Форуму за међународне односе Европског покрета у Србији, предавање под називом *Стратегија националне безбедности*.

Том приликом државни секретар је рекао да *Стратегија националне безбедности* представља највиши и најзначајнији стратегијски документ у области националне безбедности и одбране који, између осталог, дефинише основе безбедносног организовања на највишем државном нивоу. Она представља најопштији документ којим се формулишу безбедносни циљеви у области спољне политике, економије, одбране, унутрашње безбедности и у другим областима друштвеног живота, одређујући основе система националне безбедности.

„Како би дефинисала одговарајући безбедносни концепт, *Стратегија националне безбедности* треба да одреди националне безбедносне интересе и циљеве, процене међународног безбедносног окружења, те да идентификује унутрашње и спољне ризике и претње, успостави основне параметре националне безбедности и предвиди материјална средства за своју реализацију”, рекао је Спасојевић.

Након предавања, државни секретар Спасојевић је одговарао на питања чланова Форума.

Јавној расправи је присуствовао и начелник Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране бригадни генерал др Митар Ковач. ■

С. Ђ.

Годишњи семинар Програма Присма

У оквиру билатералне сарадње са Краљевином Данском и уз подршку земаља Нордијске иницијативе, од 26. до 30. јануара у Београду је одржан годишњи семинар под називом *Јачање капацитета Програма Присма*.

У име Министарства одбране семинар је отворио државни секретар Игор Јовичић, који је том приликом захвалио Нордијској иницијативи и Међународној организацији за миграције (ИОМ) за досадашњу сарадњу и подршку Програму *Присма* и изразио очекивање да ће сарадња бити настављена. Једна од планираних активности јесте изналажење могућности за подршку у промени каријере и професионалних војника.

Поред припадника Дирекције *Присма*, током прва два дана семинара у раду су учествовали и представници ИОМ, који су ангажовани на Пројекту помоћи вишку војног кадра у Србији. Тај пројекат већ више од две године успешно пружа подршку националном Програму *Присма* давањем финансијске помоћи корисницима Програма преко Поверљивог фонда за Републику Србију у оквиру НАТО – Партнерства за мир.

Други део семинара усмерен је на разраду акционог плана будуће сарадње Дирекције *Присма* и Нордијске иницијативе у наредних пет година. ■

М. К.

Државни секретар Игор Јовичић уручио кључеве нових станова у Обреновцу

Државни секретар Игор Јовичић уручио је 23. јануара у обреновачком насељу Сава кључеве осам станова припадницима Министарства одбране и Војске Србије.

Реч је о становима које је Министарство одбране добило у судском поступку, од којих је шест подељено раније, а очекује се да још шест станова добије власнике у предстојећем периоду.

Према најавама, ове године у систему одбране биће решено око 1.000 стамбених захтева. ■

Режирање бројки

Систему одбране додељена су новчана средства у висини од око **72,763 милијарде динара**, односно нешто више од **2,1 одсто бруто друштвеног производа земље**. У ту цифру урачунате су и око **2,5 милијарде сопствених прихода**. Буџет је, у односу на претходну годину, без средстава за војне пензије и новца из **Националног инвестиционог плана**, увећан за **4,5 одсто**. Повећање је мање од пројектоване инфлације. Укупна реализација буџетских обавеза Министарства одбране у 2008. износила је **98 одсто**.

Припаднике система одбране, односно Министарства одбране и Војске Србије, занима како су надлежни режирали бројке у војном буџету, коју су вештину или умеће балансирања и расподеле додељених финансијских средстава применили да планиране послове и задатке реализују без већих тешкоћа. И, наравно, како ће се то одразити на њихов стандард.

Да бисмо прецизније сазнали о структури војног буџета, мерама којима ће се ублажити мањак новца у систему одбране и неповољни утицаји светске финансијске кризе, разговарали смо са Александром Мишчевићем, државним секретаром у Министарству одбране.

Премотавање искустава

Војни буџет за 2009. годину износи око **72,763 милијарде динара**, што представља нешто више од **2,1 одсто бруто друштвеног производа земље**. У ту цифру урачунате су и око **2,5 милијарде очекиваних, сопствених прихода**. Буџет је, према речима државног секретара Мишчевића, у односу на претходну годину, без средстава за војне пензије и финансија из *Националног ин-*

вестиционог плана, увећан за **4,5 одсто**. Повећање је, свакако, мање од пројектоване инфлације.

– Добром алокацијом, односно доделом финансијских средстава, можемо подмити све потребе система одбране током године. Колико год новца добили, увек смо незадовољни, јер су се, због малих улагања протеклих петнаестак година, у систему нагомилале потребе. На пример, у 2008. имали смо повећање буџета у односу на 2007. само 12 одсто, али смо успели да инвестирамо више него у претходне три године. Повећали смо плате припадницима Министарства одбране и Војске Србије, за годину дана, у просеку више од 30 одсто. У времену од маја 2007. до краја прошле године плате су у просеку увећане 39,6 одсто, а и бројне накнаде у висини од 20 до 228 одсто. Овогодишњи буџет сличан је оном у претходној години, уколико се посматра увећање од 4,5 одсто и планирана инфлација – каже Александар Мишчевић.

Како наглашава државни секретар, Министарство одбране очекује да током године оствари више од **2,5 милијарде динара прихода**. Рационалнијим пословањем и редовним плаћањем приспелих обавеза могу се обезбедити и знатне уштеде.

– Буџет и јесте тако пројектован да уважава све оно што се догађа на светској финансијској сцени. Ми ћемо наставити да се у систему понашамо *домаћински*, онако како смо то и до сада чинили. Претпрошле године смо, у односу на 2006, повећали сопствене приходе за око 60 одсто, и они су тада износили 5,34 милијарде динара. У 2008. приходи су увећани за око пет одсто и достигли 5,57 милијарди динара, а сличан раст планирамо и у 2009. години – наводи државни секретар Мишчевић.

Умеће расподеле

Каква је структура нашег овогодишњег војног буџета?

– Идеалан модел структуре војног буџета има Норвешка, у којој се за персоналне трошкове издваја 40, а оперативне трошкове и инвестиције по 30 одсто. Међународни стандард, коме тежи и Министарство одбране Републике Србије, јесте – 50 одсто за персоналне трошкове, 30 за оперативне, а 20 одсто за инвестиције.

Прошле године, у систему одбране 57 одсто буџета издвојено је за персоналне трошкове, 23,6 за оперативне и 19,4 одсто за инвестиције, чиме смо се, у доброј мери, приближили светској норми. Актуелна економска криза, која није мимоишла ни Србију, а тиме и рестриктиван овогодишњи буџет, условили су да Министарство одбране најпре треба да дефинише приоритете, те на другачији начин одреди структуру трошкова. Један од најважнијих задатака јесте професионализација Војске Србије, па због очекивања повећања броја професионалних лица, персонални трошкови у војном буџету изnose 63,7 одсто. За оперативне трошкове планирано је 20,9, а инвестиције 15,4 одсто буџета. На висину персоналних трошкова утицала је и намера Министарства одбране да, у условима међународне финансијске кризе, заштити стандард запослених у систему одбране – наглашава државни секретар Александар Мишчевић.

За плате припадника Министарства одбране и Војске Србије у војном буџету 2009. предвиђено је око 26 милијарди, а за пензије око 23 милијарде динара. Средства за војне пензије увећана су за око 3 милијарде динара или 15 одсто у односу на прошлу годину. То повећање веће је од прогнозиране инфлације на годишњем нивоу.

Вештина планирања

Прошлогодишњим ребалансом буџета Министарству одбране одузето је око три милијарде динара, односно умањена су средства са конта 512, који се односи на набавку машина и опреме у оквиру инвестиција.

– Опрема коју Министарство одбране купује за Војску Србије је врло специфична. Ретко се налази у складиштима, тако да период од потписивања уговора о набавци, до производње уговорене опреме, њене испоруке и доспећа плаћања, дуго траје. Министарству одбране је приликом реализације буџета кључни последњи квартал године, јер тада доспева већина уговорених обавеза и плаћају се реализоване услуге. Нажалост, прошле године ребаланс буџета изведен је пре последњег квартала, па се стекао утисак да Министарство одбране није утрошило додељена средства са конта 512.

Треба знати да је Министарство одбране у прошлој години, у области инвестиција, са конта 512, премашило план реализације задатака и да је Трезору Републике Србије, који извршава доспеле обавезе, доставило налоге за плаћање. Због неликвидности Трезора у том периоду и слабог прилива новчаних средстава у државну касу обавезе нису на време исплаћене, тако да реализација буџетских задатака система одбране по инвестицијама износи 95 одсто. Иначе, укупна реализација обавеза Министарства одбране у 2008. износила је 98 одсто, за све задатке – објашњава државни секретар Александар Мишчевић.

Да ли је могуће заштитити финансијска средства система одбране у условима честе промене курса динара?

– Сва министарства функционишу тако што Трезору достављају налоге за наплату реализованих задатака из буџета, јер се новац налази у Трезору. Прошле године смо више пута од Трезора и Народне банке Србије тражили да депонујемо средства или отворимо кредитиве за плаћање ремонта или куповину опреме у већим износима, али нам то није одобрено. Трезор настоји да плаћа у реалном времену. Када би нам то било обезбеђено, систем одбране заштитио би новац од дневне промене курса динара, али га Трезор не би могао користити – тврди Мишчевић.

Стамбене субвенције

У току 2008. године Министарство одбране је, на различите начине, решило око 1.500 стамбених проблема припадника Војске. За стамбено кредитирање из прошлогодишњег буџета издвојило је знатна средства. Уз ангажовање Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, *кров над главом* добила су 103 лица, а 86 кредитима комерцијалних банака. Просечна вредност кредита износила је 50.000 евра.

– Овогодишњим буџетом предвиђено је 150 милиона динара за финансирање стамбених кредита у систему одбране. Очекујемо да ће тај износ бити довољан за субвенционисање стамбених кредита 220 припадника Министарства одбране и Војске Србије. Током године, средствима из буџета финансираће се изградња већ започетих станова на Бежанијској коси – рекао је државни секретар Александар Мишчевић.

Војне пензије

– Војне пензије су у 2008. години повећане у просеку 27,43 одсто. Надлежни из Министарства одбране више пута су ургирали у Влади да се разреши проблем дуга војним пензионерима, јер је Министарство финансија носилац израде репрограма дуга. Убудуће, војне пензије ће расти у складу са цивилним прописима, као и за остале пензионере Републике Србије – истиче Александар Мишчевић.

– Овогодишњи персонални трошкови, у односу на прошлогодишње, повећани су за око 5 милијарди, па укупно износе око 30 милијарди динара. Њихов највећи постотак чине бруто плате са доприносима. У персоналне трошкове спадају још и различите врсте накнада, попут накнаде за одвојен живот, становање, превоз, опште дежурство, боловања, накнаде за социјалну заштиту и солидарну помоћ... Око 4 милијарде динара достижу поменути остали трошкови у саставу персоналних. Издвајање 63,7 одсто за персоналне трошкове потврђује да је војни буџет 2009. заиста социјални, а не развојни – каже Мишчевић.

Оперативни трошкови система одбране износе око 10 милијарди динара. У њих се убрајају трошкови службених путовања, услуге према различитим уговорима, специјализоване услуге, текуће поправке и одржавање, али и материјал, попут горива, хране, лекова, санитетског материјала, затим униформе и административни, канцеларијски материјал. Из оперативних трошкова, режијске накнаде плаћају се комуналним предузећима.

Према речима државног секретара Александра Мишчевића, за енергетске услуге из војног буџета издвојено је око милијарду и по, за храну око 1,3 и текуће одржавање и поправке, односно ремонте техничких капацитета у јединицама Војске једна милијарда динара, док је за гориво планирано око 900, а за комуналне услуге око 500 милиона динара. Знатно оштријом финансијском дисциплином редуковаће се поједини оперативни трошкови, а та средства биће усмерена за професионализацију Војске.

– Када се говори о инвестицијама током године, Министарство одбране настојаће да планира вишегодишње набавке, тако да ће се ублажити последице ограничених улагања у инфраструктуру, машине и опрему Војске. Око 4,5 милијарде динара искористиће се за набавку опреме за специјалне и пешадијске јединице. У Ваздухопловство и противваздухопловну одбрану биће усмерено око 500 милиона динара за куповину опреме за контролу ваздушног простора и опремање службе трагања и спасавања. За набавку транспортних средстава и покретних ствари за техничку подршку планирано је да се у 2009. утроши око 650 милиона динара – набраја Мишчевић. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимио Даримир БАНДА

Стручна расправа о Нацрту стратегије националне безбедности

У оквиру јавне расправе о нацртима стратегије националне безбедности и стратегије одбране, 30. јануара је на Академији за дипломатију и безбедност одржана Стручна расправа о *Нацрту стратегије националне безбедности*, на којој су, поред професора те високошколске установе, учествовали и представници министарства одбране, пољних и унутрашњих послова Републике Србије, Института за политичке студије, Правног факултета у Новом Саду и специјализованих државних и приватних институција и установа из области система безбедности.

Образлажући рад на изради два стратешки важна документа, чије усвајање омогућава доношење других доктринарних и оперативних закона и докумената, руководилац Експертске групе Министарства одбране бригадни генерал др Митар Ковач истакао је да стручну расправу схвата као још један покушај научне и теоријске анализе веома значајног друштвеног система, какав је систем безбедности и пружања подршке ауторима у изради стратешких докумената у периоду оптерећеном и спољним и унутрашњим отежавајућим околностима, које су, у одређеној мери определили и понуђену верзију *Нацрта стратегије националне безбедности*.

– После многобројних консултација с представницима науке и струке, али и невладиних и владиних организација и установа и институција које се посредно или непосредно баве системом безбедности, 26. октобра 2007. урађена је прва верзија *Нацрта стратегије националне безбедности*, која је, после знатних догађања у нашем окружењу, али и у свету, од којих посебно треба истаћи погоршану ситуацију на Косову и Метохији и светску економску кризу, морала бити прилагођена новонасталим околностима – рекао је генерал Ковач, и истакао да не стоје критике дела недовољно упознате јавности да је *Нацрт стратегије националне безбедности* урађен брзо, по наређењу, или без претходне опсежне консултације са свим релевантним чиниоцима система безбедности.

Генерал Ковач је рекао да ће Експертска група Министарства одбране, која је радила на изради документа, после окончања јавне расправе размотрити све приспеле предлоге, сугестије и оцене стручне јавности.

О структури система безбедности и научним категоријама које би *Нацрт стратегије* требало да узме у обзир говорио је генерал у пензији Бранко Крга, руководилац Центра за стратешко истраживања на Академији за дипломатију и безбедност, који је истакао и друштвени значај документа који су на јавној расправи. ■ Д. Г.

Анализа функционалне оспособљености ВМА

Анализи функционалне оспособљености и припреме за одбрану Војномедицинске академије за 2008. годину, одржаној 30. јануара, присуствовали су руководиоци организационих јединица ВМА и начелници одговарајућих организацијских целина Министарства одбране.

– Очекујем да на овом скупу објективно, критички и проблемски сагледамо шта се радило током протекле године, да ли смо остварили све планирано, колико смо се суочавали са проблемима субјективне или објективне природе и шта нам је задатак за наредни период – рекао је на почетку анализе начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић. Он је истакао да анализа треба да пресека, да истакне битне проблеме и предложи мере из надлежности ВМА и Сектора за материјалне ресурсе, које би требало да у наредном периоду дају значајан допринос за побољшање рада.

Говорећи о тежишним активностима у наредном периоду, заменик начелника ВМА пуковник проф. др Никола Филиповић истакао је реализацију наменских задатака и унапређивање квалитета рада, обезбеђивање већих прихода и техничко-технолошку обнову и опремање. Задаци у наредном периоду су и здравствено обезбеђивање „Универзијаде 2009“ и активности на имплементацији ISO стандарда.

У наредном периоду нагласак је и на наставку интеграције у здравствени систем Републике Србије, акредитацији ВМА у образовни и научноистраживачки систем земље, побољшању материјалног статуса запослених и јачању интернационалне позиције ВМА. ■ С. Ђ.

Обележен Дан Четврте бригаде у Врању

На свечаности поводом Дана Четврте бригаде Копнене војске – 31. јануара, која је одржана у врањској касарни „Први пешадијски пук кнеза Милоша Великог“, командант бригадни генерал Милосав Симовић истакао је да је главни задатак јединице да заједно са осталим јединицама Војске Србије, полицијом и жандармеријом, безбедносним службама и координационим телом Владе Србије обезбеди мир свим грађанима југа Србије, без обзира на националну, верску и политичку припадност.

Поздрављајући присутне, начелник штаба Команде Копнене војске бригадни генерал Војин Јондић рекао је да припадници Четврте бригаде имају чиме да се похвале и на што да буду поносни, али на бригаду су поносни и Команда Копнене војске и мештани Пчињског и Јабланичког округа. Према речима генерала Јондића, извршавањем задатака на административној линији и контролом Копнене зоне безбедности припадници бригаде су очврснули и подigli своју оспособљеност на врло висок ниво.

Градоначелник Врања Мирољуб Стојичић нагласио је да су припадници Четврте бригаде, настављајући традиције Првог пешадијског пука кнеза Милоша, показали да имамо војску достојну поштовања и дивљења, која је гарант мира, безбедности и опште стабилности на југу Србије.

Свечаности су присуствовали и начелник Пчињског управног округа Будимир Михајловић, председници општина Владичин Хан и Црна Трава и представници Координационог тела владе Републике Србије, Српске православне цркве, организације резервних војних старешина, удружења војних пензионера и предузећа и установа Пчињског округа.

Дан Четврте бригаде Копнене војске обележава се 31. јануара, на дан када је 1878. године Шумадијски корпус српске војске ослободио Врање. ■ З. М.

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

Милитаристички бал

Неосуђени ратни злочинац Рамуш Харадинај, тврди да Хашим Тачи постепено губи Косово. Рамуш се спрема за изборе, његов програм је коначна „пацификација државе“. А то ће рећи да ће за његова мандата читава Покрајина бити под тоталном контролом Приштине.

О Хашиму и Рамушу се углавном све зна, осим технике на основу које су се извукли. Може бити да имају утицајне пријатеље. Или да њихови учинци нису могли да буду доказани, углавном због мртвих сведока. После тога ни живи нису били претерано глагољиви.

Тачи је у високу политику и скупо одело стигао директно из шуме, као и његов колега из опозиције. То је тај надридржавни милитаризам, који се и не може одвојити од политике. Засад Косово функционише као контролисана пародија, нека врста комбинације колумбијско-сицилијанске направе у најгорем смислу те речи.

Има добрих знакова да је и „међународној заједници“ дозлогрдила мисија придржавања „нове државе“ на Балкану. Сувише је скупо, троши се много времена. Чиновници из белог света лако пристају на погодности које им се нуде. Многи су постали зависници од посебне врсте слатког живота у Приштини, дајући за узврат своју лојалност новој историји Косова.

Тешко је уопште замислити да је таква историја могућа. Изгледа да је покрајина осуђена да још много година буде кријумчарски елдorado и центар вреле кризе под пепелом. Одржавање тог статуса је скупо у сваком погледу, па се због тога и траже модели за растеређивање „добротвора“, који још нису сасвим уверени да су створили оно што се иначе створити не може.

Из те логике су, у једном настраном односу, направљене „косовске снаге безбедности“, које по својој структури и суштини сасвим личе на клон из кога су рођене. То је тај етногенетски круг, у коме ОВК оживљава таман кад је за њено постојање престала разумна потреба.

И данас су „снаге безбедности“ повратак романтичној, шовинистичкој носталгији Албанаца, чији лидери, макар били власт или љута опозиција, верују свом памћењу: за њих би насиље увек могло да се исплати. Чак и ако би моћнији од њих то могли да контролишу, и кад је Србија одавно без моћи да тамо активира своје легитимне државне адуते.

Нове (старе) косовске снаге су најави „државне еволуције“, нека верзија постепеног преузимања функција за које косовске власти, руку на срце, нису обучене. Милитарна политика, која је вођена из шуме, подразумева герилско-насилничку варијанту парадржаве. А то још није могуће без заштитника, који управо жели да се мало извуче и одмори, аминујући самосталне оружане снаге. Та противуречност би, као и увек, могла да функционише у одржавању кризе на неопходном нивоу напетости. То јест, да она никада не престане, независно од новодних процеса смиривања.

Дакле, оглашена су радна места за војнике полицијске из свих етничких група. Хтело се рећи да ће „мултиетничко“ Косово имати исто такве снаге. Што ипак значи да ће оне бити једнонационалне. Тешко је веровати да ће Срби, Роми, покоји Црногорац и група

Турака и Египћана (тако су се изјаснили), запевати да радо иду у трупе које носе вредносни печат Тачија, Харадинаја или Адема Јашарија.

Ко може да гарантује да ће димензије косовских безбедносних снага остати под делотворном контролом? Изгледа нико! Мисија Еулекса ће се бавити другим пословима, њихов гард ће бити „мекши“, па тако и порознији од претходника. Снаге НАТОа ће имати улогу релативно спокојног позитеља да се нешто крупно не помери и поремети. Дакле, да ризици буду уоквирени варијантом „брзе интервенције“, ако је то потребно. Тачније, била би то латентна акција, више у сфери моћне претње него реалне употребе снага. Рачуна се да и тај ниво готовости чува кризу под пепелом.

То значи да би се „унутрашње ствари“ на Косову развијале на основу какве-такве аутономне политичке воље. Ако би Харадинај победио на изборима, његов наум о контроли територије неостварив је само са симболичним снагама. Њихов раст, у описаном амбијенту био би без контроле која би била делотворна.

А то ће рећи да раст косовске војске практично нико не би спречавао (они који би могли не би желели, они који би желели не могу). Кријумчарска природа косовске територије омогућује трансфер свих врста оружја, све до лаких, мобилних ракетних система и других модерних борбених средстава. Мада, ко зна, можда то и неће бити потребно. Експерти рачунају да у покрајини има, додуше разноврсног оружја, за армију од 100.000 људи.

Тај арсенал нико не контролише. Не зна се да ли би могао, чак и кад би хтео. Ни попуна јединица ветеранима ОВК не би била спорна. Због тога је и симболика злокобна. За сада – реалне опасности нема. Али она је увек садржана у памћењима, порукама, мотивима и циљевима.

Постоји ниво кад ће хипертрофију косовских снага бити тешко поново ставити под контролу. У политичком памћењу нове генерације косовских Албанаца, свако ратно насиље, оно коме су прибегли, или које их је погодило – донело им је чисте политичке добитке.

Харадинај се вратио у политику на судбинама мртвих сведока, а и живих који су разумно заћутали. Више се нико од очевидца и не сећа шта је Рамуш био пре него што је, после озваничене невиности, поново постао кандидат за премијера.

Таква су искуства извори нових димензија политичких ризика на Балкану и распламсавања старих криза. Протести у Прешеву, поред израза солидарности са ухапшеним терористима, имају у себи и некаку социјалну нијансу. Али она је у сенци славења насиља и промоције једне јасне политичке опције: ендеске везаности за Косово и његов пут.

За одговор на све што се догађа око нас, а и код нас, потребна је врхунска деликатност српске политике одбране. Приштина не одустоје од својих етнички чистих снага. Мада је и српско „Јединство“ објавило оглас за њихову мултиетничку популу. Рекосмо ли већ да је таква идила немогућа, братство и јединство су се давно међусобно сатрили на Косову. ■

Аутор је коментатор листа „Политика“

Експерти рачунају да у Покрајини има, додуше разноврсног оружја, за армију од 100.000 људи. Тај арсенал нико не контролише. Не зна се да ли би могао, чак и кад би хтео. Ни попуна јединица ветеранима ОВК не би била спорна. Због тога је и симболика злокобна. За сада – реалне опасности нема. Али, она је увек садржана у памћењима, порукама, мотивима и циљевима.

Једна од одлика многих истраживачких институција из деведесетих година, али и раније, била је пристајање на политички опортунизам. Као последица тога истраживања у области одбране и безбедности често су постављана тако да истраживачки рад буде форма коју је испуњавао пожељан политизовани садржај. Не треба имати илузија да се положај науке у односу на политику, али и однос политике према науци и научним установама, може изменити брзо и лако, једном за свагда.

Место и улога коју је Институт за стратегијска истраживања добио реорганизацијом, у формалном и суштинском смислу, има тај дуго очекивани и неопходан реформски потенцијал.

Снимио Даринмир БАНДА

**Генерал-потпуковник мр Милан Зарић,
директор Института за стратегијска истраживања**

Подршка одлучивању

Институт за стратегијска истраживања настао је у септембру 2006. године спајањем Института ратне вештине и Војноисторијског института, који су до тада били у саставу Генералштаба.

До јуна 2007. године, новоформирани Институт у Министарству одбране био је део Управе за стратегијска истраживања. Данас се Институт за стратегијска истраживања налази у Сектору за политику одбране Министарства одбране.

Поменуте организацијске промене одразиле су се на место и улогу Института, однос Министарства одбране и Војске Србије према њему, али и на његове потенцијалне истраживачке захвате, планове и програме рада.

На челу Института за стратегијска истраживања одавно је генерал-потпуковник мр Милан Зарић, официр који је у протеклом времену обављао најодговорније дужности у систему одбране – био је заменик начелника Генералштаба.

ба, помоћник министра одбране за обавештајно-безбедносне послове, али и наш представник у сталној мисији Републике Србије при Организацији за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) у Бечу.

Са генералом Зорићем разговарали смо о позицији Института у односу на претходни период, пројектима које реализује и плановима.

□ *Организациона питања и позиционирање Института за стратегијску истраживања, у оквиру целовите реформе система одбране, само наизглед нису значајна. Колико она, заправо, утичу на место и улогу те установе и њене истраживачке пројекте?*

– Познато је да су некадашњи Институт ратне вештине и Војноисторијски институт учествовали у решавању многих питања значајних за систем одбране. Једна од одлика поменутих установа, али и осталих истраживачких институција из деведесетих година, па и раније, била је пристајање на политички опортунизам. Као последица тога истраживања у области одбране и безбедности често су постављана тако да истраживачки рад буде форма коју је испуњавао пожељан политизовани садржај. Не треба имати илузија да се положај науке у односу на политику, али ни однос политике према науци и научним установама, може изменити брзо и лако, једном за свагда. Место и улога коју је Институт за стратегијска истраживања добио реорганизацијом, у формалном и суштинском смислу, има тај дуго очекивани и неопходан реформски потенцијал.

Институт, неспорно, остаје аналитичка служба и подршка стратегијском одлучивању у систему одбране. Уз то, својим деловањем, треба да иницира и реализује истраживања у области одбране и безбедности, и да, заједно са другим сличним институцијама, допринесе усмеравању јавности на најзначајнија безбедносна питања.

Реформа Војске и читавог система одбране неизбежно се одражава и на Институт. Његово редефинисање тек је започело. Промене се не односе на оно што је у некадашњим институтима било добро. Међутим, за реформу Института за стратегијска истраживања неопходни су нови услови, који обезбеђују другачију позицију, послове и рад. Није исто уколико се он налази у саставу Генералштаба или је, према данашњем решењу, део Министарства одбране, јер се разликују домени ангажовања Института.

□ *На којим принципима почива његов рад?*

– Прецизирањем спектра деловања, уз усавршавање и обнављање истраживачког кадра, за унапређење функционисања Института неопходно је да се афирмишу начела објективности, сарадње и транспарентности. Разуме се, да ти принципи нису новина за Институт. Зато и не говорим о њиховом увођењу, него о афирмацији.

Начело објективности проистиче из научног приступа проблемима и односи се на резултате истраживања. Природно је да је објективност условљена компетентношћу. Од Института се то управо захтева.

ИСКОРАК

У претходној години учињен је искорак у афирмисању Института, како у систему одбране, тако и у широј друштвеној средини и иностранству. Тежиште у раду Института било је на активностима којима су способности и истраживачки потенцијал његових припадника подигнути на квалитетнији ниво. У томе, као и у стварању адекватних услова и позиционирању Института у систему одбране, значајно је допринео претходни директор Института пуковник др Михајло Басора. Захваљујемо му на томе.

За унапређење функционисања Института неопходно је да се афирмишу начела објективности, сарадње и транспарентности. Начело објективности проистиче из научног приступа проблемима и односи се на резултате истраживања. Од Института се то управо захтева.

Да би се Институт верификовао као научна институција у друштву, односно потврдио своју основну научноистраживачку функцију, током 2009. акредитоваће се код Министарства за науку Републике Србије.

Институт је спреман да се укључи у истраживачке пројекте других научних институција у земљи и иностранству. На тај начин ће његов рад бити транспарентан, а резултати ефикаснији.

Досадашња сарадња Института са институцијама у систему одбране, у земљи, али и у иностранству, јесте на нивоу који се мора уважавати. Ипак, постоје и потребе и могућности да се она унапреди. Свакако да за истраживање појединих безбедносних проблема потенцијали Института, ма какви били, нису довољни. Због тога је аутистичан приступ недопустив, а интензивирање сарадње са сродним домаћим и иностраним институцијама, као и са компетентним појединцима, укључујући и реализацију заједничких пројеката, биће императив.

Јавност је и до сада, до извесне мере, обавештавана о раду Института. Сходно томе, ускоро ће се поставити и Интернет сајт Института за стратегијска истраживања, чиме ће се побољшати информисање јавности о активностима и пројектима. Наравно, комуникација са јавношћу и даље ће се одвијати у складу са одговарајућим прописима у систему одбране.

Резултати рада и могућности Института сразмерни су индивидуалним способностима његових припадника. Због тога је за нас драгоцен донација Краљевине Норвешке, која се користи првенствено за усавршавање истраживача. Поред тога, средствима из донације финансира се и унапређење укупних истраживачких капацитета Института.

Ускоро се очекује и премештање Института за стратегијска истраживања на нову локацију и побољшање услова рада. Уверен сам да и то може бити назнака нове етапе у његовом постојању и деловању.

□ *Који су задаци, војничком терминологијом речено, у надлежности Института? Колико је он, заиста, подршка стратегијском одлучивању?*

– Као научноистраживачка установа Министарства одбране, Институт се најпре бави истраживањима у области безбедности, одбране и војне историје. Такође израђује стратегијске анализе и процене о изазовима, ризицима и претњама по безбедност Републике Србије, анализира процесе и чинице у међународним односима који утичу на безбедност и међународни положај наше земље. Уз то, Институт за стратегијска истраживања изучава и искуства из актуелних конфликата и кризних ситуација у свету.

Незахвално је коментарисати питање утицаја Института на одлуке у систему одбране. Он је научноистраживачка установа чији су послови засновани на научним методама. Његов финални производ јесте резултат таквог приступа. Верујем да је Институт истинска подршка стратегијском одлучивању. Сличан је пример и за утицај Института на даљи ток реформе Војске. За његов већи допринос и утицај треба, времена, али и додатно унапређење кадровских и материјалних ресурса Института и другачија методологија рада.

Један од начина да се то постигне јесу пројекти који окупљају различите структуре. Тек тада би постојале могућности да ваљано разматрамо значајна и сложена питања и у оним условима када капацитети Института нису довољни. Оно за

шта је Институт и сада компетентан јесу научни инструменти које користи у истраживањима. Не треба очекивати да ће се реформа окончати за неколико дана или година, јер је она непрекидан процес, чија динамика осцилира.

Природа безбедносних проблема често не дозвољава скоро ниједној институцији да се самостално обрати свим њеним аспектима. Зато је, пре свега, у интересу система одбране, а тиме и Института, да се интензивније сарађује са сродним институцијама. На појединим пројектима могу се ангажовати и истраживачи који нису запослени у Институту, чак и страни држављани, што зависи од природе проблема и безбедносних интереса. Истовремено, Институт је спреман да се укључи у истраживачке пројекте других научних институција у земљи и иностранству. На тај начин ће његов рад бити транспарентан, а резултати ефектнији.

□ Да би Институт, у процесу реформе, одговорио захтевима који се пред њега постављају, треба да има и квалитетан кадар.

– Припадници Института усавршавају се, у земљи и иностранству, на последипломским стручним и научним усавршавањима у грађанству, војним школама и институцијама, те на различитим курсевима. Такође, учешћа припадника Института на конференцијама, семинарима, стручним и научним скуповима у земљи и иностранству, потврда су, али и прилика за проверу и унапређење индивидуалних квалитета истраживача. Резултат тога јесте – осам доктора наука и десет магистара који раде у Институту. И остали запослени ће у наредном времену стећи потребна научна звања.

□ Министарство одбране и Војска Србије исказали су у протеклој години потребу за анализама и студијама актуелних безбедносних питањима које ради Институт.

– У оквиру реализације пројеката истраживани су ставови припадника Министарства одбране и Војске о реформи, безбедносним интеграцијама и позиционирању наше земље у интегративним безбедносним процесима. Резултати тих истра-

Незахвално је коментарисати питање о утицају Института на одлуке у систему одбране. Он је научноистраживачка установа чији су послови засновани на научним методама. Верујем да је Институт истинска подршка стратегијском одлучивању.

За истраживање појединих безбедносних проблема потенцијали Института, ма какви они били, нису довољни. Због тога је аутистичан приступ недопустив, а интензивирање сарадње са сродним домаћим и иностраним институцијама, али и са компетентним појединцима, укључујући и реализацију заједничких пројеката, биће императив.

Институт, неспорно, остаје аналитичка служба и подршка стратегијском одлучивању у систему одбране. Уз то, својим деловањем, треба да иницира и реализује истраживања у области одбране и безбедности, те да, заједно са осталим институцијама, допринесе усмеравању јавности на најзначајнија безбедносна питања.

живања били су значајни за доношење одговарајућих одлука. Верујем да смо анализама, проценама и резултатима емпиријских истраживања допринели да оне буду ваљане.

Институт је у протеклој години спровео два емпиријска истраживања. Њима је обухваћено више од 2.500 припадника Министарства одбране и Војске Србије. Према том, више него репрезентативном узорку, добијени су показатељи о перцепцији безбедносних изазова, ризика и претњи, али и ставови испитаника о реформским процесима у систему одбране, облицима безбедносних интеграција и нашем ангажовању у мировним операцијама.

Студија о информисаности младих о војном позиву и утицају на мотивацију ученика средњих школа за студирање на Војној академији настала је после истраживања Института о ставовима средњошколске омладине о школовању на Војној академији. Потреба за таквим пројектом проистекла је из чињенице да је у протеклој деценији знатно опао број кандидата за школовање у тој војној школи. Поменути истраживањем анкетирано је 2.527 ученика завршених разреда у 67 средњих школа на територији Србије, првенствено гимназија и средњих техничких школа. Организацијским јединицама Министарства одбране и Војске достављени су резултати истраживања, посебно значајни за систем одбране у целини, а за ширу јавност Институт је објавио књигу *Матуранти о војном позиву*, чија ће промоција, у сарадњи са Војном академијом, бити 11. фебруара.

Поред поменутих пројеката, припадници Института учествовали су на 12 научних конференција у земљи и иностранству,

презентовали 16 саопштења и организовали две међународне научне конференције о историјским темама. Током прошле године објављено је пет књига, један зборник радова и око 40 стручних радова, док је у припреми још 26. Институт је организовао пет семинара за припаднике система одбране Републике Србије – два су била са међународним учешћем – и серију предавања из области безбедности и одбране, на којима су предавачи били амбасадори и изасланици одбране акредитовани у Србији, министри одбрана појединих земаља, државни секретари и афирмисани стручњаци за поједина безбедносна питања.

□ И Одељење за војну историју и Војни архив налазе се у саставу Института за стратегијска истраживања. Како се уобличавају нова историјска научна сазнања и користи расположива архивска грађа?

– Не мислим да постоје нова и стара историјска сазнања. Могућа су различита тумачења и, разуме се, о њима се може дискутовати. Због тога је значајно, не само за систем одбране то што је ово одељење, као наследник Војноисторијског института, компетентно за сва питања из наше војне историје. Изучавање историје, чији је идеал истина, важно је за обликовање идентитета друштва и војске. Непристрасним, научним приступом кристалишу се пређени историјски периоди и вреднује прошлост, чиме се постављају чврсти темељи традиције. Поштујући те принципе, Одељење за војну историју организовало је у протеклом периоду две научне међународне конференције – *Балкански пакт 1953/54* и *Први светски рат и Балкан – 90 година касније*.

Двојица припадника Института објавила су књиге о стању на југу државе после Првог светског рата и о модернизацији војске увођењем аутомобила. Институт је штампао и зборник радова са научног скупа *Балкански пакт 1953/54*. и двоброј часописа *Војноисторијски гласник* за 2007. годину. Тренутно се завршава штампање два броја *Гласника* из претходне године. Значајно је поменути да су припадници Института учествовали на неколико научних скупова у земљи и иностранству, те у стручној научној периодичи објавили тридесетак радова.

Српска војна историја афирмише се сарадњом са сличним институцијама и на домаћој и на иностраној сцени, посебно разменом нових научних сазнања. Војна литература, настала родом историчара Института, треба да нађе одговарајуће место и међу наставним садржајима у нашим војним школама. Војни архив представља неисцрпни ресурс за изучавање и српске војне историје и историје земаља у ближем и ширем окружењу Србије. Архивска грађа војне провенијенције незаобилазна је за разумевање друштвених процеса на нашим просторима, сходно улози коју је војска имала током 19. и 20. века.

Захваљујући донацији Краљевине Норвешке и помоћи Института „Џеферсон“, Архив је у потпуности оспособљен и опремљен за дигитализацију архивске грађе. Такве могућности немају земље у окружењу, а опрема која се користи спада међу најсавременије у свету. До сада је дигитализовано више од два милиона докумената похрањених у Војном архиву.

□ У току је јавна расправа о најзначајнијим стратегијским документима система одбране Републике Србије – Стратегији националне безбедности и Стратегији одбране. Колико су у њиховој изради учествовали припадници Института?

– Истраживачи Института за стратегијска истраживања Министарства одбране били су укључени у израду свих релевантних стратегијских докумената. Поред тога, они су давали мишљења и сугестије и о низу нормативних докумената система одбране, као значајних предуслова за реформу система. Степен и својство ангажовања зависили су од природе докумената, потреба система одбране и капацитета Института.

□ Какви су планови Института за стратегијска истраживања у будућности?

– У наредном периоду припадници Института окончаће четири започета пројекта и развојна истраживања из области безбедности, одбране, војних наука и војне историје и започети два нова. Планови јесу амбициозни, али се могу остварити. Надаље ће Институт ојачати научну базу и истраживачке капацитете пријемом младих истраживача, како би очувао континуитет научног кадра.

Да би се Институт верификовао као научна институција у друштву, односно потврдио своју основну научноистраживачку функцију, и за систем одбране и за оне установе које су заинтересоване за област његовог деловања, током 2009. године следи акредитација код Министарства за науку Републике Србије. Оно што чинимо јесте општа корист и у том смислу очекујемо сваку могућу подршку. ■

Владимир ПОЧУЧ

Отворен Центар за учење енглеског језика у Генералштабу

Седми по реду Центар за самостално учење енглеског језика, отворен је 29. јануара у Генералштабу Војске Србије. Пројекат се спроводи у складу са Одлуком министра одбране Републике Србије о реализовању Програма оспособљавања у области енглеског језика и Стратегије учења енглеског језика у Војсци Србије. Отварању су присуствовали, поред представника Министарства одбране и Војске Србије, представници земаља донатора пројекта PELT, изасланици одбрана Данске, Холандије, Шведске, Уједињеног Краљевства и директор Британског Савета у Србији.

Генерал-мајор Петар Ђорнаков, начелник Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије, и пуковник Најџел Фен, изасланик одбране Велике Британије, симболично су пресекли врпцу и пустили Центар у рад.

Том приликом генерал Ђорнаков је истакао да ће центар, који поседује двадесет радних места, омогућити индивидуални рад и учење енглеског језика уз коришћење врхунског софтвера и аудио-визуелних средстава, са библиотеком која има изобилну литературу.

У име донатора, пуковник Фен је изразио велико задовољство што је Војска Србије препознала предности учења енглеског језика, за који је све више припадника система одбране заинтересовано. Он је истакао да две земље треба да развијају сарадњу, а Центар представља једну од активности на том путу. ■

М. И.

Међународна војна сарадња

>>> Делегација Министарства одбране и Војске Србије, коју је предводио начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић, боравила је 12. и 13. јануара у посети Министарству националне одбране Румуније.

Током сусрета са државним секретаром Министарства националне одбране Румуније Добрицоју Корнелијем, обострано је оцењено да је сарадња у области одбране међу највишим приоритетима, те да постоји простор за њено даље унапређење.

Током боравка потписан је План билатералне војне сарадње за 2009. годину и Програм обуке и школовања наших припадника у војнообразовним институцијама Румуније за академску годину 2008–2009. годину.

Најзначајнији вид сарадње са Румунијом јесу заједничке вежбе и подршка Србији у реформи система одбране и активностима из Програма ПЗМ.

>>> Начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и заменик директора Дирекције за безбедносну и одбрамбену политику Министарства одбране Бугарске Јордан Божилов, потписали су 16. јануара План билатералне војне сарадње за 2009. годину.

Војна сарадња између Министарства одбране и Војске Србије и Бугарске успешна је у континуитету. Један од приоритета јесу заједничке вежбе, а тежишта су размена искуства на експертском нивоу у области војне медицине и логистике.

>>> Делегација Министарства одбране Краљевине Данске боравила је 28. јануара у Београду као гост Управе за међународну војну сарадњу Сектора за политику одбране.

Током радног дела посете размотрени су досадашњи резултати сарадње и усаглашен је План билатералне војне сарадње за 2009. годину, који су потписали начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и изасланик одбране Краљевине Данске потпуковник Сорен Кнудсен.

Досадашња успешна сарадња Министарства одбране Србије и Данске биће настављена и у 2009. години, првенствено у области цивилно-војних односа, помоћи Данске развоју службе трагања и спасавања у Србији и у оквиру пројекта *Присма*. ■

Посета делегација Белгије и Аустрије Војној академији

Радна група Краљевске војне школе Краљевине Белгије, коју је предводио генерал-мајор Хари Виндевогел, посетила је 27. јануара Војну академију и са колегама из Србије разменила искуства о систему војног школства.

Начелник Војне академије генерал-мајор Видосав Ковачевић предочио је гостима из Белгије какво је организовано војно школство у Србији, док је о процесу акредитације високошколских установа у нашој земљи говорио заменик начелника Војне академије пуковник др Драгутин Јовановић.

Том приликом је истакнуто да, уз војне школе Чешке и Мађарске, Краљевска војна школа Белгије представља узор нашем војном образовању.

Начелник Војне академије генерал-мајор Видосав Ковачевић и начелник Управе за школство Министарства одбране пуковник др Младен Вуруна били су домаћини и представницима Министарства одбране Републике Аустрије, који су боравили у дводневној посети Србији.

Са генерал-мајором Рајмундом Шитенхелмом, бригадним генералом Куртом Вагнером и мајором Томасом Дириглом размењена су искуства о високом војном образовању и о могућностима интензивирања сарадње.

Република Аустрија је стандардизовала и прилагодила своје школство систему Европске уније, што представља добар пример за наш школски систем. ■

М. И.

Слушаоци Школе националне одбране у Војводини

Слушаоци 52. класе Генералштабног усавршавања ШНО боравили су у Новом Саду и зони Прве бригаде КоВ. Том приликом они су сагледали геостратегијски простор, привредне и друге капацитете Војводине. О територији на којој се простира Прве бригаде говорио им је командант бригадни генерал Ђокица Петровић.

По речима пуковника Мила Јелића, начелника Катедре оператике, слушаоци се током школовања, поред планирања борбених дејстава, баве и другим значајним питањима као што су сарадња са органима локалне власти, органима МУП-а, пружањем помоћи цивилним властима и збрињавањем становништва угроженог борбеним дејствима.

Током два дана боравка на територији Војводине слушаоци 52. класе боравили су са својим наставницима и у Команди Речне флотиле и јединицама Прве бригаде КоВ у Сремској Митровици, а обишли су и Спомен-обележје Сремског фронта и манастир Петковицу. ■

Б. М. П.

Будност на базама

Заступник начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић обишао је јединице Четврте бригаде Копнене војске, које су ангажоване у Копненој зони безбедности (КЗБ) уз административну линију са Косовом и Метохијом

Том приликом бригадни генерал Милосав Симовић, командант бригаде, реферисао је о стању безбедности на југу Србије, условима живота и рада припадника јединице, посебно на базама уз административну линију са Косовом и Метохијом и активностима на којима су војници и старешине тренутно ангажовани.

Генерал Милетић је 27. јануара обишао војнике и старешине који своје задатке извршавају на бази „Добросин“, једној од 16 база у КЗБ у којима су стациониране јединице Четврте бригаде.

Током боравка на бази „Добросин“, бригадни генерал Симовић је истакао да у последњих годину дана није било озбиљних инцидената, а припадници бригаде су, уз свакодневне активности, извели и 223 једновремене патроле са припадницима мултинационалних снага Кфора.

Логистичка подршка

Како би практично сагледали елементе, начине функционисања и могућности логистичке подршке чете и батаљона, а у оквиру редовне наставе из предмета тактика пешадије, студенти 130. класе Војне академије Копнене војске, Смера пешадије, присуствовали су показној вежби коју су за њих извели припадници 11. пешадијског и 19. логистичког батаљона Прве бригаде КоВ.

Вежба којом је руководио потпуковник Ненад Милојичић, командант 11.

У пратњи заступника начелника ГШ ВС генерал-потпуковника Милоја Милетића били су командант Копнене војске генерал-потпуковник Младен Ћирковић, начелник Управе за логистику ГШ ВС генерал-мајор Љубомир Самаршић и заменик команданта Здружене оперативне команде пуковник Милан Мојиловић. ■

академије

пешадијског батаљона, изведена је у кругу панчевачке касарне „Стевица Јовановић“, а помоћ у реализовању пружили су и припадници 2. центра за обуку КоВ.

Током извођења показне вежбе под називом „Логистичка подршка чете – батаљона“ студенти су имали прилику да сагледају какви су организација, формација, намена и задаци пешадијског батаљона и његове логистичке јединице.

Према речима потпуковника Радомира Јовића, наставника Тактике пешадије на катедри ВА КоВ, показна вежба таквог типа није организована низ година, па је то јединствена прилика да студенти пре завршетка школовања и одласка на основне командирске дужности у јединице Војске Србије практично сагледају и тај изузетно важан сегмент функционисања чете – батаљона. ■

Б. М. П.

Обука војника децембарске партије

У центрима за обуку Војске Србије обављена је евалуација знања и вештина које су војници децембарске партије стекли током прве фазе првог периода обуке која је трајала шест недеља.

У Другом центру за обуку у Панчеву провери је подвргнуто око 800 војника који су упућени у специјалистичке центре за обуку.

На полигонима касарне „Народни херој Стевица Јовановић“ војници децембарске генерације приказали су пред старешинама који им у досадашњем периоду нису били командири знања и вештине из стројне, тактичке и ватрене обуке, те познавања Правила службе. Да би војник био оцењен описном оценом „савладао“ неопходно је да зна од 70 до 100 посто садржаја обуке.

Уколико неки од војника не покаже задовољавајући ниво способности понавља прву фазу првог периода обуке.

Улога подофицира у операцијама у насељеном месту

У организацији Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије у Београду је одржан тродневни регионални семинар о улози подофицира у операцијама у насељеном месту.

Инструктори на семинару су представници Европске Команде оружаних снага САД, капетан Рајан Броменшенкел и старији водник Брајан Боуман. Они су одржали предавања за 25 полазника семинара из Војске Србије и 15 полазника из оружаних снага Мађарске, Црне Горе и Македоније. Током предавања они су пренели искуства ОС САД из Ирака и Авганистана.

Циљ семинара је информисање о стандардним процедурама, поступцима и решавању задатака у операцијама у урбаним срединама. Тежишни део скупа био је посвећен изучавању основних принципа и начела операција у насељеном месту, као и места и улоге подофицира у војним операцијама на тактичком нивоу.

Пуковник Бранко Делетић, заменик начелника Управе за обуку и доктрину ГШ ВС, у свом обраћању истакао је да смо сведоци да се кроз историју ратовање са отворених простора постепено сели у урбане средине, посебно у садашњем времену, због јачања тероризма, те зато треба сагледати начине реаговања на актуелне изазове, ризике и претње. ■

А. А.

Састанак подгрупе за асиметричне претње

У Дому Гарде на Топчидеру одржан је дводневни састанак подгрупе за асиметричне претње, у оквиру припрема за конференцију начелника генералштабова балканских земаља, која ће се средином ове године одржати у Србији.

Координациона група за организацију конференције начелника генералштабова балканских земаља, ради успешне организације тог важног мултилатералног скупа, претходно реализује састанке подгрупе за обуку и вежбе и подгрупе за асиметричне претње.

Учесници састанка дефинисали су принципе рада подгрупе за асиметричне претње, израдили листу капацитета балканских земаља за међусобно пружање помоћи при елементарним непогодама и контакт листе оперативних центара балканских земаља, ради ефикасније међусобне комуникације. ■

А. П.

Стручни скуп о планирању, програмирању, буџетирању и извршењу

У Нишу је одржан стручни скуп о систему планирања, програмирања, буџетирања и извршења (PPBI). Представници Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране информисали су током стручног скупа старешине Копнене војске који се баве увођењем система PPBI о елементима који ће им бити потребни током израде Главног програма Копнене војске за период 2010–2015. године. У Команди Копнене војске недавно је формиран и одсек PPBI са потпуковником Ранком Младеновићем на челу.

– У протеклом периоду није постојао уређен систем за дугорочно и средњорочно планирање. Након уставног уређења Републике Србије и законског уређења система одбране створени су услови и за нормативно регулисање функције планирања одбране. До сада су урађене све неопходне студије, програми, правилници и смернице за увођење новог система. У току је фаза израде главних програма и средњорочних планова. Главни програм КоВ је по обиму и значају један од најважнијих и он ће садржати кључне активности и развој Копнене војске до 2015. године – рекао је на скупу начелник Управе за стратегијско планирање бригадни генерал др Митар Ковач. ■

З. М.

Пише бригадни генерал проф. др Митар КОВАЧ

Две деценије систем одбране трошио је унутрашње резерве. Последњих неколико година промењен је тренд. Систем одбране се ревитализује и ефикасније решава многе проблеме, у функцији изградње оперативних способности Војске Србије и система одбране у целини. Томе ће знатно допринети усвајање основних стратегијских докумената у области безбедности и одбране, о којима је јавна расправа трајала протеклих месец и по дана.

Одговори за

Форма система одбране Републике Србије реализује се у различитим организационим променама, као суштински преображај стратешког концепта и доктринарних докумената, правне регулативе, система вредности, структурне и функционалне промене, унапређењем начина обезбеђивања и оспособљавања кадра, модернизацијом, променом у систему обуке војника, старешина, команди и јединица, иновирањем припрема за одбрану и различитим другим програмским садржајима, који се остварују по приоритету, како би се систем одбране програмираним процесу превео у квалитативно ново национално и међународно пожељно стање.

■ Стратегијски приступ планирању развоја система одбране

Да би последице организацијских промена биле што мање и да би се преко њих максимално допринело оптимизацији односа потреба и могућности, неопходно је да се тај процес одвија плански, континуирано, по одређеној динамици и да буде транспарантан и контролисан. Значајан предуслов таквом провођењу организационих промена представља примена савремених стандарда у процесу стратегијског планирања одбране.

Планирањем и програмирањем организацијских промена система одбране дефинишу се неопходни ресурси, као задовољавајући компромис између могућности др-

будућност

жаве и оперативних потреба. У том целокупном процесу, поред законодавне и извршне власти, велику одговорност има менаџмент Министарства одбране.

Стратејско планирање које је подржано објективним финансирањем трошкова, а реализује се програмирањем промена система, у процесу усклађивања потреба и могућности, чини суштински садржај функције и процеса стратејског менаџмента. Због великог утицаја на систем одбране и на друге функције стратејског менаџмента то планирање има посебан значај. Често се означава као основна функција стратејског менаџмента којом се дефинишу промене, метод алоцирања и креирања будућности система у предвиђеном или процењеном контексту услова окружења.

Увек су се стратеги и стратегисти у процесу стратејског менаџмента и научног рада суочавали са кључним питањем: *Шта треба урадити у садашњости за што успешнију будућност?* При томе, у мноштву појединости неопходно је препознати кључне тачке система, базичне проблеме и адекватне одговоре и решења. Ефекти стратејског планирања укључују континуирану повратну информацију у фази

извршења. Карактер и значај повратне информације утиче на корекције дефинисаних решења у стратејским документима и плановима.

Период 2007. и 2008. године представљао је критичну фазу реформе система одбране, с обзиром на то што су га, с једне стране, карактерисали изузетно сложени политички, безбедносни и економски услови, а са друге, свеобухватност и велики обим промена.

Реализацијом прве фазе организационих промена успостављена је структура система одбране која је прилагођена актуелним изазовима, ризицима и претњама безбедности, дефинисаним мисијама и задацима Војске. Такође, успостављен је повољнији однос између потреба система одбране и економских могућности државе.

Систем одбране је, у дужем периоду, био стално изложен покушајима ревизије донетих одлука или промена и накнадних корекција дефинисаних решења. Често су такви покушаји мотивисани личним разлозима, а покушавали су се приказати као опште друштвена потреба или решење од националног значаја.

За успех реформског процеса неопходно је континуирано, интегрисано и ефикасно ангажовање свих организацијских целина Министарства одбране и других ресорних министарстава Владе Републике Србије, првенствено у примени социјалног програма, модернизацији Војске Србије, стамбеном збрињавању припадника система одбране и стављању вишка војне имовине у функцију решавања тих проблема.

Већ двадесет година систем одбране трошио је унутрашње резерве и тако је дошао до самог краја. Свако неразумевање такве позиције може бити погубно по будућност развоја војних способности и по социјални статус војне професије у друштву. Ипак, после дугог чекања, последњих неколико година промењен је тренд. Систем одбране се ревитализује и ефикасније решава многе проблеме, у функцији изградње оперативних способности Војске Србије и система одбране у целини.

■ Околности и динамика израде стратејских докумената

Тежња ка успостављању нове, модерне, демократске државе, устројене по савременим европским стандардима, захтева убрзање реформских процеса у области одбране и успостављање рационалног и ефикасног система одбране. То подразумева знатне буџетске и друге напоре земље са јасно дефинисаним концептом одбрамбеног планирања и организовања, али и израду и усвајање већег броја стратејских докумената у овој области. На основу опредељена Републике Србије за европске интеграције, у последњих неколико година почело је да се ради на стратејским документима и сталном унапређењу механизма демократске и цивилне контроле оружаних снага. Према Уставу Републике Србије и *Закону о одбрани*, који је ступио на снагу у децембру 2007. године, Министарство одбране надлежно је за израду кључних стратејских докумената у области одбране.

Основна стратејска документа у области безбедности и одбране су *Стратеја националне безбедности Републике Србије* и *Стратеја одбране Републике Србије*, а основна планска документа у области одбране су *Дугорочни план развоја система одбране* и *Стратејски преглед одбране*.

Стратеја националне безбедности, као опште програмско становиште државе у области безбедности, чијом реализацијом се штите национални интереси Републике Србије од ризика и претњи безбедности има посебан друштвени значај. Утврђујући опште оквире за заштиту националних интереса, она чини програмски основ за операционализацију стратешких опредељења државе у изводним стратешким документима и за уређење функције безбедности у делатностима на свим нивоима организовања друштва.

Ради сагледавања целине процеса израде *Стратеје националне безбедности* неопходно је имати у виду временску димензију његовог настанка. Први текст израдио је Институт ратне вештине, данашњи Институт за стратејска истраживања, током 2002. године, под називом *Стратеја националне безбедности Савезне Републике Југославије*.

Након проглашавања независности Црне Горе и настанка Републике Србије, као самосталне државе, Влада Републике Србије формирала је у јуну 2006. године Радну групу за израду *Нацрта Стратеје националне безбедности*. У рад су били укључени представници министарстава одбране, унутрашњих послова, финансија,

спољних послова, представник Кабинета председника Републике Србије, представник БИА, ВОА и ВБА.

При Кабинету председника Републике Србије урађен је *Нацрт Стратегије националне безбедности*, која је узета у целости и обзир при раду Радне група основане Одлуком Владе 2006. године. У августу 2006. године, Радна група завршила је рад на тексту *Нацрта* и упутила га свим министарствима, Кабинету председника Републике и Безбедносно-информативној агенцији на увид и мишљење, ради давања примедби, предлога и сугестија. Они су доставили своје примедбе, предлоге и сугестије, а Радна група их је анализирали и уградиле у *Нацрт* документа, који је, у октобру 2006. године, прослеђен на даљи поступак Влади, пошто су се сва министарства у целости позитивно одредила према ваљаности *Нацрта Стратегије националне безбедности*.

Упоредо са израдом *Стратегије националне безбедности* почела је и израда *Нацрта Стратегије одбране*. На израду *Нацрта Стратегије одбране* радио је тим који су чинили представници Министарства одбране и Војске Србије. Прва верзија била је завршена у јануару 2007. године. Она је достављена свим организационим јединицама МО и ГШ ВС на разматрање и давање сугестија и примедби.

Након усаглашавања у систему, у Министарству одбране је 22. марта 2007. одржана расправа о наведеним документима, током које су представници појединих факултета и невладиних организација, које се баве питањима из области одбране и безбедности, имали прилике да изнесу своја мишљења и предлоге.

Усвајање Устава у новембру 2006. и одржавање ванредних парламентарних избора у јануару 2007. (Влада формирана у мају исте године) успорило је даљи ток усвајања стратегије. Након формирања нове Владе и Савета за националну безбедност, у августу 2007. године формиран је Радни тим који је израдио нови *Нацрт Стратегије националне безбедности*, усвојен на Колегијуму министра одбране 26. октобра 2007. и прослеђен Влади ради даљег поступка.

У међувремену, донети су *Закон о одбрани*, *Резолуција Народне скупштине о заштити суверенитета, територијалног интегритета и правног поретка Републике Србије* и одлука о војној неутралности. У јануару 2008. одржани су председнички избори, а у фебруару је

СТРАТЕГИЈСКА ДОКУМЕНТА

Основна стратегијска документа у области безбедности и одбране су *Стратегија националне безбедности Републике Србије* и *Стратегија одбране Републике Србије*, а основна планска документа у области одбране су *Дугорочни план развоја система одбране* и *Стратегијски преглед одбране*.

Стратегија националне безбедности утврђујући опште оквира за заштиту националних интереса и чини програмски основ за операционализацију стратешких опредељења државе у изводним стратешким документима и за уређење функције безбедности у делатностима на свим нивоима организовања друштва.

Стратегија одбране је највиши стратешки документ, у области одбране, у коме се дефинишу ставови о безбедносном окружењу, одбрамбеним интересима, мисијама Војске Србије, структури, функционисању и развоју система одбране.

Стратегијски преглед одбране, као полазни документ средњорочног планирања одбране, намењен је за ефикасно управљање ресурсима одбране, транспарентност послова одбране и изградњу претпоставки за демократску и цивилну контролу, професионализацију и ефикасност Војске Србије у извршавању мисија и задатака.

уследило једнострано нелегално проглашење независности Покрајине Косово и Метохија. Ванредни парламентарни избори у мају 2008. године и време неопходно за формирање нове Владе утицали су на даље одлагање почетка процеса усвајања ових докумената.

У складу са насталим променама, *нацрти Стратегије националне безбедности* и *Стратегије одбране* претрпели су нове измене, а након тога се још једном прошао исти пут, поново је достављен организационим јединицама МО и ГШ ВС, који су дали своје примедбе и сугестије и текст је усаглашен на нивоу система.

Након нелегалног једностраног проглашења независности АП КиМ и након што су поједине државе признале тај чин, приступило се доради *Нацрта Стратегије националне безбедности* и *Стратегије одбране*. После формирања Владе у јулу 2008. године, претходни *нацрти* наведених докумената унапређени су у складу са дефинисаном унутрашњом и спољном политиком Владе. Међутим, актуелна политичка збивања у земљи, региону и свету знатно су усложнила безбедносну ситуацију Републике Србије. Догађаји као што су: признавање једнострано проглашене независности Косова и Метохије од појединих земаља из окружења и света, светска финансијска криза и усвајање иницијативе Републике Србије у Генералној Скупштини УН да се Међународни суд правде изјасни о акту нелегалног проглашења независности и признавања Ко-

САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВИ

Суштинска одлика савремених изазова, ризика и претњи јесте да они данас све више постају непредвидиви, асиметрични и да имају транснационални карактер. Међународна заједница суочава се са изазовима које намеће пракса превентивног напада и интервенционизма у унутрашње ствари суверених држава. Безбедност у савременим условима све више се третира глобално, а национална безбедност је све значајније повезана са стањем безбедности у ближем и даљем окружењу. Јача потреба за кооперативним приступом у очувању и унапређењу безбедности заснованим на сарадњи и удруживању безбедносних капацитета националних држава.

жани су председнички избори, а затим и ванредни парламентарни избори у мају 2008. године и формирана је нова Влада, што је утицало на даље одлагање усвајања овог важног документа.

У складу са насталим променама, *Нацрт Стратејског прегледа одбране* претрпео је нове измене, поново је достављен организационим јединицама МО и ПШ ВС, који су дали своје примедбе и сугестије и текст је усаглашен на нивоу система одбране.

Коначна верзија *Нацрта Стратејског прегледа одбране* завршена је у новембру 2008. године и прослеђена је у даљу процедуру верификације Влади и председнику Републике Србије, на давање сагласности.

■ Стратегија националне безбедности

Стратегија националне безбедности (СНБ) је хијерархијски највиши и најзначајнији стратегијски документ у области националне безбедности и одбране. Како би дефинисала одговарајући безбедносни концепт, она

сова и Метохије, условили су потребу да се превреднују и дограде поједини ставови у документу.

На основу Закључка Одбора за правни систем и државне органе Владе са седнице одржане 11. децембра 2008, о одређивању Програма јавне расправе о нацртима *Стратејске националне безбедности* и *Стратејске одбране Републике Србије*, Министарство одбране, као предлагач, спроводи јавну расправу о нацртима наведених докумената.

У оквиру јавне расправе, у Министарству одбране је 24. и 29. децембра 2008. одржан округли сто са представницима невладиних организација и факултета који се баве областима одбране и безбедности. Јавне расправе су уз потпуну координацију и учешће представника МО одржане и у организацији појединих невладиних организација. Такође, у организацији МО одржани су бројни експертски разговори са представницима Оебса, факултета, невладиног сектора и са истакнутим појединцима чија су искуства и сазнања значајна за израду овог документа.

Министарство одбране намерава да у наредном периоду, пре упућивања *Стратејске националне безбедности* и *Стратејске одбране* на коначну верификацију, догради овај документ уз непосредно учешће представника министарства и институција, које се баве пословима безбедности.

Израда *Нацрта Стратејског прегледа одбране* започела је у 2005. години. Прва верзија *Нацрта* била је завршена у јулу 2005. године. Она је била достављена свим организационим јединицама МО и ПШ ВС на разматрање и давање сугестија и примедби. Након усаглашавања у периоду од новембра 2005. године до фебруара 2006. године урађена је и завршена верзија документа, која је 13. марта 2006. представљена потпредседнику Владе Републике Србије, а у мају 2006. и председнику Републике Србије.

Након што је Колегијум министра одбране, јуна 2006. године, усвојио *Нацрт Стратејског прегледа одбране*, документ је достављен Влади Републике Србије.

У међувремену, донети су *Закон о одбрани* и резолуција Народне скупштине о војној неутралности. У јануару 2008. године одр-

треба да одреди националне безбедносне интересе и циљеве, процени међународно безбедносно окружење, идентификује унутрашње и спољне ризике и претње, успостави основне параметре националне безбедности и предвиди материјална и друга средства за своју реализацију. То је документ којим се међународној и домаћој јавности презентују стратешка одређења у креирању националне безбедности и регионалном и међународном учешћу у изградњи што повољнијег система безбедности.

Кључни ставови нацрта СНБ по питању глобалне безбедности су да је безбедност из искључиво војне сфере проширена и на друге области, првенствено економску, енергетску, социјалну и еколошку. Регионални и локални сукоби, етнички и верски екстремизам, тероризам, организовани криминал, пролиферација оружја за масовно уништење и илегалне миграције и све израженији дефицит енергетских ресурса угрожавају стабилност појединих земаља и читавих региона, али и глобалну безбедност.

Суштинска одлика савремених изазова, ризика и претњи јесте да они данас све више постају непредвидиви, асиметрични и да имају транснационални карактер. Међународна заједница суочава се са изазовима које намеће пракса превентивног напада и интервенционизма у унутрашње ствари суверених држава. Безбедност у савременим условима све више се третира глобално, а национална безбедност је повезана са стањем безбедности у ближем и даљем окружењу. Јача потреба за кооперативним приступом у очувању и унапређењу безбедности заснованим на сарадњи и удруживању безбедносних капацитета националних држава.

Кад је реч о регионалној безбедности, у нацрту СНБ наглашава се да процеси интеграције у Европску заједницу позитивно утичу на стабилизацију мира и безбедности у југоисточној Европи, али и демократску транзицију држава овог региона. Проблеми европске безбедности и даље су најизраженији у југоисточној Европи. Најзначајнији проблеми безбедности су тероризам, организовани криминал, ширење оружја за масовно уништење, етнички и верски екстремизам и илегалне миграције. Позитиван утицај у стабилизацији прилика у региону југоисточне Европе имају регионалне безбедносне иницијативе.

Када је реч о безбедности Републике Србије, у документу је наведено да је знатно побољшана у односу на последњу деценију 20. века. Пре свега, проевропска политичка оријентација Републике Србије позитивно се одражава на њену безбедност. Затим, смањена је могућност директне претње или агресије на Републику Србију јер све државе региона, начелно, теже истим цивилизацијским вредностима и интеграцијама. На крају, оружани сукоби били би могући једино у случају глобалне и регионалне кризе, што је на почетку 21. века мало вероватно због изграђених механизма за њихово спречавање и решености међународне заједнице да их онемогући.

Основна претња безбедности са којом се Република Србија суочава јесте безбедносна ситуација на територији Аутономне Покрајине Косово и Метохија. Она је оптерећена етнички мотивисаним актима насиља који доприносе стварању осећаја несигурности и страха код припадника српског народа и мањинских етничких заједница. Споро успостављање демократских стандарда на Косову и Метохији, непоштовање основних људских права, ускраћивање слободе кретања, експанзија организованог криминала, учестали случајеви терористичких аката, физичко насиље, убистава на етничкој основи, узурпација и уништавања приватне имовине и културно-историјске баштине и отежан процес повратка прогнаних и интерно расељених лица, те остали безбедносни проблеми који имају регионалне размере, чине да овај простор буде један од главних извора нестабилности у Републици Србији.

Нелегално и једнострано проглашена независност Републике Косова доприноси даљем јачању чинилаца који испољавају негативан утицај на безбедност у Републици Србији и који ће представљати извор њене дуготрајне нестабилности.

Поред овог изазова, препознати су и безбедносни изазови ризици и претње, као што су тероризам, разни облици организованог криминала, сепаратизам, етничка и верска нетолеранција, трговина људима, неконтролисано трошење ресурса, елементарне непогоде и хемијске, биолошке, нуклеарне, техничке и технолошке несреће, финансијски и високотехнолошки криминал, наркоманија и деловање верских секти.

У трећем поглављу препознати су витални одбрамбени интереси Републике Србије, као што су: очување суверенитета, независности и територијалне целовитости Републике Србије; очување унутрашње стабилности, владавина права и развој демократије и демократских институција, интеграција у Европску унију и друге међународне структуре; заштита живота и имовине грађана Републике Србије; економски развој, уз очување животне средине и природних ресурса; стварање мирног, стабилног и сигурног безбедносног окружења; очување и развој међународног поретка; одржавање и учвршћивање веза Срба који живе и раде у иностранству са матичном државом, унапређивање културне, економске и других облика сарадње са њима и подржавање очувања њиховог националног и културног идентитета.

На основу анализе безбедносног окружења, процене изазова, ризика и претњи, националних интереса и реалних могућности земље, те јасног опредељења Републике Србије за прикључење европским интеграцијама, у *Нацрту Стратегије* утврђена је политика националне безбедности. Политика националне безбедности представља део укупне државне политике и спроводи се преко усклађеног програма мера и активности које држава предузима ради достизања циљева политике националне безбедности. Њеном реализацијом стварају се претпоставке за политички, економски, културни и свеукупни друштвени развој Републике Србије.

Циљеви политике националне безбедности јесу јачање одговарајућих институција и спровођење ефикасних мера и активности на безбедносном плану ради заштите националних интереса и успешно превентивно деловање и савладавање изазова, ризика и претњи безбедности. То подразумева развој политички и економски стабилног и просперитетног друштва, учешће у изградњи повољног безбедносног окружења на регионалном и глобалном нивоу посредством укључи-

РЕГИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Кад је реч о регионалној безбедности, у *Нацрту Стратегији националне безбедности* наглашава се да процеси интеграције у Европску заједницу позитивно утичу на стабилизацију мира и безбедности у југоисточној Европи, али и демократску транзицију држава овог региона. Проблеми европске безбедности и даље су најизраженији у југоисточној Европи.

Најзначајнији проблеми безбедности су тероризам, организовани криминал, ширење оружја за масовно уништење, етнички и верски екстремизам и илегалне миграције. Позитиван утицај у стабилизацији прилика у региону југоисточне Европе имају регионалне безбедносне иницијативе.

Нелегално и једнострано проглашена независност Републике Косова доприноси даљем јачању чинилаца који испољавају негативан утицај на безбедност у Републици Србији и који ће представљати извор њене дуготрајне нестабилности.

вања у европске интеграције и остале регионалне и међународне структуре и сарадњом са другим демократским друштвима.

Елементе политике националне безбедности чине спољна политика, политика одбране, политика унутрашње безбедности, економска, социјална политика...

Према одредбама СНБ, систем националне безбедности представља нормативно уређену структурну и функционалну целину надлежних државних органа, органа државне управе и безбедносно-обавештајног система, те других субјеката чија делатност доприноси заштити националних интереса Републике Србије.

У *Нацрту* су прецизно утврђени начела функционисања, елементи система и управљање системом одбране.

■ Стратегија одбране

Стратегија одбране је највиши стратешки документ у области одбране, у коме се дефинишу ставови о безбедносном окружењу, одбрамбеним интересима, мисијама Војске Србије, структури, функ-

ционисању и разvoju sistema одбране. То је документ заснован на Уставу и *Стратегији националне безбедности* Републике Србије. За разлику од *Стратегије националне безбедности*, овај документ се експлицитно наводи у Уставу Републике Србије, у делу који обрађује надлежности Народне скупштине, где се каже да „*Стратегију одбране* доноси Народна скупштина“. Сходно *Закону о одбрани*, за израду *Нацрта Стратегије одбране* надлежно је Министарство одбране, а Влада предлаже Народној скупштини њено усвајање.

Када је реч о садржају документа, у њему се анализира безбедносно окружење; идентификују изазови, ризици и претње одбрани; утврђују одбрамбени интереси и политика одбране Републике Србије; конципира систем одбране и утврђују основна опредељења о планирању и финансирању одбране.

Овај документ представља основу за развој нормативних, доктринарних и организационих решења система одбране. У том контексту треба поменути да је извешан број стратегијско-доктринарних докумената нижег нивоа, који проистичу из овог општег, већ израђен у форми нацрта. Међутим, пошто је реч о документима који морају у потпуности да буду усаглашени са *Стратегијом одбране*, чека се њено усвајање.

Стратегија одбране намењена је свим грађанима, државним органима и другим носиоцима припреме, организације и реализације одбране и она се, по потреби, преиспитује и дограђује у зависности од промене чинилаца који одређују његов садржај.

■ Стратегијски преглед одбране

Стратегијски преглед одбране, као полазни документ средњорочног планирања одбране, намењен је за ефикасно управљање ресурсима одбране, транспарентност послова одбране и изградњу претпоставки за демократску и цивилну контролу, професионализацију и ефикасност Војске Србије у извршавању мисија и задатака.

Овим документом утврђена су решења која представљају резултат анализе изазова, ризика и претњи безбедности, мисија и задатака Војске и других чинилаца, који утичу на изградњу потребних одбрамбених способности. Увођењем новог система планирања, програмирања, буџетирања и извршења, а након доношења стратегија и Дугорочног плана развоја система одбране, *Стратегијски преглед одбране* за период од 2011. до 2016. године улази у потпуно интегрисан временски циклус и хијерархију планских докумената.

Садашњи *Предлог Стратегијског прегледа одбране* односи се на период до 2010. године и представља плански оквир за рад у систему одбране 2009. и 2010. године. Као један од основних докумената планирања одбране, у њему се изражава опредељење Републике Србије да систем одбране буде рационалан, да активно допринесе изградњи и јачању повољног безбедносног окружења и да унапређује партнерске односе на мултилатералној и билатералној основи. Развој система одбране заснива се на објективном сагледавању промена које се дешавају у Републици Србији и у непосредном окружењу и расположивих одбрамбених ресурса. Тиме су створене претпоставке за његову доследну примену.

■ Најважнији ставови са јавне расправе

У условима бројних теоријских и практичних дилема, тешко предвидиво развоја чинилаца стратегијског окружења, извесних нормативно-правних и стратегијско-доктринарних празнина у области теорије безбедности и одбране, уложен је велики напор и понуђен синтетизовани и избалансиран садржај нацрта *Стратегије националне безбедности* и *Стратегије одбране*. Од тренутка усвајања ових докумената можемо рачунати на један далеко стабилнији приступ процесу планирања одбране и могућност даље прецизније нормативног и организационог уређења система одбране и Војске Србије. У конципирању нацрта стратегија веома детаљно су анализирана страна решења, уз потпуно уважавање наших теоријских, методолошких сазнања и практичних искустава.

Текст има огроман значај, па је јавна расправа добродошла као пожељан начин информисања јавности и њеног утицаја на дефинисање стратешких опредељења државе у области безбедности и одбране. Министарство одбране има намеру да у наредном периоду догради овај документ, на основу мишљења и сугестија јавности и релевантних институција и појединаца из друштва.

Основна констатација учесника округлог стола је да су нацрти стратегија урађени веома квалитетно, како методолошки, тако и садржајно и стручно, али је неопходно усагласити и прецизирати поједине ставове и опредељења, посебно оне који имају политичку конотацију. Поред тога, указано је на неопходност прецизније одређења неких појмова и термина који се помињу у нацртима.

У току јавне расправе јављали су се различити, често и контрадикторни захтеви појединих невладиних организација, првенствено по питању безбедносних интеграција, стања и угрожености националне безбедности и уређења система безбедности. Поједине невладине организације и појединци истицали су своју изразиту компетентност и располагање експертским капацитетима и сазнањима, индиректно оспоравајући способност и надлежност државних институција да се оне првенствено баве тим послом. Влада је предлагач стратегија, она их реализује преко ресорних министарстава и нормално је да у процесу израде, јавне расправе и корекција има и највећу одговорност, а да у потпуности у процесу израде уважава предлоге институција, невладиних организација и појединаца. Време јавне расправе, у трајању од месец и по, било је сасвим довољно за артикулисање предлога и изношење аргумената за поједине ставове и опредељења.

Након завршене јавне расправе радни тим, у чији састав су ушли представници министарстава Владе и институција које се баве делатношћу у области одбране и безбедности, приступиће корекцији нацрта стратегија. Након прикупљања анализе, мишљења и сугестија других министарстава, израдиће се коначни нацрти стратегија и упутити Влади у процедуру усвајања, према Народној скупштини Републике Србије. ■

Аутор је начелник Управе за стратегијско планирање

Путокази за војну службу

Доношењем две нове уредбе Владе Републике Србије дат је стратешки правац управљања људским ресурсима у професионалној војној служби и постављени су темељи развоја каријере професионалних војних лица

оловином децембра прошле године на снагу су ступиле две врло важне уредбе Владе Републике Србије, које уређују професионалну војну службу и дефинишу статус официра, подофицира и професионалних војника. Ради се о *Уредби о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира* и *Уредби о пријему у професионалну војну службу*. Та нормативна акта плод су заједничког рада Министарства одбране и Генералштаба Војске

Србије, односно тима којим је руководила Управа за кадрове Сектора за људске ресурсе МО.

Прави људи на правом месту

Нова *Уредба о стањима у служби ПВЛ*, сваком појединцу, на самом почетку професионалне војне службе, предочава могућности за развој каријере, али и услове које треба испунити да би се заузело одређено место у војној хијерархији. Тиме се свим војним лицима равноправно омогућава да више утичу на ток сопствене каријере, а са друге стране доприноси стварању савременог система управљања људским ресурсима. *Уредба* ће, како се верује, омогућити квалитетнију селекцију кадра и обезбедити да најквалитетнији људи заузму одговарајућа места у великом и сложеном систему, какав је систем одбране.

Тако су за постављење на одређено формацијско место прописани посебни услови у погледу чина, степена образовања, познавања страних језика, година живота, службених оцена, радног искуства и здравствене способности. Услови и захтеви за одговорнија формацијска места која захтевају и више чинове су знатно оштрији.

Одговарајуће дужности у систему одбране биће повераване преваходно официрима који су стекли захтевано образовање. Тиме ће старешине бити мотивисане да континуираним учењем и усавршавањем досегну највише војне дужности.

Официри са вишом стручном спремом, то јест завршеним струковним студијама, мораће да стекну одговарајуће високо образовање у трајању од четири године да би могли заузети формацијска места чина мајора. Они који поседују диплому Војне академије или другог факултета на коме студије трају четири године, а желе постављење на потпуковничко формацијско место, чека усавршавање за командне и штабне дужности тактичко-оперативног нивоа или студије другог степена (мастер – магистар) односно правосудни испит за официре правне службе. Формацијска места за која је предвиђен чин пуковника или виши, захтеваће официре који су успешно завршили ус-

авршавања оперативно-стратегијског нивоа или одговарајуће докторске студије. При постављењима на генералска и остала официрска места предност ће имати старешине који заврше највиши облик усавршавања у области безбедности и одбране.

Ипак, остављена је могућност да се на дужност поставе и официри без одговарајућег нивоа образовања уколико имају непосредно нижи чин од захтеваног, а истичу се својим радним квалитетима и постигнутим резултатима. Тако је официрима у чину капетана омогућено постављење на формацијско место потпуковника без завршеног усавршавања тактичко-оперативног нивоа, а официрима чина мајора и потпуковника омогућено је постављење на место пуковника и без завршеног усавршавања оперативно-стратегијског нивоа или докторског звања. Они, међутим, неће бити унапређени у чин за који немају одговарајућу врсту и степен стручне спреме. У таквим случајевима, плата неће бити, као до сада, умањивана према такозваном „алтернативном постављењу“, него ће официри на дужностима за које немају формалне квалификације лични доходак добијати према формацијским елементима радног места које заузимају. Исто важи и за официре са завршеном вишом школом, који ће моћи да обављају дужности на формацијским местима за која је прописан чин закључно са капетанским.

Предвидива каријера

Убудуће ће се официри чина мајора и вишег груписати не само према роду и служби којима припадају већ и према типовима каријере – командно-оперативном, штабно-функционалном типу, каријери у планирању одбране, каријери људских ресурса, логистичкој каријери, обавештајно-безбедносној каријери и наставно-научној каријери. У Управи за кадрове, сазнајемо да је Нацрт програма управљања људским ресурсима спреман и да се чека усвајање Стратегије одбране, која представља нормативни оквир за његово доношење. Док се чека усвајање поменутих докумената, примењује се наређење министра одбране којим је успостављена нова верзија Кадровског информационог система, у коме су официри разврстани према поменути типовама каријере.

Сходно типу каријере за коју се определи, официрима се пружа могућност да се усавршавају на цивилним или војним школама и развијају потенцијале за даље напредовање и професионални развој.

Као што су уређени услови за постављење, наведеном Уредбом прецизно су дефинисани и услови за упућивање официра на усавршавање за командне и штабне дужности, студије другог и трећег степена и остале облике усавршавања и образовања. Уредба такође третира и услове за упућивање подофицира на одговарајуће усавршавање.

Када је реч о унапређивању официра и подофицира, регулисано је да се формирају листе кандидата које ће надлежним старешинама помоћи при доношењу адекватних одлука. Листе ће се формирати и ажурирати према родовима или службама, односно типовима каријере. Унапређивање ће, како Уредба предвиђа, бити два пута годишње, у фебруару и септембру, а ванредно за Дан Војске Србије 15. фебруара. У Управи за кадрове наговештавају могућност да се старешине у изузетним случајевима унапређују и чешће, али да ће се првенствено поштовати правило. Ипак, да би се доспело на листу за унапређење услов ће бити поменути образовни и професионални критеријуми. То ће, како се очекује, допринети успостављању одговарајуће кадровске пирамиде.

Пут до запослења

Пријем у професионалну војну службу третира друга уредба, која даје флексибилнија решења у односу на она која су раније била актуелна. Наиме, старосна граница за пријем у професионалну војну службу за професионалног војника померена је на 30 година за све родове и службе. Приликом њеног одређивања, водило се рачуна да професионални војници могу да остану у служби по уговору до четрдесете године. Приликом овог решења пошло се од става да је период од најмање десет година довољан да професионални војник напредује до подофицирског звања и остане стално запослен у војсци уколико задовољава критеријуме. А, кључни критеријум представља спремност

на стално усавршавање, мотивација и врло добри професионални резултати. Они који нису спремни да се прихвате тих изазова, кажу у Управи за кадрове, са навршених четрдесет година старости мораће да промене занимање. Наравно, њима ће, као и до сада, помоћ у тражењу новог запослења ван војске помоћ пружати Дирекција за промену каријере *Присма*.

После првог уговора, професионалним војницима омогућава се да конкуришу за пријем у својство подофицира. Свако од њих ће, током службе, уколико се држи наведених критеријума, сигурно добити прилику за то. Пошто се подофицири више неће школовати у војним школама, професионални војници имаће предност у односу на кандидате из грађанства за пријем у подофицирски кор.

Поменутом уредбом, наглашавају у Управи за кадрове, дата је шанса професионалним војницима да се у здравој конкуренцији изборе за своје место, буду примљени у радни однос на неодређено време у својству подофицира, а који заврше факултет, и у својству официра.

Уредбом о пријему у професионалну војну службу уређена је и област пријема у Војску Србије у својству подофицира по уговору. Кандидат за такву позицију мора поседовати диплому најмање четвртог степена стручне спреме и најмање три године радног искуства као професионални војник. Неопходно је, такође, да је кандидат током службе „повољно“ оцењиван и да му је просек оцена најмање врло добар, те да је успешно заврши подофицирску обуку. Потребно је, поред тога, да има препоруку свог старешине и најмање чин десетара. Подофицир по уговору прима се до 35. године живота са могућношћу да до четрдесете буде примљен у стални радни однос, добије пензију и све припадљности као и остале старешине. Уредба није заборавила ни професионалне војнике који су већ у систему одбране, а старији су од 35 година. Они могу бити примљени у стални радни однос до 2011. године.

Битна новина је и да се у својство професионалног војника, по уговору може примити и цивилно лице, односно државни службеник и намештеник чије се радно место укида уколико задовољава услове и има одговарајућу стручну спрему. Таква лица могу се примити на службу и ако су старији од 30 година. Са друге стране, нормативна акта остављају простор да професионални војник након четрдесете остане запослен у систему одбране у својству цивилног лица, односно државног службеника и намештеника, уколико постоји потреба и уколико испуњава прописане услове.

Основни критеријум за пријем у професионалну војну службу од сада ће бити способност за вршење одређене дужности. Програм за оспособљавање лица, место где ће се бити оспособљавање, трајање (не дуже од шест месеци), начин полагања испита и друга питања од значаја за проверу стручне оспособљености, утврђује начелник Генералштаба Војске Србије. Тек након положеног испита и верификације знања које је стекао, кандидат стиче право да закључи уговор о раду. На тај начин омогућено је женама, које нису имале прилику да служе војни рок, да конкуришу равноправно са мушкарцима за радно место у професионалној војној служби.

За време стручног оспособљавања лица из грађанства формално неће бити у радном односу и уместо личног дохотка примаће новчану накнаду у висини плате професионалног војника чина разводника. Кандидати који се оспособљавају за официра или подофицира добијаће новчану накнаду која се процентуално одређује од основице за обрачун плате професионалних војних лица. Сви они током обуке и школовања биће у статусу војног обвезника.

Поменутом уредбом дефинисани су и услови под којима државни и војни службеници могу постати официри или подофицири без обзира на године живота. Одлука о броју таквих формацијских места као и лицима која ће на њих, након интерног конкурса, бити примљена, у надлежности је министра одбране. У таквим случајевима новопроизведене старешине професионалну војну каријеру почињу са почетним официрским односно подофицирским чином. На њих се, након тога, у потпуности примењују сва правила и прописи који важе за остале запослене у систему одбране у истом професионалном статусу. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Уз Дан Војногеографског института – 5. фебруар

Традиција квалитета

Војногеографски институт, установа Министарства одбране и Војске Србије, бави се истраживачко-развојним и производним радом у области геодезије, фотограмetriје, картографије, географских информационих система, метрологије и других геодисциплина, прославиће 5. фебруара 133 године постојања

Војногеографски институт реализује задатке из области геодетских и геофизичких радова, метрологије, аеро-фотоснимања и фотограмetriје, картографије и картографске репродукције, географских информационих система и научноистраживачких радова.

У протеклој години завршен је геомагнетни премер компензационих површи војних аеродрома у Батајници и Лађевцима, а оно на шта се посебно скреће пажња јесте превођење података архива геодетске документације из аналогног у дигитални облик.

Актуелни пројекат ВГИ јесте израда прве дигиталне карте у Србији – прегледнотопографске карте размера 1:300.000, а њена особеност огледа се у чињеници да је прва која је заснована на системски организованом бази података, што омогућава и бројне геопросторне анализе одређене територије. Искуства стечена на том пројекту врло брзо су преточена у израду нове дигиталне опште географске карте, размера 1:1.000.000.

Према речима начелника пуковника др Мирка Борисова, у току 2008. године ВГИ је остварио и значајну међународну војну сарадњу са геодетским установама оружаних снага Велике Британије и Северне Ирске, Италије, Немачке и Словачке, којима су презентовани производи, могућности и достигнућа.

Научноистраживачким пројектима поклања се посебна пажња, те ВГИ стално ради на оспособљавању свог кадра за рад на најсавременијим инструментима и омогућавању примене нових технологија.

Дугорочније гледано, до 2014. године ВГИ планира да реализује три велика пројекта: израду и ажурирање основне државне топографске карте размера 1:25.000, у оквиру које би израдио јединствену геобазу просторних података, која би се користила за картографску продукцију осталих размера, затим израду и одржавање топографске карте размере 1:50.000 и, на крају, израду ваздухопловне варијанте топографске карте у размери 1:250.000, према стандардима који се примењују у земљама Европске уније.

Осим та три велика пројекта, Институт је себи поставио циљ и да реализује пет пратећих пројеката из области геотопографског обезбеђења Министарства

одбране и Војске Србије; одржавање дигиталне прегледно-топографске карте размере 1:300.000; одржавање и стандардизацију дигиталне опште географске карте размере 1:1.000.000, израду дигиталне ортографско-фотографске карте размера 1:25.000; извођење основних геодетских и метролошких радова и израду рељефних карата и модела.

Још један обиман и сложен задатак чека на своју реализацију, а то је израда дигиталних геодетских планова и омеђавање војних комплекса Републике Србије, чији су припремни радови већ отпочели.

Пуковник Борисов истиче да је заједнички циљ свих тих пројеката квалитетно геотопографско обезбеђење Министарства одбране и Војске Србије ажурираним подацима о простору у дигиталном и аналогном облику, по стандардима који су данас у примени у свим развијеним државама.

ВГИ кроз историју

Историја Војногеографског института започела је 5. фебруара 1876, када је, на основу расписа књаза српског Милана М. Обреновића, формирано Друго одељење Главног ђенералштаба Српске војске, са циљем прикупљања, обраде и дистрибуције података о простору и реализације геотопографског обезбеђења.

Пуковник др Мирко Борисов, начелник Војногеографског института

ПРВА КАРТА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Формирањем Солунског фронта, Географско одељење је, упркос огромним тешкоћама, прикупљало и израђивало карте за непосредне потребе фронта, а упоредо са тим израдило је и нову, топографску карту размере 1:200.000, по којој су изведене завршне операције ослобођења земље.

Током Првог светског рата, Јован Цвијић је био консултант престолонаследнику Александру и српској влади, а у јесен 1914. израдио је посебно значајну карту са означеним границама будуће југословенске државе, која је на крају рата послужила као документ на мировној конференцији у Паризу.

размери 1:75.000. На том првом премеру били су ангажовани многи знаменити официри Српске војске, међу њима и славни војвода Живојин Мишић.

Географско одељење је 1912. преименовано у Топографско одељење Врховне команде и те исте године на Крфу је штампана Генерална карта југословенских земаља у размери 1:200.000.

А 1923. доноси ново преименовање – Војни географски институт Министарства војске и морнарице. ВГИ је био иницијатор великих међународних научних геодетских и картографских пројеката, са геодетским генералом академиком др Стеваном Бошковићем на челу, цењеним именом у међународним геодетским круговима. У том периоду створена је јединствена геодетска основа на целој територији Краљевине Југославије, развијене су основне геодетске мреже, извршена астрономска мерења ради одређивања облика геоида и премер у размери 1:50.000, на основу којег је израђена топографска карта размера 1:100.000 и низ топографских карата ситније размере.

Након Другог светског рата ВГИ је наставио и завршио рад на основним геодетским мрежама, извршио топографски и фотограметријски премер СФРЈ у размери 1:25.000 и на основу њега израдио остале топографске, прегледнотопографске и географске карте, велики број тематских карата за војне, привредне, школске, научне и друге потребе. Упоредо са тим пројектима, рађени су и други: геомагнетски премер војних аеродрома, обележавање државних граничних линија, метролошко обезбеђење за велике дужине и углове, и други задаци у вези са геотопографским обезбеђењем.

Картографија у Србији

Готово упоредо са Географским одељењем, првом институцијом за топографски премер и картографију намењену за војне сврхе, започео је и први цивилни катастарски премер, који је због великих финансијских издатака убрзо прекинут.

Када је Географско одељење, са Јосифом Симоновићем на челу, извело први топографски премер и израдило прву специјалну карту размере 1:75.000 у пет боја, Јован

Цвијић, који је прокрчио пут научној картографији, уз извесне критичке примедбе истакао је њену велику вредност.

У то време, у суседној Аустријској царевини изводио се трећи по реду топографски премер, на основу којег је урађена аустријска карта у размери 1:75.000. Та карта била је штампана у само једној (црној) боји, што значи да је била на нижем квалитативном нивоу, мање чи-

Снимио Д. БАНДА

Оснивање се дешава једновремено са српско-турским ратовима, који су претходили стицању независности Краљевине Србије на Берлинском конгресу 1878, у години у којој је Друго одељење преименовано у Географско одељење.

А 1892. завршен је први топографски премер Србије у размери 1:50.000 и урађена ђенералштабна карта Краљевине Србије у

тљива и прегледна у односу на српску карту. Труд Географског одељења на изради своје оригиналне карте оставио је трајни печат на развој картографије Србије у 20. веку.

Јован Цвијић се и сам бавио картирањем и састављањем карата, а његове карте биле су узорима домаћим научницима и картографима, његовим следбеницима и ученицима.

Крајем 19. века забележен је и почетак геолошке картографије Србије. Док се у Европи увелико радило на систематском картирању у размерама већим од 1:100.000, Јован Жујовић 1891. издаје прву „Геолошку карту Краљевине Србије“ 1:750.000, а на размеђи векова – 1900. појавила се „Рударска карта Краљевине Србије“ 1:400.000 од Д. Антуле и Д. Симоновића. Те две карте, заједно са Цвијићевом „Геолошким картом Старе Србије и Македоније“ 1:500.000, представљају темељ геолошке картографије Србије.

Релативно успешан самостални почетак картографије Србије на крају 19. века није имао миран ток у 20. веку, највише због ратних сукоба који су многоме пореметили и преусмерили њен развој. Непосредно пред балканске ратове, Географско одељење са Стеваном Бошковићем на челу, начелником од 1901. и официром школованим у Санкт Пе-

МАПЕ ИЗ ДАВНИНА

Карте представљају саставни део људске историје. Није познато када је настала прва карта, можда и пре осам хиљада година, али је свакако настала пре писане речи. Познато је да су постојале у европским културама, на Средњем истоку, у Кини, Индији и другим деловима света.

У доба великих географских открића, у периоду између 15. и 17. века, картографи су прецртавали раније карте, од којих неке нису мењане вековима, и цртали своје, базиране на опажањима истраживача и новим техникама геометарског мерења.

Откриће компаса, телескопа и секстанта омогућило је повећање тачности приказа на карти. Најпознатији артефакти, који се презентују као „најстарији постојећи картографски напор“, јесу Вавилонске мапе угравиране на глиненим плочицама. Научници се не слажу када је реч о старости, садржају и важности ових плочица, а датирања варирају и до 1.500 година.

Интерпретација симбола, боја, географских локација и имена на тим раним мапама различита је у зависности од учења. Једна од њих, прихваћена као најстарија позната мапа, пронађена је 1930. у ископинама града Га-Сур, у близини градова Харан и Киркук, на територији данашњег Ирака. Већина научника ту глинену плочицу димензија 7,6 x 6,8 cm смешта у период 2.500 година пре Христа, али неки залазе и додатних 1.500 година дубље у прошлост. На површини те мапе уцртана је област омеђена са два низа брда и подељена воденим током на два дела.

А 1963. године Џејмс Меларт открио је зидну слику древног турског града Катал Хуука, нагомилану „кошницу“ скица насеобина, која приказује око 80 грађевина. Та мапа, датирана 7.000 година пре н. е. сматра се најстаријом, али ту још увек не почиње картографска историја.

Историчари настављају своју потрагу, са великим шансама за успех, имајући у виду чињеницу да су у тако давној прошлости слике настајале на трајнијим материјалима, попут камена, стена, глине, метала, земљаног посуђа, за разлику од каснијих, насталих на папиру и дрвету.

тербургу, израдило је „Топографску карту Старе Србије и Македоније“ 1:150.000 у пет боја, а прикупило је и друге геодетске, топографске, географске, статистичке и остале податке, тако да је Српска војска у рат ушла снабдевена најнужнијим оперативним картама и материјалима. Скоро сав тај материјал пропао је приликом ратних операција и повлачења преко Албаније.

Након Првог светског рата картографска ситуација у новоствореној држави била је тешка, за Србију је скоро сав материјал пропао, за Македонију, Црну Гору и Рашку нису постојали никакви савремени подаци, а за територију преко Дрине, Саве и Дунава постојао је само застарели материјал Бечког института. Србија је била без икаквих катастарских планова, није било инструмената за картирање и картографску обраду, а ни машина за штампање карата.

У таквим условима у новој држави, априла 1920, формиран је Војни географски институт од припадника Географског одељења Српског генералштаба, попуњен кадром из Бечког војногеографског института и официрима руског корпуса војних топографа, под руководством генерала Стевана Бошковића, који је започео своје активности са много развијенијим садржајима, усвајајући у то доба најсавременије методе рада и научну обраду података. Тај институт настојао је да прати корак у увођењу савремених метода картирања, па је међу првима, 1936. почео да примењује фотограметрију, која је у Европи била тек у зачетку.

Окупација Југославије током Другог светског рата поново је прекинула картографску делатност у земљи, Војногеографски институт престао је са радом, а његово обнављање започело је после ослобођења Београда.

Институт је 1947. године започео топографски премер земље у размери 1:25.000 по Гриничу, а премер је завршен двадесет година касније израдом 3.029 оригиналних карата. Институт је учествовао у изради „Међународне карте света“ 1:1.000.000 за Југославију, према спецификацијом усвојеним резолуцијом на Техничкој конференцији ОУН о међународној карти 1962. у Бону. Публиковане су и „Хидрогеолошка карта СФРЈ“ (1980), „Карта налазишта нафте и гаса СФРЈ“ (1981), „Карта минералних и термалних вода СФРЈ“ (1983) и „Металогенетска карта СФРЈ“ (1983), а све ове прегледне, као и основна геолошка карта, обрађене су и штампане у ВГИ. ■

Тања ЛЕБОВИЋ-ЗЕЧЕВИЋ

Прослава Савиндана у Војној гимназији

Дан првог српског архиепископа и просветитеља, утемељивача државе и школства у Србији, Савиндан, прослављен је 27. јануара у Војној гимназији. Школска слава је обележена уз сечење славског колача и литургију, коју је служио викарни епископ хвостански Атанасије Ракита.

Свечаности су присуствовали представници Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије, ученици, грађани, те гости са Краљевске војне школе Краљевине Белгије. После беседе поручника Негована Иванковића, победника Светосавске беседе, начелник Војне гимназије пуковник Милан Стевић честитао је ученицима и свима присутним славу.

У свечаној сали ученици су, уз дељење славског колача и жита, извели пригодан програм. Ове године, први пут, симболичним давањем дела славског колача, започета је традиција кумства. Слава ће имати кума који ће се сваке године мењати, а његова обавеза ће бити прављење жита и славског колача.

На традиционалној Светосавској академији, коју је организовао Министарство просвете, своју беседу извео је ученик треће године Војне гимназије Марко Радојевић. ■

М. И.

Обележен Дан Војне болнице Ниш

Дан Војне болнице Ниш – 22. јануар и 131 година постојања те војне здравствене установе, која има истакнуто место у систему војног здравства, свечано су обележени у нишком Клубу Војске.

Свечаности су присуствовали начелник Управе за здравство Министарства одбране бригадни генерал Вељко Тодоровић, начелник Војномедицинске академије генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић, заменик команданта Копнене војске генерал-мајор Александар Живковић и бројни гости.

Обраћајући се присутнима, управник Војне болнице у Нишу потпуковник др Славиша Ђирић истакао је да је, као и током протеклих деценија, болница и данас спремна да се суочи са захтевима и изазовима времена у коме живимо и да увек и у потпуности одговори свим задацима, а поготову оним специфичним које треба да решава оваква војноздравствена установа.

„Поред тога, спремни смо и желимо да наше здравствене услуге понудимо још већем броју грађана Ниша и околине“, рекао је том приликом пуковник Ђирић. ■

З. М.

Изложба слика ликовне колоније „Копаник 2008“

У организацији Војне академије, 28. јануара је у галерији „Икар“ у Клубу ваздухопловства у Земуну отворена изложба слика насталих у ликовној колонији, одржаној од 16. до 25. августа прошле године на Копанику.

Изложбу је отворио начелник Војне академије генерал-мајор Видосав Ковачевић, који је рекао да ће слике настале у ликовној колонији оплемењивати простор Академије, те да ће се организовање такве врсте рада и дружења наставити и следећих година.

Прошлогодишња колонија је седма по реду, а четврта која се одржава на Копанику. За десет дана, колико је трајала, 20 афирмисаних стваралаца из различитих крајева Србије обогатило су уметнички фонд Војне академије са 50 вредних ликовних дела.

Отварању изложбе, која ће трајати до 10. фебруара, присуствовали су представници Генералштаба Војске Србије, Команде ВиГВО, студенти Војне академије и бројни грађани. ■

М. И.

Припадници Војске Србије пливали за Богојављенски крст

Једанаесто пливање за Часни крст, у оквиру прославе хришћанског празника Богојављења, одржано је 19. јануара на Ади циганлији. На традиционалној манифестацији учествовали су и студенти Војне академије и припадници Војске Србије.

На 33 метра дугој стази, Богојављенски крст је, трећи пут заредом, извукао двадесетшестогодишњи Марко Томашевић, припадник Жандармерије.

Други на циљ стигао је студент Војне академије Александар Соколов, и то је трећи пут да га за пола шаке победи Марко

Томашевић. Из система одбране наступили су Зоран Сретеновић, Марко Марјановић, Дарко Николић, Ђорђе Симић, Иван Петровић, Стеван Вујчић, Милош Крстић, Виктор Младар и Немања Цојић.

Међу 35 такмичара били су представници Жандармерије, чланови Свибора и гости из Црне Горе и Републике Српске. У почасном пливању учествовао је и 76-годишњи Александар Даничић, а најмлађи учесници били су седмогодишња Александра Радуловић, деветогодишњи Момир Радуловић и четрнаестогодишња Бојана Дедић из Сомбора.

Победнику је, уз марш Александра I, који је свирао оркестар Гарде, додељен Часни крст од леда, сачињен од прошлогодишње Свете водице из храма светог Ђорђа.

Организатори манифестације су општина Чукарица, Српска православна црква и Јавно предузеће „Ада циганлија“. ■

М. И.

Информациони
систем ПЛИРП

Алат савременог планирања

Током 2006. године систем одбране био је на прагу одлуке да се у сврху модернизације планирања и праћења реализације планова набави програмски пакет MS Project. Након што је комисија Генералштаба Војске Србије, надлежна за израду новог Упутства о планирању рада, имала увид у софтвер који је за сопствене потребе планирања направио Центар за командно-информационе системе и информатичку подршку (ЦКИСИП) Управе за телекомуникације и информатику (Ј-6), преиначена је одлука о куповини страног производа и домаћа памет добила је предност.

Током марта и априла прошле године, информациони систем ПЛИРП (планирање и реализација планова) уведен је у употребу на 17 места, углавном у Генералштабу и командама оперативног нивоа. Софтверско решење усклађено је у потпуности са новим Упутством о планирању рада у Војсци Србије и представља значајан технолошки искорак у послу који је одувек био одлика сваког уређеног система. Крајем 2008. године, након дораде иницијалног решења, ПЛИРП је уведен и на тактичком нивоу, тако да се сада користи на свим нивоима планирања у Војсци Србије.

■ Домаће решење

Начелник ЦКИСИП пуковник Милош Пејановић наглашава да је ПЛИРП настао захваљујући иницијативи руководећих људи у Управи за оперативне послове Генералштаба

Једноставан за употребу

Информациони систем ПЛИРП израђен је у Web технологији ASP 3.0 (Active Server Pages), за базу података користи Microsoft SQL Server 2000, а за сервер апликације стандардни Microsoft Web сервер IIS 5.0 (Internet Information Service). За приступ апликацији потребан је Web browser (уз сваку дистрибуцију Windows оперативног система долази Internet Explorer), тако да нема потребе за инсталирањем додатних програма за коришћење апликација, што је чини веома једноставном за употребу.

Војске Србије (J-3), у чијем је делокругу рада планирање. Према његовим речима, одавно је препозната потреба за увођењем информатике у планирање, а ЦКИСИП увелико ради на инсталирању рачунарских система у све јединице и установе система одбране.

– Планира се увођење система РАМКО (рачунарска мрежа командовања) до нивоа батаљона, побољшање капацитета Интернета, увођење web hostingа у Војсци Србије, чиме постајемо провајдер сопствених сервиса, те развој командно-информационих система, што нам и у називу одређује делокруг рада – каже пуковник Пејановић и додаје да би увођењем система РАМКО било омогућена вертикална контрола планирања у оквиру система ПЛИРП.

Пуковник Живко Станковић, заменик начелника ЦКИСИП и дугогодишњи начелник Одељења за информационе системе Центра, где је и развијен ПЛИРП, истиче да је руководио стручним и одговорним развојним тимом кога чине војни службеници Светлана Хашинишић-Дукић – главни пројектант, Драгана Понорац, капетан Мирослав Лазић и потпоручник Урош Рацковић. Центар је имао подршку и генерал-мајора Драгана Колуније, начелника J-3, пуковника Боре Томића и потпуковника Зорана Јанковића, али и главног тестера за исправност имплементираних функција у ПЛИРП – војног службеника Наде Младеновић-Зарић из J-5 Генералштаба Војске Србије.

– Током 2006. године било је готово извесно да ће систем одбране за потребе планирања купити програмски пакет MS Project. Међутим, комисија у чијој је надлежности била израда новог Упутства и набавка програмског решења, дошла је у Центар и ми смо им презентовали готову апликацију, коју смо практично већ користили за планирање рада од 2000. године. Комисија је сматрала да наш програм, уз мале дораде и прилагођавања, задовољава у потпуности критеријуме, па се од куповине MS Projectа одустало – објашњава пуковник Станковић.

■ Планирање на два нивоа

Информациони систем ПЛИРП усклађен је у потпуности са Упутством о планирању рада у Војсци Србије јер је и настајао паралелно са тим документом. Ради се о web апликацији намењеној раду у мрежном окружењу, где постиже пуну функционалност. У условима где не постоји рачунарска мрежа, информациони систем ПЛИРП може бити успостављен и коришћен на једном рачунару, прилагођен за евентуално касније успостављање мреже. То подразумева да се програм може користити помоћу било ког претраживача или browser-а, од којих су неки доступни у стандардним пакетима оперативног система.

– О чему се, заправо, ради? ПЛИРП је намењен за планирање на два нивоа, стратегијском и оперативно-тактичком. У идеалним условима, који подразумевају постојање рачунарске мреже на свим нивоима командовања, ПЛИРП би омогућавао увид са било ког места, у било које време, у сопствени план и план потчињених, те његов ток и реализацију. На пример, начелник Генералштаба Војске Србије планира на стратегијском нивоу и он представља носиоца плана. Задаци у плану деле се на потчињене команде и управе, које опет

Модули

Информациони систем ПЛИРП има четири модула – *планирање, роковник, акта* и *именик*. Систем садржи on line упутство за коришћење, које је уграђено у систем и реализовано web технологијом.

Модул „планирање“ представља основу информационог система, омогућава уношење планова рада и реализације. Планирање израђује се за два нивоа планирања. Први је намењен за планирање рада у Генералштабу Војске и командама оперативног нивоа, а други за планирање рада у организационим јединицама Генералштаба, команди оперативног нивоа, командама бригада, батаљона и управа установа.

На првом нивоу планира се до нивоа задатка, а на другом задатак из плана рада операционализује се активностима које треба реализовати. План покреће носилац планирања, који има приступ свим подацима у плану рада. Систем садржи функцију за преузимање података месечних планова рада (генерисање) из годишњег плана рада, којом се покреће (иницира) месечни план рада. У њему су садржани сви задаци (и активности ако је план на другом нивоу) чија се реализација предвиђа у одређеном месецу. Такође, постоји функција за аутоматско додељивање редног броја задатку у плану. Сваки план има четири статуса – планирање, допуна плана, реализацију и архиву.

„Роковник“ је модул који омогућава унос података за План личног ангажовања – *обавеза, тип обавезе* (из месечног плана рада, састанак, активност, акт, телефонски позив), *врста обавезе* (заједничка, службена, лична) и *забелешка о реализацији обавезе*. Подаци се аутоматски уносе „повлачењем“ задатака и активности (обавеза) из плана рада које реализује лице за чије се ангажовање план ажурира и ручним уносом нових или текућих задатака и обавеза. Заједничке обавезе могу се проследити непосредно потчињенима. Поменути модул омогућава претпостављено увид у План личног ангажовања непосредно потчињених за службене и заједничке обавезе, али и за штампање обавеза по одређеној врсти и типу.

Модул „акта“ омогућава унос аката и карактеристичних података за акт који лице има (да ли је акт раздужен, да ли је остала копија, коме је прослеђен, и унос обавеза које проистичу из акта). Уносом датума значајног за реализацију обавезе, систем покреће процедуру за упис обавезе у план личног ангажовања.

Ако јединица води деловодни протокол помоћу програмског пакета DEL, који је развијен у ЦКИСИП, база података је у истој рачунарској мрежи, тако да ПЛИРП преузима основне податке о акту које лице дужи.

Модул „именик“ омогућава унос телефонских бројева којима се може приступити селективно (на основу почетног слова презимена лица изабране организације) или у целости.

планирају сопствене активности. Програм је направљен тако да свако из плана претпостављеног види само задатке и активности из сопствене надлежности. Извештавање иде обрнутим током. Та чињеница значи да ће се знатно смањити притисак на оперативне одсеке и одељења, јер ће свако у линији командовања преузети сопствене радње у планирању и праћењу реализације – каже главни пројектант војни службеник Светлана Хашинишић-Дукић. Предност новог информационог система јесте што аутоматски рачуна и потребне статистичке податке. Док се не успостави рачунарска мрежа командовања до нивоа батаљона, за коришћење система ПЛИРП биће довољно постојање локалне мреже у јединицама и командама.

Током марта и априла прошле године информациони систем ПЛИРП уведен је на 17 места, углавном у Генералштабу Војске Србије и командама оперативног нивоа. Од нове године, на основу наређења Управе за оперативне послове Генералштаба, планирање у јединицама изводи се помоћу тог система. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Радован ПОПОВИЋ

Делегација Клиничког центра Србије на ВМА

Делегација Клиничког центра Србије, коју је предводио директор проф. др Ђорђе Бајец, посетила је недавно ВМА. Са представницима највеће медицинске установе у Министарству одбране разговарали су о модалитетима будуће сарадње. Гостима из Клиничког центра презентоване су могућности ВМА и достигнућа службе лечења, али и академски потенцијал.

Руководства ВМА и Клиничког центра разматрала су модалитете сарадње у областима збрињавања хитних случајева и договорили успостављање редовне комуникације између Центра хитне помоћи ВМА и Ургентног центра. Разматрали су и могућности сарадње у областима кардиохирургије, трансплантационе хирургије и осталим гранама медицине, али и размену стручњака у области научноистраживачког рада и медицинске едукације. Генерал Јевтић уручио је директору Клиничког центра Србије плакету ВМА. ■

Нова опрема и методе

Ангажовањем трансфузиолога ВМА, у току прошле године, прикупљено је више од 9.500 литара крви у Институту и гарнизонима Војске Србије. Око 18.000 припадника система одбране били су добровољни даваоци крви. За рад мобилних екипа обезбеђено је наменско трансфузиолошко возило.

Поред испитивања узорака крви комерцијалним ЕЛИСА тестовима последње генерације, сви даваоци тестирани су најсавременијом НАТ-ПЦР технологијом, а с циљем обезбеђивања максимално сигурне крви. Ради објективизације резултата имунохематолошких тестирања, уведен је „Ортхосцан систем“ за аутоматско читавање резултата. Да би се побољшао квалитет продуката од крви, обезбеђени су инкубатор мешалица за тромбоците, апарати за суво отапање плазме и бројач крвних ћелија.

У области изучавања терапијске примене матичних ћелија за потребе конвенционалних трансплантација, али и регенеративне медицине, почели су да се користе тестови за квантификацију примитивних и зрелих категорија матичних ћелија прикупљених из костне сржи и периферне крви. Уведен је тест испитивања функционалне очуваности матичних ћелија, коришћењем маркера апоптозе. Урађено је више од 100 процедура прикупљања и криоконзервације матичних ћелија за потребе трансплантације, односно регенеративне медицине. ■

Припреме за Универзијаду 2009

У оквиру припрема за медицинско обезбеђење Универзијаде 2009, начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић примио је недавно др Лоренца Доналда Ринка, председника Светске универзитетске медицинске комисије. Генерал Јевтић истакао је да медицинско збрињавање учесника Универзијаде 2009 представља нови изазов за ВМА. Госту из САД презентовани су организација и капацитети највеће војне медицинске установе.

Током разговора са тимом стручњака ВМА за координацију медицинског обезбеђења Универзијаде 2009, који предводи пуковник доц. др Зоран Хајдуковић, сагледани су медицински аспекти припрема за обезбеђење велике спортске манифестације. Саговорници су се сагласили да припреме теку предвиђеном динамиком. Доктор Ринк обишао је и Центар хитне помоћи, Центар за дневну хирургију и Клинику за ортопедију и трауматологију ВМА. ■

Повећање броја операција

Током 2008. године на Клиници за неурохирургију Војномедицинске академије изведено је 725 операција, а лечено 1.110 болесника. У односу на 2007. годину, број операција повећан је за 22 одсто, а број лечених за 19,4. Знатно је повећан број цивилних осигураника који су користили услуге Клинике – са 60 одсто, колико је износио 2007. године, на 80,5 у прошлој години.

Лекари су оперисали више од 200 болесника са туморима мозга или кичменог канала. Емболизација можданих анеуризми, савременим ендоваскуларним методама, изведена је 45 пута. Изведен је и већи број операција за лечење хроничног бола.

Клиника је започела развој такозване минимално инвазивне неурохирургије – хируршких метода које омогућавају операцију уз минимално оштећење здравог нервног ткива. У оквиру тог пројекта, током 2008. године, набављен је систем за неуроендоскопију, а у 2009. години планира се куповина опреме и обука особља за функционалну и стереотаксну неурохирургију – оперативно лечење епилепсије, паркинсонизма и хроничног бола. ■

Посета Удружења војних пензионера

Делегација Удружења војних пензионера Србије недавно је посетила ВМА. Генерал у пензији Љубомир Драгањац, председник Удружења, нагласио је том приликом да су војни пензионери почаствовани што могу да се лече у установи каква је ВМА. Начелнику ВМА уручио је повељу, највеће признање за допринос развоју, изградњи, унапређењу и афирмацији Удружења. ■

Српско-Норвешка сарадња

На ВМА недавно је одржан састанак Заједничке радне групе у оквиру српско-норвешке билатералне војномедицинске сарадње. Анализирани су досадашње активности, предвиђене планом сарадње, вредновани резултати рада и усаглашен план заједничких активности за 2009. годину. Учесници скупа договорили су наставак сарадње у области припреме припадника санитетске службе Војске Србије за учешће у мировним мисијама УН, размену стручњака, знања и искустава у домену ратне хирургије. ■

Припремила Е. РИСТАНОВИЋ

ИЗЛОЖБА ПОВОДОМ 130 ГОДИНА ВОЈНЕ ШТАМPE У СРБИЈИ

Перо са снагом мача

Поводом 130. годишњице војне штампе у Србији, у Војном музеју на Калемегдану приређена је изложба листова, часописа, других публикација, фотографија и предмета који сведоче о традицији војне писане речи дугој тринаест деценија.

Изложбу су заједнички припремили Војни музеј, Центар за војнонаучну документацију, информације и библиотечарство и Новински центар „Одбрана“. Аутор изложбе је потпуковник мр Иван Мијатовић.

Изложба је отворена од 21. јануара до 22. фебруара.

Претпоставља се да је умножавање механичким путем (штампарство) у Европи почело већ у 16. или 17. веку. Све до 15. века механичка штампа је врло примитивна. У Европи је проналазак штампања везан за име Јохана Гутенберга, који је 1440. године изумео ручну справу за изливање појединачних (одвојених) слова. Конструисао је и дрвену пресу за штампу, помоћу које се отисак са слога добијао притиском равне плоче преко листа хартије, уместо дотадашњег трљања коштаном трљачицама. Од појаве штампарства до првих новина у Европи прошла су скоро два века, те се први дневни лист *La Gazette* појављује у Паризу тек 30. маја 1631. године.

Покушаја издавања војних листова било је још у првој половини 17. века, убрзо након појаве и првих дневних листова, али се у већем броју јављају тек у стојаћим армијама почетком наредног века. У то време војни листови су углавном представљали спорадичне публикације кратког века. У другој половини 19. века има све више војне штампе, која се устаљује са јасно одређеним карактером и задацима.

Војна штампа у Србији појавила се релативно касно. Сматрајући да у Европи вероватно нема државе која има тако мало књига из „гране војничке“, те да се то што

пре мора исправити, Јован Драгашевић је 1864. године почео да издаје приватни војни лист „Војин“, као „лист за војничке науке, вештине и новости“. Часопис је требало да се бави „...организацијом, администрацијом, тактиком, стратегијом, артилеријом, војним грађевинарством, ратном историјом, географијом и топографијом, статистиком, науком о оружју, војничким судством итд.“ Као да је предвиђао, веровао и надао се да ће његове речи и његова дела оставити дубоки траг у историјском памћењу модерних официра 21. века, Драгашевић ће у „посланици Ђенералштабним и осталим официрима што су по Србији – друг друговима“, у „Војину“ број 14 од 10. маја 1869. године написати: „Сваки је народ славан, који имаде славних дела. Али и поред свију славних дела народ може бити без славе, ако му дела остану незнана. С тога је увек нужно да се та славна дела искупе и побеље, да се метну у историју, као чуварку народног живота, па да их потомство зна, знајући уважава и поштује, уважавајући и поштујући подржава“.

Због учесталих финансијских проблема „Војин“ је престао да излази 1870. године, али је потреба за чувањем традиција остала.

Експонати

На изложби у Војном музеју представљени су листови и часописи који сведоче о 130 година организованог и институционалног информисања у војсци. „Војин“, као приватни војни лист, и „Ратник“, представљају војну штампу Кнежевине/Краљевине Србије. Ту су и фотографије покретача и уредника тих листова и персонализовани предмети који изложби дају посебну драж.

Двојица врхунских команданата, војсковођа и ратника били су и људи од пера – војводе Степа Степановић и Живојин Мишић. Они и многи други оставили су дубоки траг у српској војној штампи, а њихови пор-

Уредници „Ратника“ били су и војводе Живојин Мишић и Степа Степановић

трети (уље на платну, радови Михаила Миловановића) и лични предмети (сабља Живојина Мишића и „Храстов“ венац, сребрни дар војводи Степи поводом ослобођења Сарајева 1918. године) красе изложбени простор.

У сабљама епохе у којој су настајали бисери војне писане речи може се видети и развој тог посебног статусног симбола официрског кора. Испреплетене са водећим часописима Кнежевине/Краљевине Србије, Краљевине СХС/Југославије, у ФНРЈ и СФРЈ, у Државној заједници Србија и Црна

Покретање „Ратника“

Након ратова 1876–1878. године, те освојене и обновљене независности српске државе, повећало се занимање српских официра за војну књижевност, што је нужно и условило покретање новог листа, на иницијативу министра војног ђенералштабног потпуковника Јована Мишковића. Почетком 1879. године појавио се „Ратник“, који је поред „научног и поучног“ имао и званични „службени део“.

Покретањем „Војног службеног листа“ 1881. године, на иницијативу ђенерала Милојка Лешјанина, тадашњег министра војног, „званични“ део више није штампан у „Ратнику“, а службени војни лист отпочеће свој живот, променити неколико династија, држава, државних уређења, и живети и данас, доносећи на својим страницама кључне акте који уређују живот у војсци, обавештавају о унапређењима, одликовањима и доносе уредбе од круцијалног значаја.

Актом о покретању „Ратника“ – ФН^о 408 Министарства војног, Мишковић образлаже због чега се лист покреће и, између осталог, каже да је „Војска је без свога листа као човек без говора“. Водећи српски војни часопис трајаће 61 годину, са прекидима онда када „загрме топови“, а ратна дејства онемогуће војним писцима да се поспевају писању. Прекиди у излажењу „Ратника“ били су 1912–1913, и 1914–1921, да би са отпочињањем рата у Југославији, априла 1941. године, престао да излази.

Крајем 19. и почетком 20. века у Србији је покренуто још неколико војних часописа у уредништву Министарства војног („Војин“ 1879–1889, „Глас војске“ 1890), али кратког века, затим приватни листови „Српска војска“, независни недељни војни лист, који је излазио од 1908. до 1912. године, „Узданица“ као „војнички лист за науку, неговање војничких врлина и витешку забаву“, који је излазио од 1901. до 1912. године, у прво време недељно, а након 1905.

године месечно. Краћи период су излазили и листови „Артилериско-инжињерски гласник“ (1905–1906) и „Војска“ (1903–1907).

Први светски рат

Балкански ратови и Први светски рат довео је до престанка излажења не само војних већ и цивилних гласила. У Балканским ратовима 1912. године излазио је „Кодикејски гласник“. Куриозитет је да је то руком писани часопис, који је зарад потреба информисања војничког састава успео да превaziђе све техничке препреке. Сва штампа у току рата (цивилна и војна) потпадала је под ригорозну и строгу цензуру, која је била у надлежности војне и политичке власти, тако да је било забрањено писати о распореду и кретању јединица, њиховом бројном, моралном и борбеном стању, о плановима Врховне команде. Такође је било регулисано да се о савезницима и њиховим акцијама (војним и политич-

Војни листови из Првог светског рата

ким) мора писати афирмативно. Потребе војске и становништва с почетка Првог светског рата су наједном постале другачије у смислу информисања, тако да напори српског Ратног пресбироа и Врховне команде српске војске бивају крунисани редовним званичним извештајима у облику дневних информација. Прво излази „Ратни бележник“ у Ваљеву, па од јула 1914. у Крагујевцу, а касније „Ратни дневник“.

Догађаји с краја 1915. године и драматично извлачење српске војске прекинули су излагање не само тог листа већ и других гласила да би се „Ратни дневник“ обновио у Солуну 1916. године и излазио до краја рата. Осим тог званичног војног гласила јављају се и „Напред – En Avant“ (у издању Команде резервних трупа и Подофицирске школе српске војске у Бизерти) и друга цивилна гласила која су излазила у функцији тумачења војних и политичких потеза војно-државног врха, надоместивши на тај начин празнине у информисању војске и народа.

Период између два светска рата

Војну штампу у време постојања „нове војске“ и „нове државе“, Краљевине СХС/Југославије, препознајемо као војно-стручну и информативно-забавну, али са нагласком на континуитету предратне војне штампе Војске Краљевине Србије. Сва наведена предратна војна гласила дала су велики допринос теорији ратне вештине, војним наукама, стручном усавршавању официрског кора и, наравно, већој информисаности целокупног војничког састава, али се највеће заслуге могу приписати „Ратнику“ – листу са најдужом традицијом, који је несобично делио и добро и зло са својом војском.

У том послератном периоду потреба за војним гласилима била је велика. Прво почиње да излази „Војнички српник“ (16. новембра 1920). С обзиром на то да је војна штампа Краљевине СХС нашла своје издиште у војној штампи Војске Краљевине Србије, најомиљенији лист предратног доба међу официрима – „Ратник“, обновивши своје излагање (1921. године) преузео улогу стожера и примера за сва остала војна гласила која су отпочела убрзано да излазе.

Војна штампа Краљевине СХС/Југославије представљала је богатство разноврсних садржаја и широко поље за пласирање војних знања, умећа, вештина, научних, привредних едукативних и књижевних садржаја, који су обогатили не само војску и војну штампу већ и друштво и цивилну штампу. Несумњиво је и велики допринос едукацији официрског кора, војника, и свих структура друштва у земљи, односно презентовању достигнућима у области ратне технике и ратне вештине војске Краљевине СХС/Југославије. Популарна не само у земљи већ и у иностранству, пре свега због прилога који су занимљиви за поређење са другим армијама света, сопственим идејама и достигнућима, она је непосредно након завршетка Првог светског рата задовољавала потребе едукације и информисања официрског кора. Бурни периоди развоја „младе“ државе и њене војске, са кратким интервалом који је на тренутак стварао илузију дугорочнијег мира и стабилности у Европи и на Балкану (1922–1925), свестрано су омогућили и развој средстава информисања у Краљевини СХС и њеној војсци.

И поред тога што је војска била кратко време након завршетка рата без својих

Гора, у Републици Србији, сабље својом вредношћу привлаче погледе посетилаца.

Ту је и сабља коњичка српска М.1861 ђенерала Милоша Васића, сабља српска официрска пешадијска М.1861/70 војводе Живојина Мишића, српска официрска сабља М.1895, сабља пешадијска М.1920, сабља М.1946 (заправо сабља модела 1920 из Краљевине Југославије преправљена тако што је стављена петокрака), сабља М.1955. (заправо сабља модела 1920 из Краљевине Југославије преправљена тако што је стављен грб ФНРЈ), сабља официрска позлаћена са грбом Војске Југославије М.1895/1995, српска официрска сабља м.1895/1995. стандардна са грбом Војске Србије. Сабље у периоду након Другог светског рата губе ранији статусни значај па се користе у протоколарне сврхе.

Посебан утисак на посетиоце оставља ручно писани „Кадикејски гласник“ из Балканских ратова као део ратне војне

Ручно писани „Кадикејски гласник“ из Балканских ратова

штампе. У уводнику тог гласника, писаног у Кадијеви, о разлозима покретања Уредништво каже: Ми покрећемо лист, да овај народ види, да његови ослободиоци располажу не само бајонетима, већ да је тај народ кадар, да га и просвети, да му отвори пут напретку у сваком погледу.

Из Првог светског рата ту су „Ратни бележник – Ратни дневник“ и „Напред – En Avant“ штампан у Бизерти. Део који се односи на та ратна гласила оплемењен је са два одликовања генерала Војислава Живановића, уредника „Ратника“ у периоду од 1910. до 1912. године. То су Сребрна медаља за храброст 1912. и Албанска Споменица.

Испреплетени са „Ратником“ и фотографијама његових уредника, у изложбеним витринама налазе се и персонализовани предмети, као кубуре кремењаче Божидара Јанковића (дар краља Милана Обреновића), грудни знак Војне академије Кнежевине Србије генерала Милоша Васића, Орден Светог Саве I реда генерала Божидара Терзића...

Занимљиви су коњичко седло и сидро (седло коњичко јахаће и сидро Речно морнарице Краљевине Југославије). Посетилац се, наравно, пита „због чега је то, баш ту“. А одговор је у витрини где су представљени „Коњички гласник“, који је излазио у Краљевини СХС/Југославији од 1926. до 1940. године, и „Морнарички гласник“, који је излазио од 1933. до 1940. године.

Ти гласници, заједно са „Војничким гласником“, „Војничким забавником“, „Пешадиским гласником“, „Инжињерским гласником“, „Војнокономским гласником“ и

Ручни гештетнер

Обновљени „Ратник“

гласила, то не значи да је била и без жеља да има своја гласила за све структуре војске. Тек крајем 1920. године стичу се услови за покретање једног војног листа за све структуре у војсци (војнике, подофицире и официре), информативног и забавног карактера, са циљем да негује национално-васпитне вредности новог друштва, да информише о догађајима битним за војску и државу (војницима је иначе било забрањено читање штампе, осим војне).

Први такав лист у издању Министарства Војног и Морнарице појавио се 1920. године, те је на тај начин постављен „камен темељац“ развоју и осталих гласила. Убрзо

за „Војничким гласником“, јануара 1921. године, јавља се и његово повремено издање, „Војнички забавник“, намењен војницима као циљној групацији коју треба едуковати, забавити и предочити јој културно стваралаштво „троименог“ народа.

Те исте 1921. године у обједињеној свесци за јануар, фебруар и март почиње да излази најпопуларнији општевојни стручни лист – обновљени „Ратник“. Лист је пуно празнину која је постојала пре свега у едукацији и стручном усавршавању официрског кора. Као „општевојни стручни лист“ он се квалитетом својих прилога наметнуо као најважнији и најбољи лист, коме је по-

Издања између два светска рата

верена улога носиоца стручног усавршавања и уједначавања официрског кора. И поред тога остала је потреба за гласилима појединих родова, јер „Ратник“ као општевојни лист није могао да „угаси жеђ“ свих оних младих официра жељних знања и искустава пре свега у свом роду.

Већ наредне, 1922. године, као гласило „Пешадиске Официрске школе“, односно као њен стручни војни лист појављује се „Гласник пешадијске школе гађања“, а већ од наредног броја мења назив у „Пешадиски гласник“. Циљ тог гласила био је да пружи стручну војну лектуру неопходну свим старешинама, нарочито пешадијским (командантима батаљона, командирима, водницима и подофицирима).

Период стабилности у Европи и на Балкану није омогућио и развој нових војних гласила, тако да на настанак новог листа мораће се сачекати до 1926. године и

ско-Арtilериски Гласник“ (1934–1941), а покретањем часописа „Морнарички Гласник“ (1933–1940), „Ваздушна Одбрана“ (1939–1941), и „Војно Економски Гласник“ (1939–1940) попуниће се празнине које су постојале у медијској слици војне штампе Краљевине. Занимљиво је да су насловне стране тих листова дела познатих академских сликара Коесникова, Лукића и других.

Други светски рат

Други светски рат је неминовно довео до гашења предратних гласила, тако да континуитет у дисконтинуитету излажења војне штампе препознајемо у централном војнополитичком гласилу у Народноослободилачком рату (НОР). То је „Билтен Врховног штаба“. Почео је да излази 10. августа 1941. у окупираним Београду и до његовог укидања октобра 1944, штампано је 57 бројева.

„Ваздушном одбраном“ чине лепезу часописа који су излазили у Краљевини СХС/Југославији.

Због „Ваздушне одбране“, која је служила за едукацију становништва у заштити од ваздушног и гасног напада и на чијој насловној страни се налази гас-маска, у витрини је изложена и гас-маска модела ЦХФ-1 из 1939. године.

У делу који се бави Народноослободилачким ратом, посетиоце одмах на почетку дочекује дело Ђорђа Андрејевића Кунана, „Партизан“, настало мрком кредом, а представља партизана који чита новине.

изласка „Коњичког гласника“ и „Арtilериског гласника“. Након четири године од почетка војног издаваштва у новој држави, та два листа употпунила су и обогатила писану војну реч и мисао, те омогућила два структурама војске (коњици и артиљерији) да се и у оквиру свога рода и свог гласила искажу писаном речи. Разлог за такво кашњење јесте недостатак финансијских средстава у војсци, односно недостатак рото-папира, који је погађао не само војна већ и цивилна гласила у Краљевини СХС.

Као да су кризе и затегнутост односа са Италијом 1926. године откриле болне тачке Војске Краљевине СХС – немање савременог војног материјала, неуједначеност стручности официрског кора, па тек од тада почиње период „ренесансе“ војне штампе у Краљевини СХС. Већ пет гласила задовољавало је потребе војске, мада у потпуности нису покривале све родове и службе. „Арtilериски Гласник“ (1926–1932), заједно са „Пешадиским Гласником“ од 1934. године излази под заједничким именом „Пешади-

Упечатљив утисак оставља „Борба“ из 1941. године, али ће посетиоци први пут видети и „клише“ за умножавање тог примерка који се чува у Војном музеју. Наравно, ту су и машине за штампање, партизанске штампарије, оловна слова, клишеи и заглавља водећих листова у НОР-у Ђорђа Андрејевића Куна, уметничка дела Фране Мраза, која представљају штампарију „Вјесника“ на Петровој Гори, и Петра Шимаге Шумског, који осликавају штампање часописа у ратним условима.

Одељак Штампарија као да и сада може прорадити. Ту су „Гештетнер ручни“, коме је потребно додати нешто мало штампарске боје, мало белог чистог папира, и штампање може отпочети. Наравно, ту је и „чувена енциклопедијска“ Штампарија „Гоце Делчев“ – дрвена преса израђена за потребе штампања „илегалних“ часописа и летака, која је припадала истоименом партизанском одреду. Штампарија је радила на планини Лапушек све до ослобођења

Пратио је Врховни штаб, а у „Билтену“ су објављивана наређења, упутства и директиве о организацији јединица, начину ратовања и снабдевања; коментари о војно-политичкој ситуацији и циљевима НОР-а; оцене појединих операција и битака; извештаји о борбама и акцијама; укази о унапређењима; подвизи појединаца; везе војске и народа у временским размацима које је диктирао развој ситуације на деловима ратишта којима се кретало вођство. Излазило је просечно 11-14 бројева годишње. Ратна

„Борба“ је део информативне војне штампе у ратом обузетој Југославији.

Неколико недеља пре Дана победе (9. мај 1945) и ослобођења Југославије (15. мај 1945), покренут је илустровани војни лист „Фронт“ – весник победе и слободе. Он је 25. фебруара, у тиражу од 10.000 примерака, стигао у руке првих читалаца, претежно младих мобилисаних војника у рововима залеђеног Срема.

„Фронт“ и „Народна армија“

Од броја 7, у јесен 1945. године, „Фронт“ постаје издање „Народне армије“. Излазило је у тиражима од 10.000 до 360.000 примерака, и до његовог гашења и утапања, заједно са „Народном армијом“, у нови лист „Војска“ 1992. године, објављена су 1.683 броја, која су оставила трајне и дубоке отиске на јавној и војној медијској сцени.

За 47 година „Фронт“ су, као главни и одговорни уредници, потписивали Исмет Мујезиновић, Нико Кадија, Мехмед Тоцкић,

Миливој Деспот, Војислав Маричић, Василије Церовић, Шиме Кроња, Милан Ковгић, Стеван Корда, Предраг Пејчић и Радољуб Матовић.

Из штампарије „Борба“ у Београду, 2. октобра 1945. кренуо је ка читаоцима лист „Народна армија“, штампан у 50.000 примерака, са уводником који је потписао министар народне одбране маршал Тито, уредник ратног „Билтена Врховног штаба“, чије је традиције нови лист настављао. Лист је почео као недељник и то ће, углавном, остати у свих 47 година непрекидног излажења, с тим што ће се, у краћим кризним

раздобљима штампати и два пута седмично.

Главни и одговорни уредници (од 1956. и директори установе) у 2.781 објављени број „Народне армије“ били су Бранко Драшковић, Саво Вукчевић, Душан Дозет, Јован Вујошевић, Мирко Калезић, Стево Маодуш, Миливој Деспот, Милорад Радуловић, Винко Милић, Мехмед Тоцкић, Милорад Мадић, Шиме Кроња, Владимир Хлаић, Иво Томинц, Милан Кавгић, Душан Јанковић, Гаврило Петковић, Стипе Сикавица, Бранислав Милетић и Иван Матовић.

И у „новом окружењу“ и у „новој држави“, војна штампа је тежила да се информисаност војничког састава унапреди. У периоду постојања СФРЈ јављају се многобројна гласила родова и служби, али и гласила појединих Армијских области, тако да је равноправност у информисању свих народа и народности била апсолутно заступљена. Тако се јављају „Артиљеријски Гласник“ (1944–1945), који је врло брзо преименован у „Артиљеријски Гласник“ (1947–1952), „Артиљеријски Техничар“ (1946–1947), „Гласник Ваздухопловства“ (1945–1992), „Војно Дело“ (1949), које и данас заокупља пажњу војнострукне и науче јавности, „Војно-Инжињерски Гласник“ (1945), врло брзо преименован у „Војно-Инжињерски Гласник“ (1947–1952), „Војноисторијски Гласник (1950 до данас), „Војнополитички Гласник (1948–1953), касније „Војнополитички Информатор“ (1964–1992) и њихов наследник који је нешто променио форму и функцију – „Информатор“ (2000–2005), „Војносанитетски Преглед“ (1944–1958, 1960–1971, 1973–1978, 1984–2005), „Војнотехнички Гласник“ (1953–1995, 2008), „Гласник Војно-Економских Школа и Училишта (1946) и његов наследник „Војноекономски Преглед“

(1954–1992, од 1980. „Позадина“), „Гласник Везе Југословенске Армије“ (1947–1952), „Морнарички Гласник“ (1951–1992), „Тенковски Гласник“ (1947–1952), „Војни Гласник“ (1947–1992) и његови пандани на језицима народа у СФРЈ – „Воен Гласник“ (1978–1991), „Војашки Гласник“ (1981–1990), листови намењени припадницима РВ и ПВО „Крила Армије“ (1948–1990), морнарици „Чувар Јадрана“ (1948–1988), гарди – „Гардист“ (1953–1962), граничарима „Народна Одбрана“ (1948–1953) па „Граничар“ (1954–1973), листови Армијских области – „Војничке Новине“ (1971–1988), „Војник“ и „Народни Војник“ (1948–1959, 1961–1974, 1976–1988), „Народни Борац“ (1948–1988), „За Домовину“ (1948–1988), „За Победу“ (1948–1975, 1977–1990), „Наша Војска“ (1970–1989), „Војничка Ријеч“ (1983–1985, 1987).

„Војска“ и „Одбрана“

Догађаји из 1991. и 1992. године, проглашење СРЈ као „суверене савезне државе“, преименовање ЈНА у Војску Југославије, довели су до тога да је 28. маја изашао први број новог гласила „Војска“. Лист „Војска“ ће као основно издање истоименог Новинско-издавачког центра (НИЦ), од првог броја па у наредних 13 година, колико је под тим именом трајао, испратити све најзначајније догађаје у животу државе и војске.

Један од најдраматичнијих догађаја из историје листа „Војска“ било је његово деловање у условима агресије Северноатлантског пакта на Србију. Агресија је почела 24. марта 1999. и трајала наредних 78

Скопља 1944. године. Ту су и штампарска оловна слова у дрвеном сандуку, која је користио Мајевички одред 1943. године.

Незаобилазан је део који се односи на службене војне листове. Са покретањем „Ратника“ службени део је био штампан у њему. Од 1881. године СВЛ покрене ђенерал Милојко Лешјанин. Зато се у посебном одељку налазе његова фотографија и пушка наградна српска М.1880, система Маузер-Миловановић.

Ту је и „Билтен Врховног Штаба“, који је у Другом светском рату заменио „Службени Војни Лист“ и запрату представљао континуитет у дисконтинуитету тог, за живот војске веома битног листа.

Одељак посвећен ратним фотографијама и фоторепортерима, са примерцима камера, представља својеврсни омаж овој професији, без које новине не би „прогледале“. Посебно место у овом делу припада фотоапарату марке „Кодак“, који је припадао Драгомиру Глишићу, чувеном ратном фотографу из Првог светског рата. Наравно, ту су и Hasselblad 500 ЕЛ/М, Linhof и код фотографа посебно цењени стари добри Rolleiflex.

Још се рат није ни завршио када је покренут „Фронт“, гласило које ће наредних 47 година остављати дубоки траг на читаоце и, заједно са „Народном армијом“, приближити читаоцима дешавања у војсци и друштву.

У посебној витрини представљени су часописи које су издавале армијске области (Београдска, Загребачка, Сарајевска...): „Војник“ („Народни војник“), „Народни борац“, „За домовину“, „За победу“, „Војничка ријеч“, „Наша војска“ и гласила видова „Крила армије“ и „Чувар Јадрана“.

Обележја војске и њених официра су између осталог и капе или шапке. На овој изложби се могу видети: шајкача официрска народне војске из 1876. године, шајкача српска генералска са кокардом, шапка М.1939 са амблемом, шапка официра ЈНА са ознаком, летња шапка гардијска са ознаком, титовка војничка, свака у својој епохи.

Листови као што су „Народна одбрана“ (од 1953. „Граничар“), „Гардист“ и „Академац“, оплемењени су и грудним знацима који су били у употреби, а које су њихови припадници са поносом носили.

Листови „Фронт“, „Народна армија“ и „Војска“ одликовани су одличјима која такође заузимају своје место на изложби. То су Орден Народне Армије са лаворовим венцем којим је 1965. одликована „Народна армија“, Орден за војне заслуге са великом звездом, којим је 1975. одликована „Народна армија“, Орден заслуга за народ са златном звездом којим је 1985. одликована „Народна армија“, Орден Војске Југославије III степена којим је за заслуге у извештавању током НАТО агресије 16. јуна 1999. одликован НИЦ „Војска“, Орден Вука Караџића II степена којим је 24. јануара 1999. одликован НИЦ „Војска“.

дана, испуњена бомбардовањем из ваздуха војних и цивилних циљева најсавременијим убојним средствима, укључујући касетне бомбе и „осиромашени уранијум“. У ратним условима Редакција „Војске“ је штампала 40 ратних бројева, на укупно 640 страница, у тиражу који је достигао 50.000 примерака по броју. Објавила је више од 1.050 наслова, 700 фотографија и 60 илустрација.

Одлуком министра одбране Србије и Црне Горе „Војска“ је престала да излази 8. септембра 2005, после 710 бројева. Истом одлуком отворено је још једно поглавље у историји војне штампе. Покренута је „Одбрана“, 1. октобра 2005, ново гласило Министарства одбране, двонедељни магазин који излази 1. и 15. у месецу.

Са променом назива и концепције листа, војска није остала без свога листа. Напротив, она је остала у центру пажње искусног редакцијског тима, а странице магазина „Одбрана“ су још више отворене за активности свих осталих елемената система одбране и безбедности, за актуелне друштвене теме, геополитичке процесе и догађаје у свету, научна и техничка достигнућа.

„Одбрана“ је врло брзо постала референтни извор информација о активностима Министарства одбране, Војске Србије и систему одбране земље у целини, чиме испуњава своју мисију и оправдава поверење као достојни настављач традиције војне штампе, која је у протеклих 130 година оставиле неизбрисиви траг у историји свог народа. ■

Прилог припремио
мр Иван МИЈАТОВИЋ

Пише
Бранко КОПУНОВИЋ

Јануарске сенке

На раскрсници два месеца сабирамо утиске о јануару, а у мислима нам је фебруар. Два зимска месеца, календарски блиска, а опет тако различита по садржају и трајању. Први је најрадоснији „по дефиницији”, много је дана у њему, празника, разних дешавања. Други је вазда у сенци, осећа се као окраћали капут, трошни чамац, нешто успутно и врло пролазно.

Тек што су прошли дани славља, уследили су дани драме. Претиле су ниске температуре, а гас је ишчезао као дух из чаробне лампе. Европа је скочила на ноге, ми мало спорије. Лоша навика. Војска је, ко и увек, показала спремност да помогне. И помогла је, дала што има и понудила што може. Тек, остало је забележено... Србија је опет била колатерална штета. Тај појам нам својевремено (за вијек и вијекова) објаснио чивени дуэт Весли Кларк–Џејми Шејн. Таман да их сместимо у заборав, кад опет дух из чаробне лампе; колико да вас пропитамо лекцију. Што би чувени Илија Чворовић из „Балканског шпијуна” рекао: „Ђура ће после да ти опрости што те тучао...”

Добро, гас је стигао, а опомена остала. Не вреди бацити све на једну карту, ма ко их делио. Студенти су почели да заузимају испитне положаје наспрам професора на фронту званом испитни рок. Размењено је доста ватре, било је добре муниције, али и празних пушака. Пушкице ни овај пут нису прошле...

Негде у сенци празновања, тихо је отишла у вечност наша атлетска легенда. Иван Губијан, први послератни освајач олимпијске медаље, оставио је наследницима своја знамења и велику поруку да се никада не предају. Одмах после рата, у време свеколиких несташица, изгладнели борац се латио посла војног службеника и тешке спортске дисциплине. По физичкој конституцији био је антипод онога што се тражи за бацање кладива. Ни довољно висок, нити снажан колико треба, веровао је да техника може однети превагу над оним што „кладе ваља”. Тренирао је у Партизану са огромним ентузијазмом и, на супрот другима, веровао је у себе. На олимпијске игре одржане у Лондону 1948. године отишао је као резерва, кријући да је и сам болестан. Из кревета је ускочио у екипу, па право на борилиште. Хитно је кладиво до резултата који се мерио сребрном медаљом. Омалени атлетичар из Југославије задивио је свет својом техником. Наиме, до тада су бацачи користили три корака у ротацији пре избачаја реkvизита, а Иван је увео четврти. Његово име остало је златним словима уписано у историји напег олимпијског спорта.

Дуго је радио као наставник физичког васпитања и тренер. Нарочито се посветио младима, којима је несебично преносио своје богато искуство и знање. Умео је да им тумачи однос снаге и ума, суштини бављења спортом...

Снег је, по обичају, изненадио наше путаре. Добро, не све и на сваком месту. Усталом, шта ће снег у јануару?! Улице и тротоари престонице подсећали су на хаотичне призоре из шалвих стрипова. Срећом, снег је схватио да му тамо није место, те је престао да пада (у тој мери).

Овај пут нису се безглаво секле јелке. Апели су уродили плодом, многе ће наставити свој животни век, најпре у саксијама, а онда тамо где им је место. Као да су се помало призвали памети и бацачи петарди. Додуше, уз помоћ полиције која је ревностно „почистила” разносаче и прадавце узнемирујућих направа. Исто можемо рећи и за људе који су се ранијих година олако хватили оружја. Шенлучење се свело на минимум. Уопште, све је некако било мирније, примереније тренутку и разуму. Напредујемо, нема шта...

Колико је код нас било возача под „дејством малигана”, нико тачно не зна. Полиција је урадила свој део посла и кажу да можемо бити задовољни. Није забележена ниједна трагедија на путу. Јесте она цистарна пуна хемикалија имала плес по друму код Чачка, али и то је некако брзо санирано. Без последица.

Да би човек спречио зло није рђаво да се заштити од самог себе. Управо је то учинила једна тинејџерка из Бизмарка у Северној Дакоти. Она је у новогодишњој ноћи позвала полицију и изразила жељу да буде ухапшена јер се налази за воланом у пијаном стању. Када је патрола стигла на лице места, затекла је прописно паркиран ауто и девојку која седи за воланом. Алкотест је показао да у крви има двоструко више алкохола него што је дозвољено... Отрезнила се у „присуству власти” и рекла како јој је полиција помогла да не учини нешто много горе.

Када заљубљени пар учини неки корак, помало необичан и смео, да се разумети. Али, дечица да напусте родитељски дом не би ли се „венчали”. Ту вест су пренеле многе телевизијске станице, те је стигла и до нас. Шестогодишњи Мика и његова „животна сапутница” седмогодишња Ана-Лена из Хановера одлучили су да отпутују у Африку и тамо наставе заједнички живот. Малишани су се опасно уживели у улогу одраслих авантуриста. Већ првог јануарског дана спаковали су своје ранчеве и кренули по своју срећу. Распитали су се о приликама у „обећаој земљи” и лепо понели лагану летњу гардеробу и наочаре за сунце. Док су чекали на воз којим би кренули пут аеродрома, дежурни полицајац је спазио децу без пратње одраслих. Чике у униформи су их убедиле да то што су научили није могуће, те да сачекају да порасту, а онда како им воља. Како би одобровољили разочаране младенце, повели су их у возњу и обилазак полицијске станице, где су убрзо стигли родитељи те од необичне свадбе не би ништа... ■

Енергетска безбедност

Варљиво

Снабдевање Европске уније руским гасом преко Украјине обустављено је 6. јануара због руско-украјинског спора око цене гаса и такозваног техничког гаса који је неопходан за транспорт кроз гасоводе. Нова гасна криза охладила је домове и готово зауставила живот у многим земљама Балкана.

Након тешких преговора Русије и Украјине, препуних међусобних оптуживања, криза је прекинута и гас је потекао. Русија и Украјина су преузеле „међународне правне обавезе“ за уредну комерцијалну испоруку гаса европским компанијама.

Поука ове ледене зимске приче једноставна је. Захлађивање доброг дела Европе показало је (поново) да је снабдевање енергентима не само економско већ и важно политичко и безбедносно питање. У складу с тим, председник Европске комисије Жозе Мануел Барозо најавио је важне мере за повећање енергетске безбедности Европске уније, што ће изискивати улагања од неколико милијарди евра у ту област.

Проблеми у снабдевању гасом пред чланице Европске уније поставили су захтев да хитно усвоје нови „пакет енергетске безбедности“, који укључује проналажење нових, нарочито обновљивих извора енергије, те различитих земаља и путева снабдевања. За Европу је то „питање темељне предострожности“.

Русија и Украјина остају и даље важни партнери Европске уније, али ће, како је најављено, „ЕУ о последицама гасне кризе са њима веома оштро разговарати“.

Зависност Србије

А каква је ситуација у Србији? Имамо ли могућности да смањимо енергетску зависност? Према доступним подацима, Србија се данас умногоме ослања на нафту и природни гас из увоза. Своје потребе за природним гасом земља је 2006. године задовољавала увозом – чак 91 проценат тог енергента стизао је из иностранства. Исте године, Србија увози 47 посто потребног угља. Енергетска зависност је у последњих неколико година у благом порасту, што економију ставља у већу зависност од промена цена на светском тржишту. Енергетска зависност одражава се и на спољнополитичком плану. Довољно да би се озбиљно размишљало о томе: има ли Србија алтернативне изворе енергије?

Према подацима Министарство рударства и енергетике, Србија је веома богата потенцијалима обновљивих извора енергије, а највећи потенцијал је биомаса, и то и пољопривредна и дрвна. Укупан потенцијал биомасе процењује се на 2,4 милиона тона еквивалента нафте.

Биомасу, иначе, чине производи добијени у области шумарства, остаци и отпадни делови из шумарства, производи настали у земљорадњи, али и остаци од земљорадње (слама и кукурузовина), остаци од воћарства и виноградарства настали резивањем и слично.

Значајан део српске привреде базиран је на пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији. Војводина, са подручјима дуж река Дунав и Сава главни је извор пољопривредне биомасе, која се може користити за енергетске сврхе. Воћарство, које је још један важан извор биомасе, развијено је у јужним, брдским пределима Србије.

Поред тога, Србија је богата и шумама, које су главни извор дрвне биомасе. Од укупно 30 посто територије Србије која је под шумама, две трећине су у државном власништву (у надлежности јавних предузећа за управљање шумама – Србијашуме и Војводинашуме), док је остатак у приватном власништву.

Биомаса се може користити на много различитих начина, али је за Србију најперспективније коришћење биомасе за загревање простора у домаћинствима и зградама коришћењем брикета. Веома је

Након смрзавања због „гасне кризе“ у јануару, из Европске уније стижу најаве нових мера за повећање енергетске безбедности, које ће наметнути улагања од неколико милијарди евра у ту област. Захладнело је тада и у Србији, која сада мора поставити важно питање: има ли могућности да смањи енергетску зависност?

сунце

важна и могућност коришћења биомасе за производњу електричне енергије – у северним деловима коришћењем пољопривредне биомасе, а у јужним деловима коришћењем шумских остатака и отпада. Она се може употребљавати и за даљинско грејање – посебно у јужним деловима Србије, где још увек није развијена гасна мрежа и где се за потребе даљинског грејања користе мазут и угаљ. У тим случајевима би се уз коришћење фосилних горива могла користити и биомаса, или би се могла извршити потпуна замена горива.

Снага природе

Србија поседује и значајан потенцијал на малим водотоцима, на којима се могу градити мале хидроелектране, и он износи око три посто од укупног потенцијала обновљивих извора у Србији.

Мале хидроелектране су енергетски објекти снаге до 10 MW. У Србији је идентификовано 856 локација за изградњу таквих хидроелектрана. Снаге на поменутих локацијама крећу се од 90 kW до 8.5 MW – укупне снаге 449 MW, из којих би се могло произвести око 4,3 посто укупно произведене електричне енергије у Србији.

Ни снага ветра у Србија није занемарљива. Из те енергије Србија би могла да производи 2,3 милијарде киловат-часова електричне енергије, што чини око седам одсто садашње производње. Да би производња електричне енергије ветрогенераторима била економична, потребна је минимална средња годишња брзина ветра од пет метара у секунди на висини од 50 метара изнад тла.

Простори са највећом просечном годишњом брзином ветра у Србији јесу Миџор, где је брзина 7,66 метара у секунди, Сува планина (6,46), Вршачки брег (6,27), Тупижница (6,27), Крепољин (6,18) и Дели Јован (6,13). Још се анализирају и локације Долово код Панчева, Бела Црква, Инђија и Ковин.

Познато је да и сунчева енергија може да се користи. Просечно сунчево зрачење у Србији је за око 40 посто веће од европског просека, и износи 1,400 kWh годишње по метру квадратном. Енергија коју сунце током године емитује на један квадратни метар крова куће у Србији, једнака је енергији која се добије сагоревањем 130 литара нафте – а при томе је потпуно бесплатна.

Највећи потенцијал за коришћење соларне енергије имају градови у јужном делу Србије – Ниш, Куршумлија, Врање. Процена укупног потенцијала за уштеду – коришћењем сунчеве енергије за загревање воде заснована је на податку да у Србији има 2,65 милиона стамбених јединица. Уколико би се на сваку стамбену јединицу поставила по четири квадратна метра соларних колектора, годишње би се уштедело око 7,420 GWh електричне енергије, чија је вредност 370 милиона евра.

Искоришћавањем укупног потенцијала енергије Сунца за загревање воде смањила би се и емисија угљен-диоксида – чак за 6,5 милиона тона годишње.

Министарство рударства и енергетике припрема систем подршке инвеститорима за производњу струје из обновљивих извора енергије. Свим инвеститорима који буду желели да производе електричну енергију из обновљивих извора биће омогућено да са Електропривредом закључе уговор на 12 година, а држава ће им гарантовати откупну цене електричне енергије.

Могућност Србије да смањи зависност од енергената из увоза, према неким проценама, иде чак и до 40 посто. Улагањем у изворе који су технолошки и економски доступни у наредним деценијама исплатило би се вишеструко, и економски и политички. Па кад се све то зна, шта се чека? ■

Снежана ЂОКИЋ

Разговор са проф. др Зораном Килибардом са Факултета безбедности

Велика нагодба

Питање енергетске безбедности јесте питање велике нагодбе између земаља које енергенте поседују, потражују, транспортују, оних преко којих енергенти пролазе и земаља које са стране настоје да у целу причу уграде своје интересе. За Србију је најбоља диверзификација, док је изградња Јужног тока доводи на куцавицу из које на миру може да се напаја.

енергетска безбедност, синтагма која се након божићног замрзавања радијатора на Балкану користи готово свакодневно, у најкраћем би се могла одредити као доступност енергената у потребним количинама и прихватљивим ценама. Међутим, земље извознице, као и земље велики потрошачи енергената, данас су у прилици да уцењују, због чега се ди

верзификација енергетских путева (и путева снабдевања и путева извоза) указује као дугорочно решење енергетске кризе у коју су уплетени интереси играча на сцени и оних у сенци.

Разговор са професором др Зораном Килибардом са Факултета безбедности потакнут је несаслагасјем Русије и Украјине о протоку гаса које је охладило Балкан, а обogaћен је настојањем да се појасне закулисне игре између земаља богатих енергентима, посредника и земаља увозника.

– У овом тренутку Русија је једини канал преко којег гас из централне Азије иде према Европи. Компликована ситуација око руског гаса и гаса из централне Азије који допрема Русија, поново је указала на дугорочни и кључни проблем – обезбеђивање довољног степена диверзификације. То питање се односи не само на Русију и остале земље које преко ње извозе гас већ и на европске увознике и на друге земље. Оно се тиче и позиције Турске као транзитне земље, Ирана као земље снабдевача енергијом, оно се тиче и енергетске безбедности Кине и Индије, итд. Оно потврђује и да ће однос Сједињених Америчких Држава и Русије на тај проблем увек знатно утицати.

□ Познато је да Европа тренутно увелико зависи од руског гаса, прецизније, од гаса који јој Русија испоручује преко Украјине. У комбинацији са актуелним несташицама, таква позиција Европе наводи на питање да ли Русија користи своју позицију да је уцењује. Да ли видите Европу као таоца тзв. сировинског национализма, који наводно спроводи Русија служећи се енергентом као средством за уцењивање?

– Део гаса који Европа увози из Русије, у ствари, потиче из централне Азије. У ситуацији када не постоји алтернативни гасовод, земље централне Азије приморане су да извозе преко Русије. Пазите, није реч о уцени, већ о наслеђеном стању из времена Совјетског Савеза, будући да те земље имају заједничку инфраструктуру, културолошке везе и образовање. Све оно што је повезивало совјетске републике јесте један од разлога за формирање и опстајање Заједнице Независних Држава, јер је она у обостраном интересу и Русије и осталих држава. То што се сада дешава око енергената може да буде само једна велика нагодба. И само тако може да се изнађе неко одрживо решење, које неће произвести велике невоље.

Ситуација у централној Азији изнуђује договор између земаља које поседују енергенте, земаља које их потражују, оних које их транспортују или преко којих се енергенти транспортују, али и

земаља које са стране, утичући на аранжмане којима се то реализује, настоје да у то уградe своје интересе. Због тога сматрам да, колико год се оправдано поставља питање уцена које Европи стижу из Русије, колико год да се тај став, та позиција Европе квалификује као позиција некога ко је талац тзв. сировинског национализма, који наводно практикује Русија служећи се енергентом као средством за уцењивање, није без основа да Европа исто тако може у овом случају да буде талац политике САД, када је реч о њеном настојању да заустави опоравак Русије, будући да се он у великој мери базира на значајним приходима од извоза енергената. За остваривање тог циља Америка се неће устезати од жртвовања интереса неког од својих савезника, па марка то била и Европа.

□ Мислите на америчко форсирање гасовода Набука, који иде преко територије Турске?

– Између осталог, ако се као алтернатива снабдевању енергентима преко Русије као најбоље решење нуди снабдевање гасоводом који ће ићи преко Турске, да ли се може искључити могућност да то подручје једног дана буде такође нестабилно? Да ли је оно данас, како се упорно жели да покаже Европи, сасвим безбедна траса за нафтоводе и гасоводе? Прошле године догодио се напад управо на нафтовод Баку–Тбилиси–Ћеахјан на делу трасе кроз Турску. Да ли је случајно што медији на Западу томе нису дали скоро никакав публицитет? Претње секуларном режиму у Турској нису безазлене. Напротив, све су озбиљније.

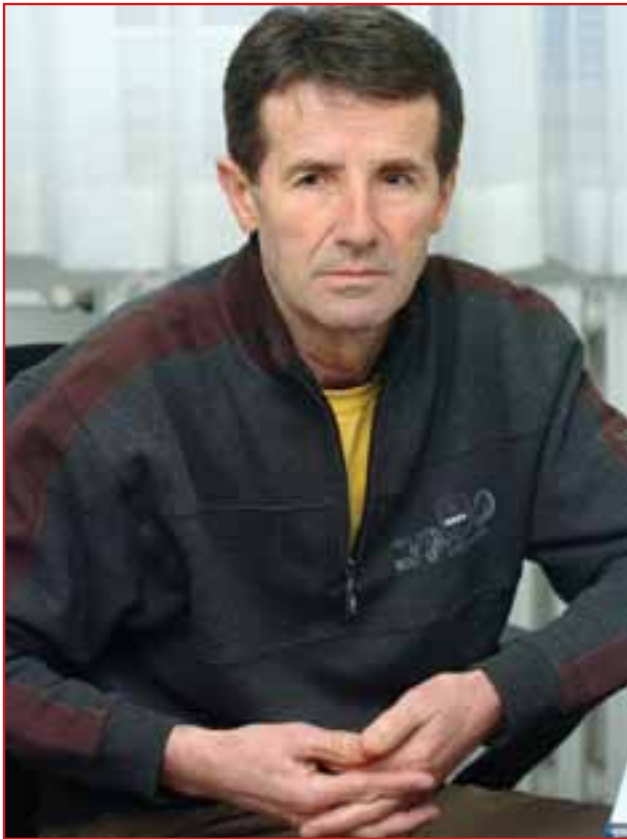
Осим тога, у њој је присутан снажан сепаратистички покрет Курда. Њих у Турској има око петнаест милиона, где чине 20 одсто укупног становништва. С обзиром на статус који Курди имају у тој држави, није чудно што не показују спремност да се интегришу у друштво које их није прихватило као равноправне. Интервенције које је Турска предузимала према Курдима у земљи и у суседном Ираку, уз прећутну сагласност САД и кршење међународног права, очигледно не доприносе изналажењу мирног решења курдског проблема, што је, без сумње, озбиљно претња унутрашњој стабилности, посебно у случају погоршавања стања у Ираку. Уосталом, ако је Турска тако стабилна држава, због чега Европска унија толико оклева са њеним пријемом? Вероватно због више разлога, а они би се углавном сви се могу подвести под сумњу у трајну стабилност ситуације у њој.

□ Када је реч о Србији, Набуко је сумњиво решење, будући да подразумева зависност од транзита гаса из Мађарске и трошкове који су у овом тренутку виши од уобичајених. Шта би заиста било по мери српских интереса?

– За нас је најбоља диверзификација, којом бисмо избегли безизлазну ситуацију у каквој смо били од почетка јануара. Изградња Лужног тока значила би да смо на куцавици из које можемо да се директно напајамо, чиме би нам однос између Украјине и Русије постао потпуно неважан.

□ На тај однос утичу многе ствари, између осталог и размештај руске морнарице на Криму. Украјина је већ незванично наговестила да постојећи споразум неће продужити, што ће у будућности сасвим сигурно даље компликовати релације између две државе, а тиме и снабдевање гасом.

– Русија сигурно не може да остане равнодушна на то, јер би тада морала да измести своју морнарицу, чиме би се сигурно потегло питање Крима. Крим је постао украјински онда када су Русија и Украјина биле једна држава и у време када су се такве одлуке доносиле под претпоставком да границе унутар социјалистичких држава спајају, а не раздвајају. Ако постоји тај приступ границама, не можете приговорити шефу државе што део руске територије поклања Украјини. Разлаз Русије и Украјине догодио се без повлачења тог питања, питања даровања Крима Украјини. Вероватно је у то време владало оптимистичко предвиђање да ће Заједница Независних Држава бити замена Совјетском Савезу који је управо не-

Слика Ј. МАРЈАНОВ

Сировински национализам

□ *Оспоравање права неке земље да неограничено располаже својим природним богатствима не би завређивало пажњу да нема иступања америчких званичника који често листи највећих безбедносних ризика додају и сировински национализам. Како то ви „читате“?*

– Ако национализмом проглашавају суверено газдовање својим средствима, које нико до сада није оспоравао, постаје питање да ли то није наговештај спремности да се кажњава онај ко хоће да располаже својим средствима по своме. Мале земље поодавно знају да су у тој опасности ако нису заштићене. Тиме се, дакле, ставља на знање великим да би и они морали да имају обзира према потребама других, вероватно оних моћнијих, великих.

То потврђује и предлог САД на једном од самита НАТОа да се члан пет допуни одредницом која би пружала могућност интервенције према земљама које својим себичним односом – задржавањем свог права да располажу својим ресурсима – угрозиле нечије виталне интересе, што би Пакту давало за право да интервенише. За сада то није прихваћено.

Европа и енергија

Европа има две могућности. Једна је гас из северне Африке, а друга је гасовод Набуко, којим би требало да се преко Турске, Бугарске, Румуније, Мађарске, у Европу допрема гас из централне Азије. Тиме би Русија била доведена у ситуацију да зависи од тога колико ће се Европа ослањати на њен гас.

стајао, те да ће граница између новонасталих држава и даље бити граница која спаја. Али она сада раздваја. И не само то: та граница постаје још тврђа ако се испуни жеља Украјине да постане члан НАТОа. То је провокативно, тим пре што је Русија пристала на бројне уступке Сједињеним Државама које су обећале да се НАТО неће ширити на Исток и доћи на просторе чланица бившег Варшавског уговора. С обзиром на изневерена очекивања, односно погажена обећања, Русија заиста нема ниједан довољно ваљан аргумент који би је убедио у добре намере Америке.

□ *Ипак, Русија је у Програму Партнерство за мир Северноатлантског савеза.*

– Та се чињеница често користи као некакав аргумент, али се заборавља да је чланство у ПЗМ нешто друго од чланства у НАТОу, које обавезује сваку земљу да реагује у случају да је једна од њих нападнута.

□ *Интереси и утицаји у области енергетске безбедности толико су испреплетени да се не може поставити једначина која би довољно верно исклазивала те односе. Разазнају ли се, ипак, неке константе?*

– Много је променљивих, али има и неких ствари које се, основано или неосновано, узимају за константе. Сада се, на пример, као константа поставља сигурност пута гаса преко Турске, али се не помиње то да ни тај пут није сасвим сигуран и да ништа не указују да ће у будућности бити заиста сигурнији. Својеврсна константа јесте и проблематично стање у Авганистану, од којег зависи могућност транспорта иранског гаса ка потрошачима на истоку. Нестабилна ситуација у Авганистану учинила је, на пример, крајње неизвесним планове о изградњи гасовода којим би се транспортовао гас из Ирана за Индију, до које најкраћи пут води преко Авганистана. Питање енергетске безбедности је очигледно питање нагодбе, у којој сви морају да буду спремни на уступке, и прихвате да и друга страна нешто добије. Набуко би добио на значају да је изостао договор Русије са Туркменистаном о испоруци гаса. У једном тренутку односи између две земље су због тог питања били лоши, али је превагнуо интерес да гас тече, формирана цена гаса доноси приход и Русији и земљама чији гас она испоручује другима.

Северноатлантски савез у Европи је сада константа, као што је и зависност Европе од америчке одбране константа. Са те две константе стална је и зависност Европе од САД, која Америци даје могућност да уцењује Стари континент. То је само још један од прилога у корист тврдњи да су у причу око енергетске безбедности сви укључени, само се нечији интереси у појединим тренуцима мање или више виде.

□ *Ипак, на наговор САД да треба да подрже пројекат Набуко, доста европских земаља реагује хладно.*

– У тим наговорањима има, иначе, доста смешне аргументације. Србији је, на пример, поручено да треба да буде заинтересована за Набуко, иако он заобилази Србију, јер то, наводно, неће бити важно кад једног дана Србија буде део ЕУ.

Али како се време коначног пријема нпр. Турске продужило на много година, колико је већ та земља кандидат за чланство, показује да кандидатура може да траје и траје. Немачка подржава Северни ток, којим Русија непосредно до њене територије допрема гас, чиме Немачка постаје кључни фактор у стварању заједничке енергетске политике. Балтичке земље не могу да рачунају на то да ће унедоглед да уцењују ЕУ својим обрачунима са Русијом поводом нерешених проблема насталих у СССР-у. Европа ће бити присиљена да се договори о енергетској безбедности. Србији би било најбоље када би се изградилa сва три тока, али ако то не може, Јужни ток је примат. То Србији даје прилику да се потврди као поуздан партнер у послу транзиције гаса. У том смислу важна је понуда помоћи БиХ коју је исказао председник Тадић, и позитивна повратна реакција према идеји да Србија са складиштем Банатски Двор постане регионални лидер у том смислу. То је корисно и у оквиру стварања поверења у региону. ■

Снежана ЂОКИЋ

Сенке кам

Министарство рада и социјалне политике Владе Републике Србије организовало је централну државну свечаност посвећену 27. јануару – Дану холокауста и геноцида. Сем те, одржано је низ манифестација, промоција научних радова, публикација и документарних филмова на тему која у цивилизованом свету не трпи заборав. Србија је у својој историји увек била антифашистичка и слободарска, никада антисемитска, а честитост своје идеје платила је огромним страдањима и патњама народа који су у њој живели. О томе сведочи професор др Жарко Видовић, човек који је преживео хапшења, мучења и четири логора у којима се умирало.

ланско затирање народа, његове културе, вере, трагова постојања. Тужна слика света средином прошлог века чије сенке и данас оптерећују човечанство. Ако се прескоче лекције из историје, тешко је градити тековине савремене демократије. За просперитетну будућност неопходна је чиста савест. Опомене и сећања на тешке злочине морају да остану заувек. Њихови симболи су Аушвиц, Маутхаузен, Треблинка, Јасеновац... Испоставиће се и Старо сајмиште, Ниш, Крагујевац, Јадовно... Масовна страдања, стрељања, патње... Масовне гробнице... Десетине, стотине хиљада, милиони невиних људи, жена, деце...

Зашто?

Остале су успомене и опомене. За сва времена. Споменици, најчешће у облику камених цветова, а под њима савест човечанства. Узалуд су сва достигнућа, проналасци, епохална открића... Кочница напретка савремене цивилизација налази се у сенци камених цветова. Док год неко покушава да оправда злочин, умањи број жртава или једноставно не схвати шта се догодило људском роду, нема будућности.

■ Опроштај и незаборав

Помирење је реч сумњиве вредности. Звучи хумано и заврећује пажњу, ако јој је у срцу истина, у залеђу чист хоризонт, а у души искрена намера. Наравно, зависи од тога и с ким (чим) се треба помирити: Са комшијом, рођаком, неистомишљеником, народом, државом...? Није свеједно је ли у питању

Е Н И Х Ц В Е Т О В А

порушени плот, тешка реч или злочин. Није исто је ли пала ограда или крв. Потребно је много мудрости и добре воље да би се потражио опроштај.

Ко би све требало да замоли за опроштај српски народ, кога су вековима прогнали, исељавали, расељавали, понижавали, убијали...? Какве је све неправде трпео, од турског зулума до отимања Косова и Метохије. Нигде краја. Утеха у виду објашњења, најчешће изван оквира правде и логике, стизала је као по правилу касно и на погрешну адресу. Возда су по среди били некакви интереси зашто треба отрпети, заташкати, заборавити...

Много је тешко камења изнад дубоких и тамних јама у којима почива истина о страдању српског народа и њихових сапатника Јевреја, Рома. *Кристална ноћ* јесте болна успомена, али и сећање које обавезује. Деветог новембра 1936. године, широм немачких градова побијено је на стотине Јевреја, спаљено је њихових 7.000 кућа и локала, више од стотину синагога. На стаклу расутом по плочницима, по коме је *Кристална ноћ* добила име, огледало се зло које маршира, хистерија фашистичке мржње и убитачни поход потоних тлачитеља човечанства.

Девет година касније, тачније 27. јануара 1945, савезничке снаге ослободиле су Аушвиц, најстарији логор нацистичке Немачке. Шта су затекли? Сем осталог, остало је забележено да је совјетски поручник сишао са тенка, клекао и први пут у рату заплакао. Само на том месту убијено је милион и по људи, углавном Јевреја. Тај датум Уједињене нације изабрале су за Дан сећања на жртве холокауста...

■ Тешка питања

Је ли историја дала одговоре на сва питања, могу ли великомученици мирно да почивају а да нико не умањује њихов број и, најпосле, чему се уче генерације које долазе, откуда повампирени фашизам?

Никада није сувишно причати о холокаусту и геноциду, рекао је недавно амбасадор Израела у Србији Артур Кол, чији су родитељи преживели голготе логора. Мрачна Хитлерова идеја да „Јевреје треба уништити попут гамади“ живи још у појединим главама. Он је такође истакао да је „свет суочен са великим, у првом реду моралним искушењима јер постоје људи и групе које поричу холокауст. Поуке о холокаусту нису само есенцијално важне за Јевреје. Оне имају своје универзално значење и вредности за будућност. Злочини се више никада не смеју догодити ниједном народу“.

Министарство рада и социјалне политике Републике Србије организовало је централну државну свечаност крај Споменика жртвама геноцида на Старом сајмишту. Говорио је министар просвете др Жарко Обрадовић, који је истакао да је наш народ поднео велику жртву током Другог светског рата и платио огромну цену идејама слободарства и једнакости.

Током Другог светског рата страдало је близу шест милиона Јевреја. Цела једна држава. Зато је данас и један фашиста – много, каже рабин Јеврејске заједнице у Србији Исак Асијел.

Србија је после Естоније прва окупирана европска земља у којој је од почетка 1942. године „постигнуто коначно решење јеврејског питања“. Убијено је више од 45.000 припадника тог народа. Ефрем Зуроф, директор Центра „Симон Визентал“ ових дана је рекао како се често заборавља да су у холокаусту на територији бивше Југославије, поред Јевреја, тешко страдали и Срби.

– Потпуно ћу вам искрено рећи, мислим да су Срби као народ тек на почетку учења како и на који начин треба сведочити и памтити страховите злочине.

■ Символи страдања

Јасеновац је један од најтужнијих симбола страдања на просторима бивше Југославије. Архиепископ цетињски и митрополит црногорско-приморски Амфилохије Радовић подсетио је да је патријарх Павле рођен у близини Јасеновца, „једне од најдубљих рана Европе“. Сећање на страдања у прошлости неопходно је како се никада не би поновило.

Нарочито је потресна чињеница да су у усташком логору свирепо убијена 19.432 детета. Брижљиво се скупљају документи, али постоје отпори да се обелодани тачан број жртава и настојања да се умањи. Жалосне бројке крећу се од 2.238 колико евидентира Хрватска, па до милион и сто хиљада. Године 1964. званично је објављен податак о 597.323 убијена логораша у Јасеновцу...

Чини нам се да о Јасеновцу знамо много, скоро све. Међутим, први усташки логори, формиран у пролеће 1941. године, били су такозвана госпићка група губилишта – Јадовно, Слано и Паг. То је био читав систем мучења и убијања, разрађен

до бизарних танчина. Постојале су готово инквизиторске справе за тортуру, средства за везивање људи, убијање, транспорт лешева... Усташка државна творевина јасно је заговарала геноцид, односно холокауст, као „коначно решење српског и јеврејског питања“.

За свега 132 дана у логорима Јадовно убијено је 42.246 људи. Скоро 95 одсто жртава су Срби, близу пет процената чине Јевреји, а нешто мање од 0,3 процента су Хрвати, идеолошки неистомишљеници усташког покрета и антифашисти. Најстрашничји податак односи се на децу, тек рођену и ону узраста до четрнаест година. Усташе нису имале милости за више од хиљаду малишана који су свирепо убијени попут њихових родитеља, рођака, комшија...

Обичајно, ратно и међународно право недвосмислено штити светиње и свештена лица. Међутим, усташка идеологија подразумевала је управо затирање српске православне вере. Тако су се на удару нашли свештеници који су свирепо мучени и убијани у логору Јадовно. Тамо је зверски ликвидан 71 свештеник, док је у НДХ током рата страдало њих 214. Тако је наочиглед логораша посечен свештеник Милош Мандић из Градацца, а отац Петар Мајсторовић је обешен. Његовог сина Милојка, такође свештеника, усташе су сутрадан бациле у једну од велебитских јама.

Можемо да говоримо и о разлозима закаснеле истине. У послератној Југославији снажно је подржана идеја брзог опроштања и лаког заборавља. Зао немачки окупатор, усташе и наивни домобрани били су крајње поједностављена слика тешке прошлости у НДХ. Стварана је визија будућности на темељима непожељне прошлости...

Да подсетимо, у својој бризи за очување спомена на великомученици Јасеновац као догађај који је изменио српску историју, Свети архијерејски сабор Српске православне цркве основао је 2003. године Одбор за Јасеновац, чији је основни задатак да брине о Спомену јасеновачких новомученика и месту њиховог страдања. Одбор је покренуо низ научних, меморијалних и образовних пројеката у земљи и иностранству који помажу у откривању и објављивању пуне истине о логору смрти. Одбор за Јасеновац чине највиши представници

Српске православне цркве, удружења логораша и Срба из Хрватске. Председник Одбора је његово преосвештенство епископ бањалучки господин Јефрем.

■ Сећање логораша

Живо сведочење је најубедљивија реч. Казује нам је професор др Жарко Видовић.

– Са ужасом се сећам натписа које су поставили фашисти на многе објекте: „Забрањено уводити Јевреје, Србе, Цигане и псе“. Зар треба имати разумевања и кокетирати са таквом прошлошћу? Како учимо младе, да ли им довољно тумачимо прошлост, идеологију фашизма? Тих лекција никада није довољно. Педесет пута више је страдало људи у фашистичким логорима.

Тако почиње причу човек рођен пре 88 година у Тешњу код Добоја, где му је службовао отац Фавијан Стеван Видовић, капетан друге класе војске Краљевине Југославије. Он и супруга Јелена имали су седморо деце...

У Загребу где је студирао филозофију прикључио се напредном омладинском покрету заједно са Отокарером Кершованијем и Огњеном Прицом. Наравно, у време већ формиране идеје о НДХ, водио је тешке полемике, говорио на трибинама, учествовао на демонстрацијама и био етикетирани као „озлоглашени комуниста“. После бомбардовања Београда 6. априла 1941. године, отишао је у Нови Сад где му је живела породица да би се одмах прикључио јединици четничког рода војске која је чувала идеологију југословенства и слободарства. Брат Владимир је одмах мобилисан. Отац му одлази на Озрен.

Слабо наоружана, лоше вођена и необучена јединица, у којој су углавном били млади, брзо је расформирана тако да ће Жарко по савету пријатеља и родбине отићи у родно место, а потом као илегалца у Сарајево. Одржавао је везу између јединица на терену, а један од његових сабораца у то време био је потоњи генерал ЈНА Џемил Шарац.

Ко ће кога, ако не свој свога. Датум 10. октобар 1941. године. Прилазе му два познаника из Новог Сада, срдечно се поздрављају, а онда га хапсе јер су у међувремену постали полицијски агенти у НДХ. Потерница из Загреба била је на столу... Тешко саслушање, батине, мучења до чупања ноктију... У хладној тамници чека суђење, једно, друго. Кажу му да једино може отац да га спасе уколико буде сведочио... Стеван је дошао да брани сина, али га хапсе и од тада му се губи сваки траг...

Шестог маја 1942. године отварају се тешка врата, а усташки стражари подруљиво вичу: „Хајте Срби на уранак!“

Композиција километар дуга. Севају кундаци и псовке. На вратима вагона пише: „Шест коња или 40 војника“. А у сваком се тискало око 200 људи. Стајали су, гушили се, слабији су запомагали... Мучно путовање до Јасеновца. Тек када су се отворила врата, а сапатници на команду стражара кренули напоље, Жарко је спазио да су многи већ лежали мртви на поду... Један малишан је завапио: „Чико, гладан сам“. Усташа му је бацио шљунак и наредио – једи! Дечак је молећиво гледао, а овај му је пришао и убио га кундаком...

На улазу у Јасеновац стајао је нико други до заповедник логора Љубо Милош, Жарков колега са факултета. Држао је спискове и вребао познате. Срећом, неко му је одвратио пажњу па је Жарко остао непримећен. Три километра дуго мочварно тло, ширине 200 метара, оивичено жицом на самој обали Саве. Без хране, у блату, на хладноћи која се увлачила у кости...

Немачка инжењеријска јединица ТОД тражила је радну снагу за градњу путева, бункера, касарни, рашчишћавање терена... После четири дана гладовања, официр у зеленкастој униформи постројио је око 600 мушкараца. На ногама је имао тешке чизме са подебљаним ђоном. Сваком је прилазио с леђа и снажно га шутнуо испод колена. Ко је пао, заувек је остао у Јасеновцу... Само најживаји положили су сурови тест издржљивости. Жарко је био добар спортиста, сокол, атлетичар средњих пруга...

Транспорт бродом до Земуна, а онда логор Старо сајмиште. Ужасни призори. Његова група изводила је радове на простору данашњег хотела „Југославија“. Сваки дан нова селекција, за егзекуцију или нова искушења.

Најиздржљивији постају обичан транспорт у челичној утроби теретног брода који креће Дунавом, узводно. Мало сламе по којима гамижу ваши, злокобни звуци, мрак... Нови Сад, Будимпешта, Братислава, Беч, Баден... Логор „Вест Алан“. Жарко добија пегавац и осећа како му копни и оно мало преостале снаге. Страх... Поново транспорт бродом до пољског Шћећина, па даље пут норвешке луке Нарвик. Логораша су сазнали да британски ловци често пресрећу немачке бродове на тој релацији и лако их потапају...

Снимио Д. БАНДА

Проф. др Жарко Видовић

Изнемогла колона се тетура дуж дугог фјорда оивиченог високим, назубљеним стенама, надомак поларног круга. Логор „Бејс фјорд“... Исацпљени до смрти, мученици не могу да спавају јер их убијају „беле ноћи“, дан траје 24 сата. Мало предаха па на посао. Задатак је изградња пута према Мурманску, куда су наумиле немачке трупе према Совјетима. Још је теже укопавање противавионских оруђа у високим стенама околних планина. Камен клизав, ко се омакне заврши у дубоком бездану. Од 1.200 логораша трећина је болесних. Немци их шаљу на такозвано брдо смрти одакле нема повратка...

Жарко брзо учи норвешки, планира бекство јер осећа да неће дуго издржати. Са предрадницима, норвешким пријатељима, сковао је план за 17. мај 1943. године. Тог датума је Дан краљевине, али и његов рођендан. Са двојцом другова спушта се у кањон реке, одакле преко језера пут шведске границе...

Десетак километара пешке и угледали су војнике. Припадници пограничне јединице мислили су да је реч о заробљеним партизанима и срдечно их примају. У прихватилишту први пут добијају чисту одећу, добру храну и прилику да спавају у чистој постељи. Спавао је 48 сати непрекидно...

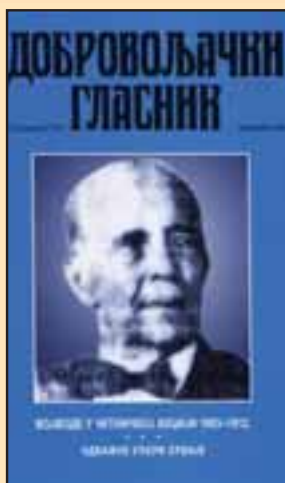
... Шестог септембра 1945. године биће поново ухапшен, али у Загребу, и спроведен у Сарајево. Била су то такозвана превентивна хапшења уочи избора јер су сви који су током рата били изван земље сумњиви.

Жарко Видовић је завршио Филозофски факултет, постао преводилац, угледни универзитетски професор, оштар критичар друштвених прилика, један од ретких који је јавно критиковао хрватски шовинизам, сепаратизам и „маслок“. Наравно, често у немилости власти, али спободоман интелектуалац држао се својих идеја, знања и свеколиког искуства. Сем осталог, био је научни саветник на Институту за књижевност и уметност САНУ. Аутор је бројних студија и књига. Неки од његових наслова су: „Логос – литургија свест православља“, „Папска црква светска империја“, „Огледи о духовном искуству“, „Срби у Југославији и Европи“, „Православље у суочавању са Европом“, „Трагедија и литургија“... Завршава рукопис под насловом „Срби у НАТО Европи“.

Архијерејски синод Српске православне цркве и патријарх Павле изабрали су га за једног од три оснивача духовне академије у Србињу. Најстарији је члан Филозофског друштва и Друштва историчара... ■

Бранко КОПУНОВИЋ

Војводе у старој Србији и Македонији

Ликови и допринос четничких војвода током борби вођених у оквиру четничке акције на тлу Старе Србије и Македоније од 1903. до 1912. године, ударна је тема најновијег – 32. по реду броја „Добровољачког гласника“

Прилог са подацима о осамдесет четничких војвода који су се са својим четама (отуда и назив „четници“) борили против Турака, бугарских комита и арнаутских пљачкашких банди, припремио је Предраг Д. С. Јеринић, један од истакнутих истраживача српског добровољачког покрета. Он је, сем осталог, свестрано осветлио не само борбене окршаје које су војводе са својим јединицама водиле за ослобођење српских етничких простора, већ и обостран однос између народа и српских четника на тим подручјима. Истовремено је истражио и на основу конкретних података објаснио какве је све моралне, борбене, интелектуалне и друге квалитете морао неко да поседује како би испунио веома строге захтеве за стицање звања војводе.

Посебна вредност садржаја о војводама, односно четничкој акцији, огледа се и у чињеници да се после више од девет деценија, први пут на једном месту – у „Добровољачком гласнику“ могу наћи подаци о људима и догађајима везаним за борбе вођене у Старој Србији и Македонији.

У другом делу тематске целине овог броја, под насловом „Одважне кћери Србије“, представљене су жене које су као добровољци учествовале у ратовима које је Србија водила од 1912. до 1918. године. Реч је о Српкињама и женама које су долазиле из више страних земаља и у разним улогама ступале у редове српске војске. Улогу тих жена најбоље је својевремено описао француски књижевник и новинар Анри Барби, који је са српском војском прошао албанску голготу. Он је жене добровољце, како пише, „гледао и на ратишту са пушком и бомбом у руци; и у болницама, у којима су на материнским и сестринским грудима привијале рањенике, јунаке;

и у повлачењу кроз непроходне албанске гудуре где се на немоћне и спомљене болом пуцало у леђа из заседе, и у којима се масовно умирало од глади и зиме... Гледао сам их и дивео им се“, писао је Барби.

О тим хероинама, Орлеанкама српске војске, међу којима су Милунка Савић, Јелена Шаулић, Драга Љочић, Магдалена Николић, Флора Сандз, Елзи Инглис, Синклер Стобарт и многе друге, „Гласник“ поред биографских података, објављује и подвиге који су те жене сврстале у ред најзаслужнијих учесника ослободилачких ратова Србије.

У оквиру сталних рубрика „Гласника“, ваља издвојити интервју који је дао академик Чедомир Попов, насловљеном са „Увек смо били на раскршћима“, у коме наш истакнути академик говори и о својој недавно објављеној књизи „Велика Србија, стварност и мит“. Академик Попов на веома уверљив, документован и сериозан начин указује на бесмисленост оптужби које на рачун наводне великосрпске политике и геноцидности Србије, долазе из Хашког трибунала и од неких теоретичара са Запада. Поред тога, академик одговара и на питања која се односе на Лондонски уговор из 1915. године, а по којој су савезници Србији нудили да се одрекне једног дела Македоније, а да за узврат створи велику српску државу у чијем би саставу била Босна, Далмација до Шибеника и Славонија до близу Загреба.

Посебну пажњу у овом броју „Гласника“ привлаче и текстови у оквиру сталне рубрике „Истраживања“, у којој др Момчило Диклић пише о „Настанку српских институција у Авнојевској Хрватској“, а мр Ратомир Максимовић о доласку српске војске у Далмацију 1918. године.

Њима се придружује и изузетно занимљив текст мр Милана Мицића који, после вишегодишњих истраживања, исцрпно пише о градњи кућа у колонији Војвода Степа, у периоду између два светска рата. Куће у насељу Војвода Степа, српски ратни добровољци – учесници балканских ратова и Првог светског рата, изградиле су на једној од бројних банатских пушара.

Није, наравно, изостала ни веома занимљива стална рубрика „Ликови, подвизи, сећања“ која обилује досад необјављиваним прилозима о људима који су се као добровољци борили у балканским и Првом светском рату. Пажњу привлаче приказ „Топлица – колевка Гвозденог пука“ и прича о ратним дописницама – „Трагом ратних дописница“, у којој су аутентични текстови које су са борбених положаја и заробљеничких логора српски ратници слали својим породицама. ■

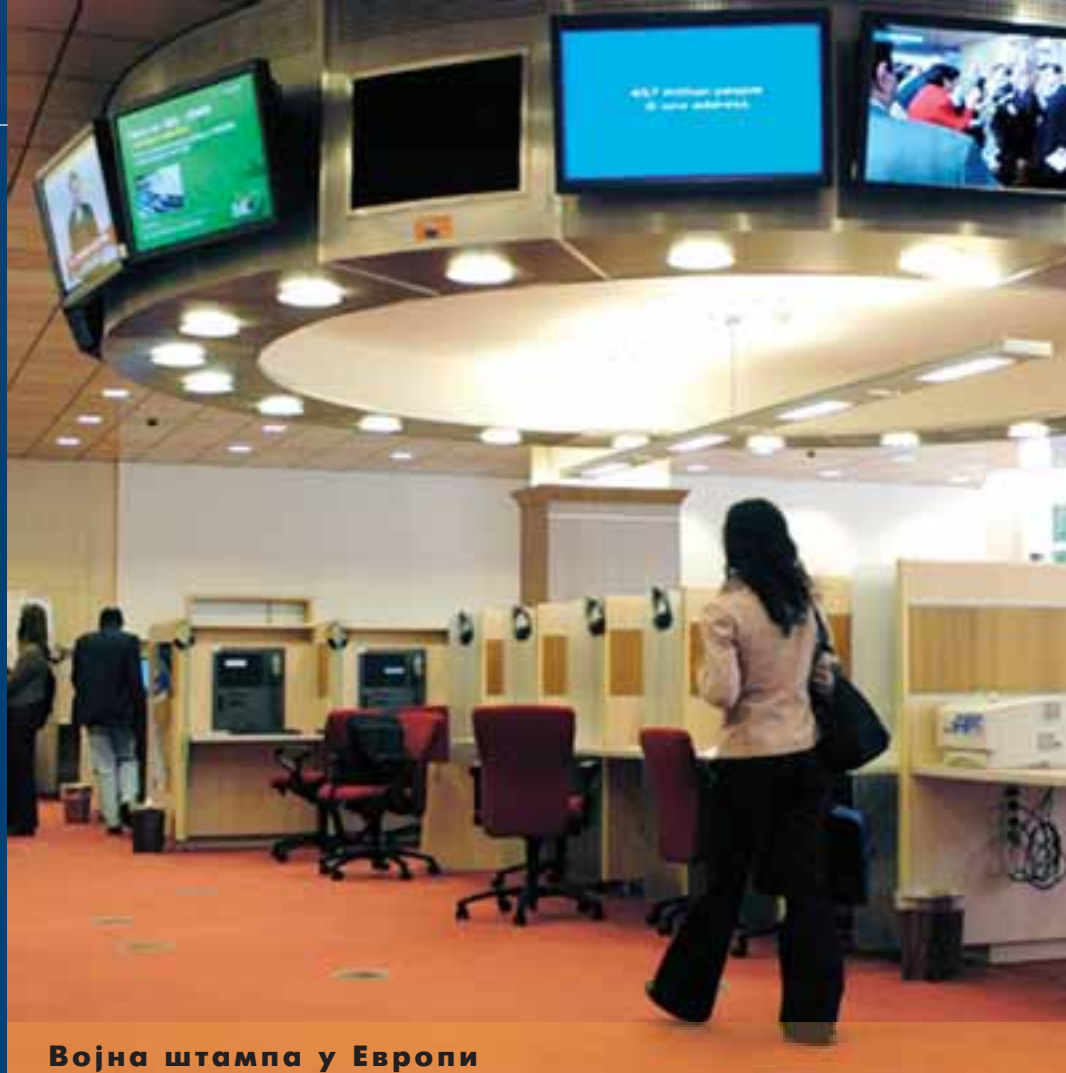
Љиљана ПАВЛОВСКИ

Особине четничких војвода

Кандидат за звање четничког војводе мора да служи за пример у својој јединици и да о људима брине као родитељ о својој деци. Војвода не може бити човек „који је похотљив на жене, пиће и новац, јер су то највеће опасности по чету и људство у њој“.

Текст о особинама четничких војвода у новом броју „Добровољачког гласника“, њиховом избору и ратним биографијама, илустрован је са преко педесет фотографија на којима су поред осталих представљени: Војин Поповић – војвода Вук, Војислав Танкосић, Спаса Гарда, Јован Стојковић Бабунски, Брана Јовановић, Ђорђе Ристић Скопљанче, Коста Пећанац, Миливој Динић Шумадинац, Сава Петровић Грмија и још неколико десетина њихових сабораца у рангу војводе.

Када су се, 1977. године, поводом обележавања 120-годишњице италијанског војног магазина Ривиста Милитаре, на иницијативу тадашњег главног и одговорног уредника Дионизија Сепиелија, уредници војне штампе из осам европских земаља – Италије, Швајцарске, Белгије, Савезне Републике Немачке, Аустрије, Француске, Велике Британије и Холандије – први пут састали у Риму, војна штампа представљала је главни извор информација за војску и ширу јавност у земљама тада подељене Европе. Мада се данас велика количина непосредних информација и детаљнији документи могу добити на Интернету, војна штампа и даље остаје важан елемент јавног информисања. Више од 110 специјализованих европских штампаних медија обраћа се милионској читалачкој публици, што потврђује знатан интерес за збивања на подручју одбране. Модернизација и реформе одбране и војних система доприносе и трансформацији војних штампаних медија и развоју војних публикација.

Војна штампа у Европи

Заједничке вредности

Војне новине, часописи и магазини представљају само део информативне производње коју креирају модерне и разнолике службе јавног информисања у оквиру система одбране. Пошто имају сопствена буџетска средства, те службе понекад делују као самосталне управе, као у Белгији, Француској, Немачкој, Румунији... Оне обухватају службе и одељења са сопственом ТВ, радио, видео и новинском производњом, која се креира у редакцијама електронских и штампаних медија, понекад и у приватним агенцијама, аналитичким и документационим центрима, одељењима за стратешко планирање комуникацијских догађаја и праћење масовних медија, службама за односе с јавношћу на домаћем и међународном нивоу, одељењима за образовање и унапређење и другим службама које запошљавају војне и цивилне стручњаке.

Тако, на пример, у Министарству одбране и Савезним оружаним снагама Немачке излази седам војних часописа са тиражом који премашује 700.000 примерака. Само магазин за младе издаје се тромесечно, а тираж износи 250.000 примерака. Информације се преносе и преко *Бундесвер ТВ*, Интернета и интранета (<http://www.bmvg.de> или <http://www.bundeswehr.de>) и других облика мултимедијалне продукције с образовним и информативним видео садржајем.

■ Задаци остају непромењени

У области односа с јавношћу, министарства одбране у Белгији и Румунији развила су сличне структуре на нивоу управа (управе за односе с јавношћу). Осим наведених начина информисања, Национални Радио 1 у Румунији суботом има редовну недељну емисију са војним садржајем. У Белгији, на пример, Управа за односе с јавношћу обухвата и одељења за регрутацију.

Системи одбране стално се прилагођавају новим информационим технологијама. Већина непосредних информација и докумената доступних јавности могу се наћи на њиховим Интернет странама.

Осим тога, војна периодика и штампа, поред штампане верзије, прати промене и користи разне инструменте Интернета. Код већине, веб портали министарства одбране садрже информације које су намењене претежно домаћој јавности, мада је све већа количина информација доступна на енглеском и другим већим светским језицима.

У својим напорима да нађу начине да брзо реагују на све веће захтеве заинтересоване јавности, напредни системи увели су веб форуме и бесплатне телефонске линије, док код пружања информација циљној јавности користе и електронске новине. Један од таквих примера је и Newsletter (<http://www.mapn.ro/newsletter>), електронске вести на енглеском језику, које објављује Министарство одбране Румуније за обавештавање иностране јавности. У САД, електронска верзија интерних вести, Military.com (<http://www.military.com>), уједно је и врло ефикасно средство за ширење електронским

КОДЕКС ВОЈНОГ НОВИНАРСТВА

Принципи делатности војних новинара прописани су Кодексом ЕМПА (European Military Press Association – Европског војног новинарског удружења), усвојеним на 20. конгресу у Винер Нојштату, 1999. године и могу се сажети на следећи начин: 1 – неотуђиво право на слободно изражавање војних масовних медија засновано на међународној конвенцији за заштиту људских права; 2 – дужност уредника и новинара да извештавају непристрасно и аутентично; 3 – чување мира и слободе као највиших вредности којих се војни новинари придржавају у свом раду на једнаким принципима као новинари цивилних масовних медија, и 4 – индивидуална одговорност и фер однос новинара према читаоцима и јавности (образложени, недискриминаторан и избалансиран однос према свим учесницима и заштита њихове приватности и осетљивих података).

ШИРЕЊЕ ТЕМАТског ОКВИРА

Неки војни масовни медији превазилазе обим тема које се строго односе на одбрану, јер су осим за професионалне војне и одбрамбене теме заинтересовани и за актуелну политичку ситуацију на домаћем и међународном плану, збивања на подручју кризних ситуација и одлуке које се доносе у ширем контексту одбране, историјска, комерцијална и друга невојна питања. Они су довољно храбри да укључе коментаре и прегледе војних стручњака и других признатих ауторитета, омогућавајући тако војним лицима да формирају властите ставове о важним збивањима у њиховом оперативном окружењу, те о другим питањима корисним за разумевање безбедносне и одбрамбене перспективе земље и њених грађана.

Као примере истакао бих два часописа: *Y – Magazin der Bundeswehr* (www.y-punkt.de), који издаје Немачка војска у месечном тиражу од 100.000 примерака, са по 120 страна; и *Forsvarets Forum* (www.fofo.no), главни магазин Норвешких оружаних снага који се издаје у 85.000 примерака. Има још неколико часописа ове врсте у Европи. Садржаји високог квалитета занимљиви су не само за оне који раде у систему одбране и припаднике оружаних снага. Према налазима норвешких колега, наведени тираж допире до најмање два и по пута већег броја претплатника. Истраживања која су спровели у 2006. години доказују да њихов часопис допире до више од 200.000 читалаца, јер га читају и породице, суседи, пријатељи и познаници претплатника.

путем вести и других актуелних информација намењених припадницима оружаних снага САД, Националне гарде, резервних снага, пензионисаних припадника и других заинтересованих страна. Објављује их приватна фирма регистрована у Сан Франциску и шаље неколико пута недељно на осам милиона адреса.

Упркос доминантном утицају служби за односе с јавношћу и напредним технологијама које чине да информације буду широко доступне, у данашње време добре војне новине и даље остају незаменљив елемент у војном животу. Праве их професионални новинари, уредници и стручњаци који преносе гомилу важних информација читаоцима на различитим нивоима, при чему су спремни да прихвате мишљења, повратне информација и критике.

Главни задатак војних масовних медија остаје непромењен, јер су намењени читаоцима који су у позицији да утичу на њихов садржај. Задаци и одговорност војних новинара базирају се на преношењу аутентичних и непристрасних информација о актуелним војним и одбрамбеним питањима.

Треба запазити да је већина европских војних билтена у јавној продаји. Доступни су у дигиталном облику, при чему се неки од њих објављују на Интернету неколико дана касније или у прилагођеној или скраћеној верзији, док су комерцијални војни билтени доступни само претплатницима.

■ Изложба европске војне штампе у Словенији

Састанак у Риму пре тридесет година означио је почетак садашње ЕМПА, која је регистрована у Швајцарској и окупља уреднике, новинаре и друге стручне асистенте војних масовних медија из 24 државе. Поводом 30-годишњице ЕМПА, у Словенији је одржан 28. конгрес, од 19 до 23. септембра 2007. године. (Између 1978. и 1984. године конгрес се одржавао сваке друге године).

Словеначки домаћини обележили су годишњицу изложбом војних штампаних медија, и то је био први догађај такве врсте у историји те организације. Циљ је био да изложба обухвати групу војних штампаних медија, часописа и магазина од националног значаја који се редовно објављују у Европи, без обзира на чланство у ЕМПА.

Изузетак је направљен само код презентације Словеније, где су уз главне билтене масовних медија на

нивоу бригаде, специјализоване војне часописе, били укључени и билтени које су објавиле професионалне организације и органи цивилне заштите и ублажавања последица катастрофа. У оквиру презентације Словеније, представљено је 11 примерака штампаних масовних медија и периодике, чији је тираж 62.368 примерака.

Код прикупљања материјала за изложбу из других европских земаља, посебан нагласак стављен је на штампане медије, које издају министарства одбране, оружане снаге и друге одбрамбене институције као информативне или професионалне војне билтене и магазинe, те билтене које издају приватни издавачи. На изложби је представљена војна периодика из 25 европских земаља и институција.

Приликом прикупљања материјала и података за изложбу наишли смо на различите реакције, будући да је структура европских војних публикација врло разнолика, а издавачи су распрострањени. Главни подаци који се односе на магацине садржани су у посебном каталогу који је припремио Организациони одбор конгреса. Она се може добити у дигиталном облику на Интернет страници Министарства одбране Словеније <http://www.mors.si>.

■ Традиција европске војне штампе

Европска војна штампа има дугу традицију. Добра трећина од 113 периодичних публикација које су биле изложене у Словенији може се похвалити традицијом од преко 50 година, а 12 периодичних публикација објављује се 100 или чак 150 година.

Најстарији публикација ове врсте је аустријски војни часопис *ÖMZ – Österreichische Militärische Zeitschrift*, који је основан 1808. го-

дине, па је прошле године славио 200-годишњицу. Ова група публикација обухвата и италијанске часописе *Rivista Maritima* (1868), *Il Carabiniere* (1907) и *Rivista Militare* (1856), норвешке часописе *Norsk Militaert Tidsskrift* (1831) и *Norsk Tidsskrift for Sjovenssen* (1882), португалски часопис *Revista Militar* (1849), румунске часописе *Observatorul militar* (1859) и *Gandirea militara romaneasca* (1897), шпанску публикацију *Revista General de Marina* (1877), швајцарску публикацију *ASMZ* (1834) и српску *Одбрану*, која наставља традиције првог званичног војног листа у Србији, *Ратника* (1879), тако да се ове године обележава 130 година војне штампе у Србији.

Преглед европске војне штампе показује да се већина, односно 62 војне публикације објављују до шест пута годишње; има 35 месечника, пет недељника и пет полумесечника.

ИСКУСТВА ВОЈНЕ ШТАМPE У СЛОВЕНИЈИ

Независност Словеније означила је ново доба у развоју словеначког војног издаваштва. *Ревиија Словенска војска*, са тиражом од 11.300 примерака, која је постала главни информативни војни часопис Министарства одбране, основана је 1993. године.

Ревиија Обрамба је најстарији словеначки војни часопис, са тиражом од 7.000 примерака, коју од 1969. године објављује *Дефенсор*, издавач из приватног сектора.

Билтен Словенске војске који излази тромесечно, са тиражом од 450 примерака, издаје Генералштаб Словенске војске и садржи војноструктурне чланке и студије.

Промене унутар система одбране које произлазе из професионализације оружаних снага, приступања Алијанси и данашњих концепција развоја војне организације захтевају од комуникационих структура система да поново утврде најзначајније циљне групе и инструменте комуникације који могу да обезбеде најефикаснију подршку за основни ланац командовања и контроле.

Професионализација оружаних снага доводи до промене у интересовању јавности и појединих циљних група. Захтеви за информацијама официра, нижих официра, војника и других професионалних структура које се активно укључују у међународно окружење све су већи. У протоку професионалних информација, осим билтена, службе за подршку недовољно користе остале инструменте формалне комуникације, као што су службене информације и обавештења, прикази информација, интранет, инфо-тачке и слично.

Дакле, важну улогу интерног ширења информација о збивањима и променама у систему преузели су масовни медији, колеге на послу, гласине и други спољни и унутрашњи неформални извори. То је показала анкета међу читаоцима часописа *Словенска војска*. Накнадне анкете и истраживања не показују никакав суштински напредак у погледу побољшаног информисања особља.

Сходно томе, елементи система интерне комуникације, који не одговарају захтевима модерне професионалне војске и обухватају вакуум у информисању, или теме које су сувишне или прецењене, мораће да се побољшају. У будућности треба обратити пажњу на већу специфичност садашњих војних медија у погледу структуре професионалних оружаних снага, али и разумнију поделу садржаја информација, увођење експресних информација у електронском облику и приступачност за међународну јавност са повећаним бројем прилога и вести на енглеском језику.

У процесу интерног информисања, интранет треба да преузме већу улогу у протоку информација. Има и недостатака у области публикација које обрађују професионалну науку и проток знања, искуства и вештина акумулираних у систему, али не постоји довољно иницијативе, да не спомињемо могућности и интерес, да се они пренесу.

Војна штампа у Словенији је још једна област која у недавном периоду професионализације није следила захтеве оружаних снага у развоју. Тренутно, Војсци Словеније било би потребно 250 до 300 упутстава, приручника, референтна књига и других научних и стручних публикација. За опсежну издавачку делатност тако велике државне институције треба успоставити професионалну службу која обезбеђује издавачке, графичке и мултимедијалне услуге, која би била способна да задовољи повећане захтеве Војске Словеније и подсистема Министарства. То би било изводљиво, на пример, оснивањем војне новинско-издавачке куће са статусом јавне установе према надлежном праву. Исту праксу усвојиле су и друге земље, као што су Мађарска (Zrínyi Kommunikációs Kft.), Аустрија (Austria Medien Service), Пољска (Војно издаваштво), Чешка Република (AVIS – Agency of Military Information and Service), Латвија (Државна агенција „Tevijas sargs”) и други системи одбране.

Војска Словеније и систем одбране достигли су степен када су, поред новог приступа у комуникацији с јавношћу, потребне нове концепције војних публикација, будући да садашња организација не прати захтеве који су све већи.

Бугарска армија је једини европски војни лист који излази пет пута недељно, са тиражом од 12.000 примерака. Око 60 чланова уређивачког одбора припрема редовне недељне прилоге који обрађују различите теме. Румунија и Норвешка су земље са највећим бројем војних публикација. У свакој од њих излази 13 војних штампаних медија. У Норвешкој, поред *Forsvarets Forum*, главног војног часописа, билтена за војнике на редовном одслужењу војног рока и чланове националне гарде, своје билтене објављују и Удружење норвешких ветерана и официра, Норвешко хришћанско братско удружење и Норвешка женска лига за одбрану.

Код војних публикација у Румунији направљена је подела на другачији начин, у погледу садржаја, пошто поред главних постоје и специјализоване публикације посвећене одређеним видовима оружаних снага (као што су психолошке припреме и војна медицина) и другим специјализованим подручјима.

У Немачкој, војна штампа има највиши тираж, односно седам штампаних војних публикација укупно премашује 700.000 примерака. Немачки магазин за младе *Infospot* излази у 250.000 примерака четири пута годишње.

■ Прилагођавање променама

Као што је то случај са цивилним масовним медијима, у појединим европским земљама и војна штампа се стално ажурира и мења. Главни разлог за то су промене у технологији, развоју и реорганизацији оружаних снага у процесу професионализације.

Постоје и знатне разлике у садржају војних публикација. У већини земаља, издаје се једна или више општих војноинформативних публикација, намењених различитим циљним групама, односно интерној, стручној, општој и међународној јавности, стручним удружењима, младима, резервном особљу, командама, појединачним јединицама, војним базама и слично.

Већина земаља објављује и приватне часописе. Постоје бројне познате професионалне војне публикације у Европи које се баве одбраном, безбедношћу, стручним и научним темама.

Избор војних публикација обухвата и строго специјализоване стручне билтене намењене појединим видовима оружаних снага, војној техници и наоружању, спорту, војној медицини, историјским темама, међународним активностима, мировним операцијама...

Публикације се објављују на националним језицима. Уколико у земљи има више службених језика, као што је случај у Белгији и Швајцарској, онда се објављују на свим тим језицима.

Све је већи број војних штампаних медија који резимирају или припремају периодична издања на енглеском језику намењена иностраним читаоцима. У неким земљама које се могу упоредити са Словенијом, као што су Аустрија, Чешка, Словачка, Хрватска, Литванија, Латвија, Естонија, Србија, издаје се различит број војних штампаних публикација.

У Аустрији, три главна штампана медија која обрађују војне теме издају се у тиражу који премашује 30.000 примерака, тако је и у Словачкој, пет издања са тиражом од 57.000 примерака је у Чешкој, док у Хрватској, Министарство одбране објављује недељник *Хрватски војник* у 5.800 примерака.

Постоје разлике и међу балтичким земљама. У Естонији и Латвији објављује се један војни часопис по земљи са тиражом од 10.000, односно 5.000 примерака, док се у Литванији издају чак четири војна часописа са укупним тиражом од 10.000 примерака.

У последње три године најучљивија реорганизација војне штампе одиграла се у Пољској, где је број војних публикација са 14 смањен на пет службених новина. Пре две године белгијске колеге одлучиле су да укину часопис *Vox* за интерну јавност, која је прешла у електронски облик, док су задржали *Direct*, главни војни часопис.

Завршили бисмо ово упоређивање подацима који се односе на Србију, где се издају два војна часописа, *Одбрана* са тиражом од 13.500 примерака и *Нови гласник* са 1.600 примерака. ■

Мр Роман БРИЦ
Са енглеског превела Гордана КУБУРА

Др Ендрју А. Микта, професор Европског центра за студије безбедности Џорџ. К. Маршал

Снимио З. МИГЛАНОВИЋ

како „износи само своје ставове, никако ставове своје владе или кога другог“, којом је почео излагање на Форуму *Безбедност и друштво*, одржаном недавно у Београду, поновио је и приликом интервјуа.

Причу са др Миктом почели смо истраживањем значења неутралности у контексту савремене државе.

– Више волим да говорим о војном несврставању, уместо неутралности. Тешко је говорити о неутралности, када је земља као што је Швајцарска, данас у *шенгенском* оквиру, економски увезана са Европом, САД и осталим делом света. Гледам на војно несврставање као на део државне политике који не мора на сваки начин да кореспондира са реалношћу. За време *хладног рата* Швајцарска је била чврсто повезана са земљама НАТОа. Није била део Алијансе, декларисала се као политички неутрална и сваки политиколог слободно би могао закључити да је *слободни јахач* до извесне границе.

Дакле, када се расправља о томе треба ли земља да буде неутрална или не, ја бих поставио питање, како концептирате ту неутралност? Да ли то значи врсту искуства какву има Финска, које је другачије од швајцарског? Данас је неутралност за мене више ствар академског значаја, док ми се чини да се у Србији дискусија о томе одвија између супротности: или НАТО или неутралност.

□ *Финансијска криза која је захватила САД постаје светска тема број један. Има ли у томе претеривања?*

– Рекао бих да ће последице кризе бити изузетне. Биће великих ограничења онога што САД могу да ураде. То је многоме повезано с чињеницом да ће се оно што се данас дешава на берзи САД, сутра догађати на лондонској и београдској берзи. Немогуће је изоловати дешавања у економији једне земље. Последице кризе данас су важније од броја тенкова, авиона и сличног. Не значи да је традиционална конкуренција међу државама нестала, јер није. Али, буквално можемо видети шта се дешава – криза у банкарству, успоравање трговине, фокусирање на економију. Кинези и даље могу да расту на овој тачки, са приступом глобалном тржишту, али успоравање на тржишту САД довешће и њих до извесног успоравања.

Живимо у свету комплексне многоструке међусобне зависности, економске, безбедносне и сваке друге. Питање је – да ли сте у игри или ван ње?

□ *Где је у том надигравању место малој европској земљи, Србији?*

– Мислим да одговор на то питање зависи од тога да ли је Европа у стању да превазиђе наслеђе *хладног рата*. Кажем то јер на грађанске ратове на Балкану гледам као на извесне последице завршетка *хладног рата*. Ваше место је у Европи. У ствари, ви јесте у Европи. Кад кажем да вам је место тамо, говорим у терминима европске структуре, европске безбедности, европске економије, развоја, шенгенске зоне...

Не видим на који временски рок мале земље могу остварити *одвојену егзистенцију*, било да су је одабрале слободном вољом или из других разлога. Ваша економија је сувише слаба да бисте то могли. Без обзира на то колико сте успешни, потребни су вам трговина са другима, финансијски извори, приступ финансијским фондовима. Видео сам ваш главни град, још није поправљено све што је срушено у рату. То треба обновити.

Србија је независна држава, Србија стреми интеграцијама. То је контрадикција. Уз то, оптерећена је оставштином рата и питањем Космета, што повлачи питања као што су национални понос, идентитет... Постоји и проблем њене слике у јавности. Србија је позната као покретач сукоба. Као професор знам да не постоје само црни и само бели момци, али на међународној сцени ви се са тим проблемом суочавате.

□ *На форуму сте могли чути да су предрасуде заступљене и на српској страни – једно од питања из публике повезало је нацистичку Немачку са данашњим НАТОом.*

Глобално надигравање

Прошло је време унифицираног колективног Запада, какав је био у доба *хладног рата*. Мислим да се нове структуре евроамеричких односа заснивају на сарадњи у којој обе стране покушавају да нађу заједничке интересе и изграде оквира који ће то подржати.

Професор студија националне безбедности и директор студија *Семинара за високе државне службенике* на Колеџу за међународне студије, Европског центра за студије безбедности *Џорџ К. Маршал* у Немачкој, др Ендрју Микта аутор је више публикација о европској безбедности, цивилно-војним односима, посткомунистичкој демократској транзицији и трансатлантским односима.

Држи предавања на бројним америчким и европским универзитетима, у Институту за инострану службу у Стејт департменту, Поморској академији САД и Центру *Вудро Вилсон*.

У његовој радној биографији стоји и да ради у Академском саветодавном комитету за Источноевропски програм у Међународном центру *Вудро Вилсон* и саветодавном већу Центра за европску политичку анализу у Вашингтону, али и бројни други подаци. Опаску

– Питање господина из невладине организације било је заиста шокантно. Теорије завере су апсурдне, али сам разумео шта се дешава – рањена нација пита зашто нам се то десило, и криви силе ван себе. Сигурно има нешто истине у томе да су криви други, али постоји и избегавање постављања једноставног питања: шта смо ми урадили да се то деси?

По мени је то први корак, и односи се и на моју земљу. Ако се питамо зашто је национални дуг ван контроле, одговор је да је то због 11. септембра, да водимо глобални рат против тероризма и слично. Али, морамо се замислити и над фискалном политиком. Када су озбиљно угрожени национални понос и доживљај себе, готово увек је неко други крив.

□ *Озбиљни теоретичари сматрају да коришћење НАТОа као „пречице“ за улазак у ЕУ може Алијанси више штетити него користити. Како ви гледате на ту „досетку“?*

– Улазак у Европску унију преко НАТОа није формално повезан, али се то сада дешава и односи се само на такозване посткомунистичке земље. Такозване неутралне земље могу се одлучити за чланство у ЕУ иако нису чланице НАТОа. Моје је питање зашто се то примењује само на посткомунистичке земље.

Сједињене Америчке Државе делују са Европом интерактивно кроз НАТО. То је формализована, институционална интерактивност, са јасним принципима игре. Онда, ту је и ЕУ. Потом, постоји и билатерална активност. Неке земље покушавају да имају чврћи однос са нама, а на крају то води до слабљења НАТОа. Склапају се формални или неформални билатерални договори о сигурности са Америком.

Покушавам да погледам испод површине и установим шта се заиста дешава. Ако се питамо о односима моје земље са Европом, и на чему се они темеље, време некаког унифицираног колективног Запада, какав смо имали у доба *хладног рата*, прошло је. Мислим да се нове структуре евроамеричких односа заснивају на сарадњи у којој обе стране покушавају да нађу заједничке интересе и изграде структуре које ће то подржати.

□ *Истраживања су показала да јавно мњење у Европи разликује тумачи и оцењује те односе. У последње време није блага наклона. Како то тумачите?*

– Јасно је да је слика у јавности о САД сада лошија. Донекле је то због рата у Авганистану, Ираку, пажње због напетости које су се појавиле током Бушове администрације. Али, није само то. Погледате ли Немачку за време администрације Шредера, видећете да трансатлантска визија односа није много заступљена. Значи, постоји и утицај личнога. За време *хладног рата* НАТО је био унифициран дељеним осећајем опасности. Било да сте били у Белгији, Немачкој или Француској, имали сте страх од инвазије. На крају је свима била потребна сигурносна подршка коју им је гарантовала САД.

Када је СССР нестао, по дефиницији, порасла је важност регионалне безбедности. Својим студентима сада говорим о *нацијама са суседима*, будући да они који живе у једној регији, као, илустрације ради, Пољаци, Чеси, балтички народи, осећају да их угрожавају Руси. У Белгији се то не осећа. У Немачкој данас мање је зависности од Русије, и њихова оптика је другачија.

Да, кажемо Европа, али Европа је апстракција, ЕУ је организација заснована на трговини, није унитарни играч. Седимо за академским столовима и говоримо *Европа*, а у стварности постоји Француска, Италија, Немачка, Србија и гомила бирократије у Бриселу. Можете говорити о заједничким снагама, али заиста немате главни штаб за војно планирање. Можете говорити о борбеним групама, али их је веома мало и тешко се употребљавају, будући да су међународног карактера, различити језици и слично.

Нико не може урадити пројекцију моћи, сем САД. Европа нема гаранције које у НАТОу пружа члан 5. Близу томе је део Лисабонског трговинског споразума, али се ипак не може поредити. У време стварања оквира за *хладни рат*, створене су одређене институције, које и даље постоје, модификоване, прилагођене, али из тог времена.

У деведесетим није постојала непосредна опасност по европску безбедност, па су та питања, као и многа друга, остављена по страни. Говорило се тада о дељењу вредности, демократизацији и сличним

стварима. Али, тај се период завршио, рекао бих, још пре 11. септембра, и сада смо се вратили тешким питањима.

Једно од таквих питања за земљу као што је Србија јесте – може ли она себи приуштити да буде неутрална или несврстана? Под којим условима? Уосталом, чак и као таква, имаће развијене везе са једним или другим јаким играчем. То је неизбежно. Поставља се питање и да ли имате институционалне чуваре безбедности. Ако сте у ЕУ, имате могућност да приступите њеним монетарним институцијама, да слободно путујете и студирате где желите. Тиме је цела генерација на добитку. Али, најзад, то је ипак одлука вас овде у Србији.

□ *И сада, у прошлости, а и убудуће, путују и у иностранству се школују прво они који имају новца да то плате.*

– Па, живот није фер. Уосталом, говорим о једнаким могућностима, не једнакостима, што је европска категорија. Ми у Америци говоримо о једнаким могућностима, о томе да трку почињемо са исте линије, а паметнији, спретнији, стижу даље. Да, постоји подела друштва на класе, али, бивајући део европске структуре, ниже класе добијају веће могућности.

Ево примера: мислим да 220.000 Латвијаца ради у ЕУ. Део њих који ће се вратити својим кућама понеће са собом нова очекивања, сазнања, схватања о томе шта су нормална земља и модернизација. Али, они неће бити фрустрирани јер то не налазе у својој земљи, већ ће знати и како да у својој земљи унапреде стање, пошто су то видели. Поред тога, интеграције доносе инвестиције.

Али, немојте да мислите да се у Источну Европу улаже због добродушности. Не. Источна Европа је животна линија за Западну Европу, због тржишта које се брзо развија и великог извора радне снаге. То су људи који ће Европу одржати у животу.

□ *У Србији се често негодује због услова које мора да испуни како би се могла кандидовати за чланство у ЕУ – захтевнији су од оних који су се тражили од неких других одскарашњих чланица Заједнице. Грађани се питају зашто и доживљавају то као неправду.*

– И Турци се питају зашто су Румунија и Бугарска постале чланице ЕУ, а они још нису. А Турској сигурно *иде боље*, да се културно изразим, него иједној од те две земље. Па, који су онда критеријуми за улазак у ЕУ, питају се Турци? И долазе до следећег одговора – Не желе нас јер смо Турци. Чини ми се да ви у Србији слично размишљате – Не желе нас због онога што представљамо. То је веома опасна поента за дискусију.

НАТО је отворен за нове чланове, али то не значи да ће се свако квалификовати за чланство. Слично је и са ЕУ. Ипак, мислим да је ЕУ много значајнија за вашу земљу него што ће НАТО икад бити. Чланство у ЕУ дефинише начин на који се живи, тргује, путује, који се новац користи...

Заједница обликује млађе генерације, и то више него НАТО. За земљу као што је Србија, могућност приступа експертским изворима јесте од виталног значаја. Ево вам пример Мексика, који је због отвореног пута ка тржишту САД и инвестиција из те земље, и сам постао развијенији. И не можемо при том рећи да Мексиканци нису поносан народ, јер јесу. Овде је реч о модернизацији и развоју. Ако се с Европском унијом интегришете на информационом, финансијском, политичком нивоу, напредујете. Путоваћете и школовати се где желите, на пример.

□ *Поменули сте важност стварања чиновничке класе у Србији, односно професионалног државног апарата који се неће смењивати са сваким новим изборима.*

– Заправо, један мој аустријски колега утврдио је да Србија треба да развије праву класу државних службеника, људи који ће професионално радити у државном апарату независно од промена политичке власти, и који ће свом министарству обезбеђивати професионалну подршку. Њихова дужност мора бити дугорочно испланирана и они служе сваку легитимну и легално изабрану власт једнако добро.

У стварности се дешава нешто друго, много се људи промени када се промени власт. И код нас се смењују људи са доласком нове власти, али само они на највишем нивоу, док цео службенички апарат остаје, обезбеђујући систему стабилност. ■

Снежана ЂОКИЋ

Пентагону треба додатних 70 милијарди долара

Амерички министар одбране Роберт Гејтс оценио је да ће Пентагону ове године бити потребно додатних 70 милијарди долара за ратове у Ираку и Авганистану, поред 65,9 милијарди долара, колико је Конгрес већ издвојио за одбрану.

У писму које је Гејтс упутио председавајућем поткомитета за доделу војних средстава у Представничком дому, навео је да ће војсци требати додатних 69,7 милијарди долара за фискалну 2009, како би финансирала операције, заменила дотрајалу или уништену опрему и попунила залихе.

Уколико Конгрес одобри суму коју је навео Гејтс, то ће значити да ће САД у 2009. години издвојити 136 милијарди долара за ратове, што је ипак мање него у протекле две године.

Амерички ратни трошкови износили су 2008. године 187,7 милијарди, а 2007. године 171 милијарду долара. Тиме би укупна америчка издвајања за ратове од 2001. достигла чак 927 милијарди долара. ■

Бродови Руске флоте у турској бази

Група ратних бродова Русије, у којој су крстарица носач авиона „Адмирал Кузњецов“ и велики противподморнички брод „Адмирал Левченко“, упловила је у турску војнопоморску базу Акзас-Карагач. Првог дана разговараће команде руских бродова и турске базе, а наредних дана предвиђена је посета турских морнаричких делегација руским бродовима, као и културни и спортски програм.

После завршетка незваничне посете, биће одржани заједнички маневри са бродовима турске флоте, а детаљи вежби биће размотрени на координационој седници представника штаба руских бродова и представника морнарице Турске. После боравка у турској луци, група руских бродова наставиће да извршава задатке у области Средоземног мора.

На броду „Адмирал Кузњецов“ има више од 50 авиона и хеликоптера, између осталог, ловца „сухој-33“ и хеликоптери Ка-27/28/29/32 и њихове модификације. ■

Припадници оружаних снага БиХ одлазе у Авганистан

Чланови Председништва БиХ донели су одлуку о слању припадника Оружаних снага БиХ у мисију у Авганистан. Према тој одлуци, десет официра из БиХ биће у мисији оперативних, административних и других задатака у саставу контингента оружаних снага Немачке и Данске.

Како је саопштено из Председништва БиХ, чланови тог тела су закључили да је упућивање оружаних снага БиХ у мисију Снага међународне помоћи (ISAF) у Авганистану, „иош један корак на путу евроатлантских интеграција“.

Додаје се да такав корак „обавезује све у БиХ, првенствено Министарство спољних послова, Министарство одбране, као и Веће министара БиХ, да се максимално ангажују на испуњавању свих услова који стоје пред БиХ за пуноправно чланство у НАТОу.“ ■

Москва затражила промену политике према Русији

Русија је позвала новоизабраног америчког председника Барака Обаму да прекине политику брзог пријема бивших совјетских република Украјине и Грузије у Северноатлантски савез.

Заменик министра иностраних послова Сергеј Рјабаков изјавио је да је таква политика дестабилизovala Украјину и помогла потпиривању рата у отцепљеној грузијској аутономној области Јужној Осетији августа прошле године. Руски дипломата је изразио наду да ће „нови људи у Белој кући учити из грешака својих претходника“.

„Нисмо против билатералних веза између САД и Украјине и Грузије. Истовремено, не намеравамо да затварамо очи пред ситуацијом у којој смер таквих веза почиње негативно да утиче на руске интересе у области националне безбедности“, казао је Рјабаков.

На самиту НАТОа прошлог лета, европске земље с Немачком и Француском на челу, спречиле су намеру САД да Украјини и Грузији буде омогућен улазак у Акциони план за чланство у тој организацији. ■

Индија тестирала нову крстарећу ракету

Индија је успешно тестирала суперсоничну крстарећу ракету у пустињској области у близини границе са Пакистаном, рекли су индијски званичници. Они су навели да је лансирање ракете „брахмос“ само део тестирања која су у току.

Портпарол индијског Министарства одбране рекао је да је „тестирање било успешно“, не наводећи друге детаље. Ракета, која развија брзину 2,8 пута већу од брзине звука и има домет 290 км, тестирана је у Похрану, пустињском граду у близини индијско-пакистанске границе, у коме је Индија 1998. године извршила нуклеорне тестове.

Ракету „брахмос“, која је названа по индијској реци Брампутри и руској реци Москви, заједно су развили индијска Организација за истраживања и развој одбране и руска компанија „Машиностројења“. Индија, чија је војска четврта по свету по величини, планира да ракете размести на неколико бродова. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Нови председник стари проблеми

У пакету са покушајем да се амортизује криза у Гази, из Беле куће већ стижу информације да ће се порадици на побољшавању имица америчке администрације пред муслиманским државама. Прво ће се по кратком поступку затворити контроверзни затвор у Гвантанаму, затим ће се поштрити процедуре правила ангажовања у борбеним дејствима да би се снизиле жртве међу цивилима. То се посебно односи на прилике у Авганистану, јер се тамо чини да су цивили честе мете директног поготка вођених пројектила. Талибани то користе за регрутацију нових побуњеника разочараних због безнађа и немарног односа НАТОа према реалности авганистанске кризе.

Участ председника САД Барака Обаме, поводом његовог ступања на дужност вође најмоћније нације света, приређен је ватромет у Гази. Зато ће сада морати прво да се позабави Блиским истоком, иако је у тој фази конфликт Израела са Хамасом већ завршен.

Израелци су учинили што су хтели на сузбијању Хамаса унутар политички прихватљивих рокова и прогласили су примирје пре доласка Обаме у Белу кућу. Сада нема потребе да САД отворено шаљу критике свом блискоисточном савезнику будући да се све svelo на свршен чин у Гази. Обама ће имати проблема како да ауторитетом америчког председника примири страсти муслиманских држава разочараних инертним ставом САД у време борби у Гази.

Губитници у кризи су Хамасовци зато што нису искористили прилику да створе савезнике у свом делу света, претрпели су велике губитке и сада, ако било шта предузму, биће третирани као терористи. Хамас сада има мали број ракетних лансера и ракета, и те ресурсе ће користити шкрто, тек толико да подсети да је присутан у Гази.

На сваки изазов Израелци ће узвратити и то ће бити поука за будућност свима на Блиском истоку. Ако су тачне информације достављене медијима у последњим данима боравка Џорџа Буша у Белој кући – да су Израелци тражили превентивни удар против Ирана, у будућности ће и Обама бити под притиском да учини нешто. Израел нема намеру да скрива потребу да се одржи, под претњом да ће пре или касније нека од муслиманских великих држава да дође до наоружања за масовно уништавање. На малом простору који заузима Израел, то би имало фаталне последице и зато ће ризици бити превентивно елиминисани када се може само применом израелске ваздушне силе (на примеру прикривеног удара на нуклеарни реактор у Сирији), или у широј офанзиви која подразумева учешће САД. За Израел то представља игру са улогом на све или ништа.

Ако се пође од претпоставке да се Иран налази све ближе тренутку када ће имати средства за рат против Израела, онда се неминовно може очекивати покушај да се искористи у овом тренутку постојећа предност америчке и израелске оружане силе у високотехнолошким средствима ратне техника и дејствима са дистанце.

У пакету са покушајем да се амортизује криза у Гази, из Беле куће већ стижу информације да ће се порадици на побољшавању имица америчке администрације пред муслиманским државама. Прво ће се по кратком поступку затворити контроверзни затвор у Гвантанаму, затим ће се поштрити процедуре правила ангажовања у борбеним дејствима да би се снизиле жртве међу цивилима. То се посебно односи на прилике у Авганистану, јер се тамо чини да су цивили честе мете директних погодака вођених пројектила. Талибани то користе за регрутацију нових побуњеника разочараних због безнађа и не-

марног односа НАТОа према реалности авганистанске кризе.

Од Обаме се може очекивати да ће покушати да поправи прилике у том рату у корист НАТОа тако што ће повећати присуство америчких јединица. Вероватно ће се присуство Американаца удвостручити са око 15.000 на више од 30.000 људи, уз истовремено јачање контингената осталих чланица НАТОа. То ће бити велико искушење за Обамин ауторитет, јер ће део чланица НАТО из ЕУ одбити захтев да пошаље појачања. Французи су то већ рекли и грубо су ставили до знања Американцима да треба сами да реше проблем који су сами и створили.

Једини поуздан извор људских ресурса за јачање ISAF-а биће прерасподела јединица које су сада у Ираку. Америчка оружана сила заморила се од рата, иако то неће и не сме да покаже. Током Бушова два мандата рат се третирао као свакодневни задатак и зато ће сада Обама морати да се побрине за рационализацију америчког присуства у светским кризама. Наставиће се процес редукције снага у мисијама стабилизације мира, на пример, на Балкану, у корист концентрације у базену централне Азије, који ће имати кључну улогу у обликовању глобалне безбедности у време Обаминаг мандата.

Одржати се у Авганистану не своди се само на потребу да се обезбеди крхка структура те државе од новог покушаја талибана да преузму ствар у своје руке, већ много више да се утиче на односе у читавом региону. Пакистан увек може да склизне у екстремизам, при чему треба имати у виду да је реч о држави са нуклеарним потенцијалом, Иран дели границу и са Авганистаном и са Ираком, и покушаће да искористи сваку грешку Американаца, посебно када је реч о томе какво наслеђе Бушова ера оставља у Ираку. Покушај Ирана да преузме контролу посредством јаким шиитских вођа може потпуно да обезвреди шест година америчког војевања, или у најмању руку да врати Ирак у безбедносни хаос.

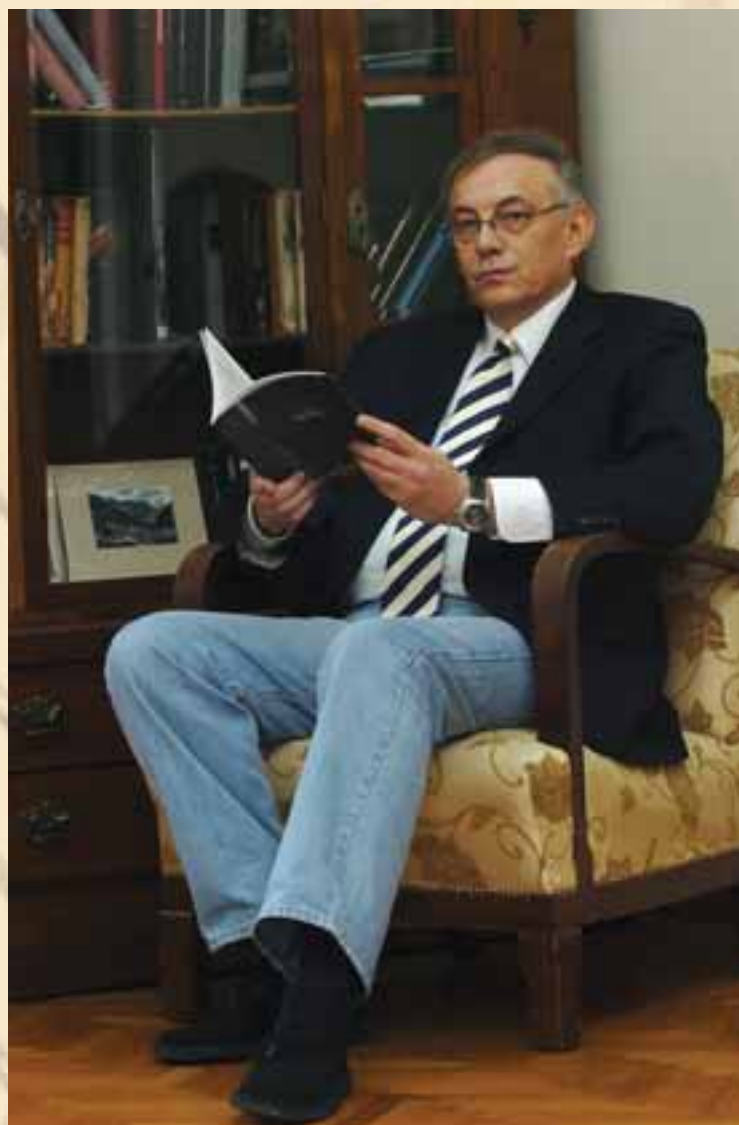
Северно од Авганистана налазе се главни глобални енергетски ресурси за наредних неколико декада, и то ће знатно утицати на Обамине одлуке о томе шта Американци треба да раде у авганистанским планинама. Русија се сада налази у офанзиви, подстакнута осећајем обновљене моћи, али *путиновштина* можда може да се нађе и у дефанзиви због пада цене нафте и гаса. То би била прилика за Американце, која ће кратко трајати и неће се поновити.

Теоретичари завере рекли би да су се зато и ненадано обориле цене нафте на светском тржишту и да то представља припрему за покушај Американаца да овладају ресурсима. Како било, Обама ће морати да пронађе нови модел у односима са Русијом који више неће подсећати на дозирану благонаклоност из времена мандата два претходна америчка председника. ■

Разговор са др Мирославом Перишићем,
директором Архива Србије

То нису папири, ТО СУ ЖИВОТИ ЉУДИ

Нико нема право да зацементира српску историографију. А то се, стицајем разних околности догодило. Сав стручни потенцијал Архива Србије биће наредних месеци ангажован на сређивању новооткривене грађе како би је што пре учинили доступном за истраживаче. Њен значај је изузетно велики. Међу тим документима налазе се и 774 ролне микрофилмова са око пола милиона снимака докумената Војног генералног гувернмана – Аустроугарске војне окупационе управе у Првом светском рату. То су микрофилмови који су добијени од Аустрије средином осамдесетих година прошлог века и нису до сада коришћени.

Сако је све у архивима сложено по временима, њих одређује управо ванвременска димензија. Једино су у архивима на једном месту окупљени диктатори и демократе, жртве и злочинци, објаве ратова и мировни уговори... У Архиву Србије окупљени су на једном месту и ту живе и Карађорђе и Милош, и Вук и Доситеј, кнез Михаило и Никола Пашић, и Тито и Дража, и Пупин и Нушић... Архиви чувају доказе да постојимо. Уз све наведено, повод за разговор са др Мирославом Перишићем, директором Архива Србије, јесте откриће огромне количине архивске грађе, која је, стицајем разних околности, деценијама остала непозната историчарима, а недавно је представљена јавности.

□ *Историчарима је познато да је Београд, уз Беч и Истанбул, један од међународно најзначајнијих архивских центара. У случају Београда, такође преовлађује мишљење да је он и референтни регионални центар. Шта је то што је Београд учинило тако значајним када је архивистика у питању?*

– Таква нам је историја. И географија. Сусретања, прожимања и сударања царстава у прошлости, различитих вера, култура, цивилизација. Оријентално и европско. Због тога без београдских архива нема историје Балкана. Са друге стране, нема ни озбиљних писаних историја *хладног рата* без докумената који се налазе у Архиву Југославије, Архиву Србије, Војном архиву, Архиву Јосипа Броза, Историјском архиву Београда. Данас се западни историчари највише занимају за историју *хладног рата*, јер цела планета преживљава последице краја те епохе, са неизвесним исходом у ком правцу се креће историја и са ни издалека обликованим новим светским поретком. Светски поредак настао на резултатима Другог светског рата нестао је 1989. године, али све међународне институције тог светског поретка остале су да трају. И међународни преседани, попут оних који су учињени приликом бомбардовања Србије или на примеру Косова говоре у прилог тези да је на делу покушај уништавања институција претходног светског поретка, какве су Уједињене нације или Савет безбедности. Југославија је имала специфичну улогу у епохи *хладног рата* и отуда нема историје те епохе без сагледавања Титове улоге и улоге Југославије у светској политици. А осим архива у престоницама суперсила и центрима светске политике, за ту историју веома су битни архиви у Београду. У невидљивој зони светске политике једна од највећих битака која се води јесте битка за документе.

□ *„То нису папири, то су животи људи“, цитирали сте француске колеге – говорећи на обележавању Дана архива у Србији. Управо та једноставна реченица појашњава значај и суштину архива, који се, нажалост, често заборављају и замагљују. Различити људи у различитим временима имали су и различит однос према значају и судбини архива. Како је то утицало на његову историју?*

– Наведена мисао француског историчара, примењена у нашим приликама, делује као упозорење и подсећање у општем прилично немарном односу према архивском документу и архивима. Судбина докумената у Србији одређена је њеном историјом, ратовима, окупацијама, бомбардовањима, династијским нетрпељивостима, унутрашњим политичким и идеолошким острашћеностима. Бесповратно су уништене хиљаде докумената. Због тога је битно да то што је сачувано поштујемо и не дозволимо да буде незаштићено или заборављено. Архиви су претпоставка за постојање историјске науке, без архива нема научне историографије, без научне историографије нема рационалне историјске свести, а она је саставни део друштвене свести. У повратном дејству тих чињеница долазимо до свести о документима. Они нису само културно добро већ поједини од њих имају и егзистенцијалну важност за државу. Колики значај се у свету придаје архивима можда понајбоље сведочи најсвежија вест да је француски председник Саркози недавно у обраћању јавности лично најавио изградњу нове зграде за француски национални архив. А услови у садашњој згради тог архива су за нас недостижни. Лабораторија за конзервацију и реставрацију у Архиву Града Москве је као клинички центар. Руске колеге су према мном демонстрирале како се у њиховој лабораторији враћа ишчезли текст са писма Достојевског.

Ми имамо лабораторију са пет запослених, технички далеко од савремене опремљености, а треба да обавља конзервацију и реставрацију докумената за око четрдесет архива у Србији. Због тога готово сваког дана остајемо без неког од писаних трагова наше прошлости.

□ *Поводом Дана архива у Србији отворена је изложба „Дело архива Србије – нова сазнања“. Чињеница да у Делу! Архива Србије постоји огромна количина архивске грађе, највећим делом деценијама непозната истраживачима, без сигнатуре, необрађене, свакако је скренула пажњу јавности. О каквој грађи је реч, бар на основу стицања увида у њено постојање, како је dospela у Архив и како је успела толико времена да остане „непримећена“?*

– Како и зашто, питања су на која ја немам одговор. Чињеница је да смо претраживањем Делуа дошли до сазнања да се ту налази огромна количина архивске грађе, која својим највећим делом није доступна истраживачима. Један део грађе сачињавају документи који су однети из наше земље за време Првог и Другог светског рата, а потом радом Комисије за реституцију враћени током седамдесетих и осамдесетих година 20. века, предати Архиву Србије, и од тада се налазе ван истраживачке функције, што је необјашњиво. Други део архивске грађе чине документи који се више деценија налазе у Архиву Србије, а такође нису била у функцији истраживача, што је такође недопустиво, јер је претежно реч о грађи из 19. века. Нико нема право да зацементира српску историографију. А то се, стицајем разних околности, догодило. Сав стручни потенцијал Архива Србије биће наредних месеци ангажован на сређивању те грађе како би је што пре учинили доступном за истраживаче. Њен значај је изузетно велики. Међу тим документима налазе се и 774 ролне микрофилмова, са око пола милиона снимака докумената Војног генералног гувернера – Аустроугарске војне окупационе управе у Првом светском рату. То су микрофилмови који су добијени од Аустрије средином осамдесетих година прошлог века и нису до сада коришћени.

□ *Да ли је то позив историчарима на поновно читање времена које грађа покрива? Написане су многе историје, колико таква открића мењају њихове странице?*

– Не припадам оном кругу историчара који све одговоре траже у једном документу. Тако да свему овоме није потребан никакав сензационалан призвук. Наведена грађа се односи на три века српске историје, а то су стотине тема. Свако ко буде проучавао одређене теме, најбоље ће оценити значај докумената које ће сада имати прилике да ишчитава, а није знао да такви документи постоје.

Мање или више, ти документи ће обогатити наша знања о прошлости, можда ће отворити и неки од нових истраживачких рукаваца, упутити на даљи ток истраживања или пресудно допринети разрешењу неког од сада неосветљених научних проблема. У сваком случају треба да се радујемо, јер смо, када су документи у питању, као култура и наука богатији него што смо мислили.

□ Пажњу јавности привући ће, свакако, Лондонски уговор о миру из 1913, писма кнегиње Љубице и кнеза Михаила, писма Пашићу, али се чини да ће струци историчара бити посебно занимљиви акти аустријске администрације у Београду из 1721, па све до 1738. године, писани готицом, које сте поменули. Какви су то списи?

– Сваки документ старији од 19. века за нас је права драгоценост. Акти аустријске администрације у Београду од 1721. до 1738. године чине корпус грађе са протоколима по годинама, који садрже податке о друштвеном животу, војсци, полицији, насељима... Несумњиво, то је један од најдрагоценијих свежњева грађе за који смо установили да је од 1977. године, када је добијен из Беча, ван домета истраживача.

□ Многе дневничке белешке и писма омогућиће историчарима посебни „дијалог“ са сведоцима догађаја, попут писма Живојина Перића, професора Правног факултета у Београду, Ђорђу Радојичићу, управнику Народне библиотеке, писаног 9. новембра 1942. о пожару у којем је изгорела Народна библиотека Србије током бомбардовања Београда 6. априла 1941. године.

– Писма и личне преписке српских интелектуалаца или политичара из 19. и прве половине 20. века су увек документи којима се историчари највише радују. Дневници и белешке, такође. А међу „пронађеним“ документима, осим писама кнегиње Љубице и кнеза Михаила Милошу Обреновићу у Бечу, затим великог броја писама краљице Наталије, писама Јована Јовановића из Беча и Милана Богићевића из Берлина Николи Пашићу, те наведене преписке Живојина Перића и Ђорђа Радојичића, налазе се и дневници и белешке српских официра из балканских ратова. Посебно су драгоцени албуми са 492 фотографије српске војске из балканских

ратова. Свака од тих фотографија је по свом садржају прича за себе. Архив Србије ће их ускоро објавити и тиме сликом обогатити документацију о балканским ратовима.

□ Светлана Велмар-Јанковић је, говорећи на отварању изложбе, нагласила да је то велики дан у коме се отворила једна капија сазнања за простор наслане прошлости, у коме треба осетити мирисе и укусе исписаних речи, где се сваки документ мора читати као прича... У грађи Денос I је и рукопис драме „Самоћа“ Владимира Валмара Јанковића.

– Шездесет шест листова интимне драме у четири појаве „Самоћа“ Владимира Велмара Јанковића говори колико је широког спектра грађа о којој говоримо. Документ је значајан за културну историју, за историчаре позоришта, театрологе. Било би занимљиво реконструисати пут тог рукописа од тренутка када је настао до данас, с

обзиром на животну судбину његовог аутора.

□ Писана заоставштина покојног премијера Зорана Ђинђића однедавно је предата Архиву Србије. Каква је то грађа и када ће бити доступна јавности?

– Најпре желим да захвалим госпођи Ружици Ђинђић, која је исказала велико поверење према Архиву Србије и предала писану заоставштину др Зорана Ђинђића. У Архиву Србије ће бити формиран Лични фонд др Зорана Ђинђића и наредних година, надам се, да ћемо га обогатити новим материјалима који су у поседу његове породице. Овде је реч о личним документима Зорана Ђинђића, затим разним забелешкама, размишљањима, тезама за разговоре, личним уписима... У марту 2009. године писана заоставштина Зорана Ђинђића биће представљена јавности на изложби, а о доступности тих докумената за истраживаче Архив Србије ће направити споразум са супругом покојног премијера. Уобичајена пракса у свету, када је о личној заоставштини реч, јесте да породица одређује годину када она постаје доступна. На Архиву Србије је да пажљиво обради документе, да их заштити и сачува за будуће проучаваоце историје Србије крајем 20. и почетком 21. века.

□ Ову изложбу, како сте и сугерисали у каталогу који је прати, треба схватити и као јавно отварање питања општег стања у

коме се налази архивско благо Србије. Како је то стање када је о Архиву Србије реч и шта конкретно и што пре треба учинити – како би смо „сачували доказе да постојимо“?

– Кров који прокишњава, лоше електричне инсталације које угрожавају безбедност зграде, недостатак простора за смештај грађе која свакодневно пристиже, недовољан број стручњака, лоша технолошка опремљеност, само су неки од наслеђених проблема у Архиву Србије. А Архив Србије је државни архив и матични за све архиве у земљи, поред основне делатности, има и издавачку и изложбenu делатност, међународну сарадњу и међународне пројекте, обавезу да објављује стручна упутства и прописује архивистичке стандарде, затим обавезу да стручно надзире чување документације у више од пет стотина регистратура у земљи, почевши од кабинета председника државе, преко владе, скупштине, министарстава, па до великих привредних система, установа, удружења, савеза... Архив Србије је и члан Међународног архивског савета А категорије – веома моћне светске организације, као и ЕУРИБИКЕ, европског огранка МАС-а. Све те обавезе су у раскорак са свакодневним проблемима о којима се у уређенијим државама, када они искрсну, не расправља, већ се одмах решавају – јер се у архивима налазе докази да држава постоји.

□ Шта је Ваша визија када је у питању будућност Архива Србије? Започет је рад на сређивању архивске грађе Српске православне цркве – то је грађа од огромног значаја за српску историју, културу, духовност. Тиме је и одговорност, претпоставља, огромна... Шта вас још чека?

– Архив Србије и Српска православна црква после сто година успели су да направе споразум који сматрам историјским за српску архивистику и нашу културу – да стручно помогнемо да се среди и заштити архивска грађа СПЦ. Историје друштва у Србији нема без историје цркве, а историје цркве нема без докумената црквене провенијенције. У питању су документи од 1830. године до данас. Архив Србије ради и на сређивању архивске грађе Будимске епархије у Сентандреји, затим на заштити докумената у ризници манастира Хиландар, а ове године смо потписали и Протокол о сарадњи са Српском православном црквеном општином у Трсту. Пре неколико месеци започели сређивање грађе у Трсту, и то је такође једна од великих обавеза будући да је Трст, историјски гледано, духовно средиште Срба и тамо се налазе документи од 1749. године. Крајем прошле године написали смо и договор са Главном архивском управом Града Москве о заједничком пројекту под називом Србија и Москва – Русија и Београд од 15. до 20. века. Друштвене везе. Рад на првом тому

докумената из руских архива и Архива Србије који се односи на период од 15. до 18. века је завршен и у првој половини 2009. године он ће бити објављен као заједничко издање.

Архив Србије ће одговарајућим садржајима бити заступљен и у манифестацији „Дани културе Срба у Трсту“, која се припрема за 2009. годину, а наћи ће своје место и у обележавању 130 година од успостављања дипломатских односа Србије и Италије. У плану су две

изложбе – једна у Трсту, друга у Риму, а надам се да ћемо успети да приредимо и зборник докумената о везама Италије и Србије у периоду од 1879. до 1918. године.

Чињеница да се бројни документи за српски средњи век налазе у Млетачком архиву у Венецији, а да се огромна количина докумената за период српске историје под турском влашћу налази у Отоманском архиву у Истанбулу, отвара и нове правце ангажовања Архива Србије. У 2009. години потписаћемо протоколе о сарадњи са та два архива и тиме створити услове да се наши истраживачи запуте ка фондovima тих архива. Наравно, предстоји и иницијатива да се послови реституције са Аустријом, прекинути 1989. године, наставе. Ту је затим доношење Закона о архивима, па Закона о досијейима. Архив Србије, као што Вам је познато, преузима и архивску грађу БИА, што додатно обавезује на ангажман који ће допринети што бржој доступности те грађе, јер је грађанско право сваког појединца који је био жртва једног режима да стекне увид у оно што је тај режим о њему записивао.

□ Реституцијом је Архиву Србије враћена грађа која је током Првог светског рата завршила у архивима Аустрије. Шта то и одакле нам још увек није враћено?

– Према сазнањима мојих колега у Бечу, има још докумената за које бисмо морали да будемо заинтересовани. Старије колеге које су истраживале у Бечу предочиле су ми да постоји велики број карата које би било добро да имамо похрањене у нашем архиву.

□ Иако је све у архивима сложено по временима, њих одређује

управо ванвременска димензија. Једино су у архивима окупљени на једном месту диктатори и демократе, жртве и злочинци, објаве ратова и мировни уговори... Окупљени на једном месту, ту живе и Карађорђе и Милош, и Вук и Доситеј, кнез Михаило и Никола Пашић, и Тито и Дража, и Пупин и Нушић... Какав је осећај за историчара баравити и радити међу свима њима, и бринути о њиховој судбини – наравно?

– Историчар се увек најлепше осећа када је у архиву. Ја сам године провео у архивима као истраживач. Мислим да ми то помаже да сада као директор Архива Србије увек имам на уму потребу истраживача. ■

Драгана МАРКОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Архив Србије, као што Вам је познато, преузима и архивску грађу БИА, што додатно обавезује на ангажман који ће допринети што бржој доступности те грађе, јер је грађанско право сваког појединца који је био жртва једног режима да стекне увид у оно што је тај режим о њему записивао.

Архиви су претпоставка за постојање историјске науке, без архива нема научне историографије, без научне историографије нема рационалне историјске свести, а она је саставни део друштвене свести.

У марту 2009. године писана заоставштина др Зорана Ђинђића ће бити представљена јавности на изложби, а о доступности тих докумената за истраживаче Архив Србије ће направити споразум са супругом покојног премијера. Уобичајена пракса у свету је, када је о личној заоставштини реч, да породица одређује годину када она постаје доступна.

№ V Белелитница № V
Дневник догађаја
за време Српско-Турског
рата у 1913 год
Регистар
Догађаје Дневника у овој
Белелитници погледом на страна
ми 1. са 8 јуном 1913 год
[за време од 8 јуна 1913 год
Белелитнице № IV, III, II, № I]

Рат после рата: Српска војска у Македонији и на Космету 1918. до 1920. (3)

Пише
 мр Димитар ТАСИЋ

Почетком 1919. године, у склопу војнотериторијалне поделе Краљевине СХС, обновљена је Трећа армијска област, у чијем саставу су се налазиле Брегалничка, Вардарска, Битољска, Ибарска и Косовска дивизијска област. Споро обнављање државних институција и изражене слабости у решавању традиционалних спорова на простору Старе и јужне Србије убрзо су довели до албанско-црногорских међунационалних сукоба и побуне Арнаута у Плаву и Гусињу.

Обнављање државних институција

Почетком децембра 1918. године осећало се све јаче комешање међу Албанцима, али и муслиманима у Плаву и Гусињу. У позадини поменутих гласина почела је да се назире албанска политичка платформа – напад на српске и црногорске војне и цивилне власти који би довео до њиховог протеривања, а то је требало да представља увод у присаједињење тих крајева Албанији. У креирању платформе учествовали су Албанци и њихови главари са обе стране границе, али и бројни италијански агенти. Сличне вести долазиле су од команданта јадранских трупа из Црне Горе, а као најопаснија места помињали су се Бар, Вирпазар, Гусиње и Плав. Половином децембра очекивао се упад у Метохију из Албаније, и то из Ђаковичке Малесије, тачније племена Хаса, Гаша, Краснића и Шаља. Гласине су говориле да је та акција требало да буде предузета по налогу италијанске команде. Због тога је наређено да се појачају војне снаге у Ђаковици.

■ Отежано разоружање

Поменуте гласине и ситуација на терену изазвали су забринутост у команди Друге армије у Сарајеву. Војвода Степа Степановић је 13. децембра саопштио команданту Југословенске дивизије да није био у могућности да му упути адекватну попуну, али му је зато дозволио да се сам постара да попуна изврши на терену од добровољаца. Такође, наредио му је да у границама могућности настави са пуштањем војника на одсуство, и обвезника из Србије и добровољаца.

Већ сутрадан, 14. децембра, у Ђаковицу су из састава Југословенске дивизије упућени један полубатаљон и пуковско митраљеско одељење, а из Пећи је послата једна чета са водом митраљеза и водом брдских топова. Одред је добио наређење да у

случају напада из Албаније поступи најенергичније и предузме мере ради спречавања изненађења. Истог дана, убрзо по поласку из Пећи, Малисори су код села Јуника напали поменути чету. Уз помоћ мештана, након двочасовне борбе, нападачи су одбијени у правцу планинских висова.

У гоњењу које је уследило, такође уз помоћ сељака из Јуника, утврђено је да су нападачи напустили своје раније положаје на граници и да су се повукли дубље на територију Албаније. Истовремено, Врховна команда предузела је мере за побољшање попуње и бројног стања трупа на Косову и Метохији. Тако су 15. децембра команде Моравске и Шумадијске дивизијске области добиле наређење да у Митровицу и Приштину упуте по 200 војних обвезника прва два позива. Њима је требало да се попуне јединице Охридског одреда и да се омогући одлазак на одсуство већ ангажованих обвезника. Напади су се наставили. На путу Пећ–Митровица 17. децембра група одметника напала је коморска кола телеграфског одељења Југословенске дивизије. Један војник из пратње је том приликом убијен.

За то време на Косову је настављена акција разоружања. Због недовољног броја жандарма, представници цивилне власти тражили су помоћ војске јер са постојећим снагама нису могли да покажу и наметну одговорачујући ауторитет. На захтев команданта Косовске дивизијске области, командант Југословенске дивизије дозволио је 20. децембра да се за акцију разоружања, по потреби, ангажују пешадијске чете из Приштине и Урошевца и да им се у тим акцијама придода по један топ или хаубица. Те чете могле су да буду употребљене само за разоружање и то уз одговарајућу асистенцију и ангажман полицијских снага. По обављеном задатку чете су морале да се врате у своја места гарнизовања. Свака акција морала је да буде пропраћена детаљним извештајем. Поред жеље да се не компромитује рад војске, стриктна упутства имала су за циљ исправљање недостатака који су се раније јављали у сличним акцијама (спорост, непотребно гомилање великог броја војске, слаба сарадња са полицијским властима), што је требало да води ка рационализацији и максималном искоришћењу постојећих, иначе, малобројних војних ефектива.

Почетком 1919. године, као једна од мера установљења војно-територијалне поделе Краљевине СХС, обновљена је Трећа армијска област. У њеном саставу налазиле су се Брегалничка, Вардарска, Битољска, Ибарска и Косовска дивизијска област. У том тренутку Југословенска дивизија у Метохији и Санџаку имала је расути распоред са ефективима које нису биле довољне за ефикасан и брз одговор у случају побуне. У Плаву се налазио само један пешадијски вод који је био недовољан за акцију јер се, према војним обавештајним изворима, ту већ осећао италијански род и тежња да се српске и црногорске власти протерају, а тај крај припоји Албанији. Зато је наређено да пешадијска чета из Берана са водом брдске артиљерије смени вод у Плаву. Истовремено, прваци из Плава и Гусиња су у име 12.000 локалних становника упутили апел команданту места Пећ у коме су се пожалили на насиља суседних Црногораца и при том изразили своју лојалност краљу Петру.

У напетом атмосфери, 3. јануара 1919, извршена је смена јединица, при чему су локални главари и командир новодошавше чете капетан Балша Ђурковић разменили гаранције, којима је српској војсци гарантована безбедност у Плаву и Гусињу, обећано распуштање локалне милиције, изражена верност краљу Петру и његовој војсци и гарантовано одржавање реда и поретка, те да се оружје у насељеним местима неће носити. Капетан Ђурковић гарантовао је да мештанима тог краја неће одузимати оружје и да се неће дозволити по-

вратак црногорских власти до званичног решења српске владе. У Пећ су отишли посебни емисари и обећали предају оружја чим војска да гаранције за личну и имовинску безбедност од Црногораца Васојевића.

■ Претећи племенски сукоби

Оцењујући да би сукоби могли добити шире размере, командант Југословенске дивизије ђенерал Михајловић затражио је од команде Друге армије у Сарајеву да се политичко питање лоших односа између црногорских цивилних власти и Албанаца што пре реши да не би дошло до избијања нереди. Из Скопља је 16. јануара стигло посебно

решење владе да се црногорске цивилне власти у Метохији замене српским. Међутим, већ 18. јануара стигла је вест да су Албанци из племена Гаша и Краснића интернирали посаду у Плаву и да су одатле намеравали да нападну Васојевиће. Недељу дана касније, 25. јануара, капетан Ђурковић известио је о тешком стању у коме се његова чета налазила. Истовремено, у том крају боравио је неименовани представник народног одбора из Подгорице, који је 22. јануара потврдио наводе претходних извештаја, али и додао нове детаље: да су локални Албанци одбили позив да се проблеми реше договором јер неће за сада да имају посла са Црногорцима и да су из Скопља и од Италијана добили велике количине оружја, муниције и новца. Представник је предложио да војске црногорских племена Куча и Васојевића умире побуњене крајеве.

Извештај команданта места Пећ команди Ибарске дивизијске области од 24. јануара донео је нове гласове који су могли да се сведу на то да су локални Албанци уз помоћ Ита-

лијана и црногорских официра емиграната планирали оружану побуну у савезу са већ полуодметнутим плавским и гусињским муслиманима. Велики проблем представљала је позамашна количина оружја у рукама становника, које је под хитно требало да се одузме свима без разлике. Истовремено, Врховна команда затражила је од министра војног да се области Плава и Гусиња уврсте у састав Косовске дивизијске области, а не Зетске. Удаљеност од Цетиња онемогућавала је брзу интервенцију, што није био случај са Скопљем или Косовом. Уједно, локално становништво захтевало је успостављање српских цивилних власти, за шта је заузврат обећавало лојалност.

Истог дана када је изгубљена веза са четом у Плаву, 9. фебруара, у команду Треће армијске области у Скопљу убрзано су почели да стижу драматични извештаји. У Плаву и Гусињу налазио се око пет хиљада побуњених Арнаута који су пришли на пет километара од Пећи. Они су дан раније напали војне посаде у околини Плава и Гусиња и започели кретање у три колоне према Пећи, Дечанима и Рожајама. Локални заповедници у Пећи, Андријевици и Беранам тражили су дозволу да крену у напад на побуњенике. Команда Косовске дивизијске области одмах је затражила појачање ефектива у Ђаковици и на граници према Албанији. Сутрадан, 10. фебруара, у команду места Пећ стигла је преговарачка понуда. Плавски и гусињски прваци тражили су да у Ругово, у коме су се налазили, дође командант места пуковник Трифуновић. Услов је био да дође без црногорских официра. Заменик команданта Ибарске дивизијске области пуковник Неђић наредио је пуковнику Трифуновићу да се на тај позив не одазива већ да тражи да дође који од тих побуњеника. Такође, 10. фебруара настављене су припреме за оружани одговор. У Пећи се пријавио велики број добровољаца и очекивао се јачи напад на побуњенике са којима су се већ водиле борбе. Постојала је бојазан од ширења устанка на Метохију и околину Призрена где се већ осећало комешање. Истовремено, 12. фебруара

НЕМИРНИ ПЛАВИ ГУСИЊЕ

Почетак 1919. године обележила је оружана побуна у Плаву и Гусињу. Та два места и њихова околнина територијално не припадају Метохији. Међутим, због мешовитог карактера становништва (Албанци и муслимани) и близине Васојевића са којима су и раније имали спорова, гравитирала су ка Пећи и Метохији. Сваки политички покрет у Плаву и Гусињу несумњиво би се кретао у правцу Метохије првенствено због подршке коју би тамошњи мухамеданци могли да му пруже.

НЕПОЗНАТИ КАПЕТАН

После гушења албанске побуне у Гусињу и Плаву, у тај крај почели су да стижу и међународни посматрачи. Тако је 4. марта командант места јавио да је у Андријевицу стигао неки енглески капетан са тумачем и албанском оружаном пратњом. Они су се представили као међународна комисија која је требало да утврди чињенично стање у Плаву и Гусињу. У одговору на захтев команде места Врховна команда наредила је да се поменутом капетану не чине никакве сметње, али је тражила да се утврди његов тачан идентитет. Ускоро се показало да је капетана Бридија на терен послао генерал Филип из савезничке команде.

стигао је одговор албанских првака из Ругова који су изјавили да са српском војском нису имали спора и да су желели да се договоре, а да је њихов напад био управљен искључиво према црногорским властима. Поново су понудили састанак код тунела у Руговској клисури јер у Пећи нису хтели да дођу док постоје црногорске власти у Пећи

■ Побуна у Плаву и Гусињу

И док је 14. фебруара пропао састанак са војним и грађанским представницима из Пећи, према извештају црногорског дивизијара Лакића Војводића, побуњеници су се састали са командиром Томовићем из Андријевице. Међутим, албански прваци изјавили су командир Томовићу да се нису побунили већ да су имали задатак да осигурају пут којим би српска појачања прошла од Пећи на путу ка Плаву. Постало је очигледно да су побуњеници покушавали да збуне противника и да „купе време“ за даље акције. Они су затражили да се српска чета стационирана у Плаву преда, што је њен командир Ђурковић одбио. Истовремено, Ђурковић је упутио захтев за помоћ у артиљерији. Пуковник Живан Митровић, командант Прве југословенске бригаде из састава Југословенске дивизије, наредио је српским трупама из Пећи и црногорским из Андријевице да започну напад на побуњенике у циљу *васпостављања реда између Пећи и Плава*.

Трупе из Пећи, појачане добровољцима Црногорцима и Албанцима, започеле су наступање 15. фебруара и уз губитке од два погинула и пет рањених истог дана овладаше клисуром Пећке Бистрице. Трупе из Андријевице су касниле у свом наступању. Чета у Плаву је и даље била опкољена, али се држала. Пећке трупе из састава Охридског одреда наставиле су наступање уз помоћ артиљерије, при том су наилазиле на потешкоће које су решаване у ходу (непоузданост пећких добровољаца, тежак терен и тако даље). Са црногорским трупама из Андријевице (два батаљона Доњева-сојевићке бригаде – укупно 1.200 бораца) спојили су се 17. фебруара у рејону Јусуфовог Хана. Црногорске трупе нису биле добро наоружане (сваки трећи имао је пушку) и нису имале артиљерију, али су биле веома мотивисане. За заузеће Плава одређене су једна српска и једна црногорска чета са два топа и два митраљеза. Остатак црногорских трупа остао је као резерва у селима Мурина, Пепићу и Великој и требало је да ступи у борбу тек у случају неуспеха преговора са плавским првацима. Пошто су преговори пропали, 20. фебруара српске и црногорске снаге су под борбом ушле у Плав. Већина становника града се разбежала.

Према извештају капетана Ђурковића од 21. фебруара, Плав је бранило око 1.500 побуњеника којима је, међутим, изостала помоћ из Албаније (племена Гаши и Краснићи). Дејство српске артиљерије поражавајуће је утицало на побуњенике. Као главне кривце за побуну Ђурковић је именовao плавске прваке који су се плашили губитка власти и утицаја јер, уколико би српски гарнизон био појачан и у месту успостављене српске власти, истовремено би биле прекинуте њихове везе са Скадром. По уласку српске и црногорске војске у Плав заведен је ред, породице су почеле да се враћају и спречена је пљачка. Капетан Благојевић наредио је да се црногорске снаге удаље из вароши јер су показивале жељу за пљачком. Предложио је низ мера: успостављање јаке, поштене и одговорне полицијске власти, гарантовање слободне, безбедности живота и имовине, забрану повратка компромитованих главара, забрану ношења оружја за Црногорце, упућивање државне помоћи локалном становништву.

После угушења побуне јавила се потреба да се у плавском и гусињском крају успостави гарнизон. Међутим, тиме су ослабљени ефективи у Метохији јер из састава Зетске дивизијске области није могао да

се одвоји потребан број снага. Такође, није могло да се организује снабдевање са ослонцем на Андријевицу јер у њој нису постојали административни орган и слагалиште хране, при чему је посебан проблем представљао недостатак транспортних средстава. Због слабости ефективна српска команда морала је да позове црногорске добровољце и да са њима *пожар угасе већом ватром*.

Ипак, догађаји у Плаву и Гусињу нису остали без међународног одјека. Почетком априла постојали су наговештаји да ће из Скадра за Плав бити упућена једна мешовита комисија, са задатком да испита италијанске наводе о бројним жртвама међу становништвом. Команда Зетске дивизијске области добила је упутства да у случају доласка не омета њен рад *јер би то могло довести до компликација*. Две недеље касније, 18. априла, француски војни изасланик у Београду, мајор Карбоније, добио је задатак да преко Краљева, Митровице и Пећи отпутује за Плав и Гусиње, сагледа тамошње стање и констатује *да ли су истинити тласови које су Италијани пустили, да је тамо од стране наших и црногорских трупа, као и мештана, извршен покољ Турака и Арнауа*. Локалне власти су добиле наређења да мајору укажу сву потребну помоћ. Он је 30. априла стигао у Плав. Сутрадан је отишао у Гусиње, одакле је истог дана наставио пут за Велику и даље за Пећ.

У исто време, од 24. априла до 7. маја, у Гусињу је боравила комисија Зетске дивизијске области.

Врховна команда је крајем априла упутила у Скадар пешадијског капетана прве класе Велизара Ђурића да са *владином делегатом Алексом Мартиновићем врати избегло становништво Плава и Гусиња својим домовима*. По доласку у Скадар 6. маја он је започео рад, о чему је крајем месеца поднео извештај. У Скадру се налазило између 1.000 и 1.500 избеглица из Плава и Гусиња. О њима се старала савезничка команда са генералом Филипом на челу. Појава избеглица скренула је пажњу савезника на албанско питање, нарочито Италијана и Британаца док су се Французи држали крајње незаинтересовано. Генерал Филипс је још у марту упутио свог ађутанта, испрва непознатог, капетана Бридија у Плав и Гусиње са задатком да утврди чињенично стање.

■ Слабости нове државе

Побуна у Плаву и Гусињу показала је све слабости нове државе: малобројност уморне војске, неефикасност, нестручност и неорганизованост цивилне власти у Метохији – посебно полицијске, прибегавање непопуларним решењима (употреба добровољаца и црногорске војске), нерешен међународни статус. Са друге стране налазили су се организовани и одлучни Албанци и муслимани подржани од званичне Италије. Очекивања локалних Срба и Црногораца да је дошло време за наплату старих дугова била је још једна отежавајућа околност за амбициозне, али немоћне представнике власти који изузев жеље нису имали и снаге да се одлучно супротставе наслеђу претходних времена.

Постепено обнављање институција државе и њеног ауторитета концем 1918. и почетком 1919. године, у јужној и Старој Србији није имало подједнак интензитет. Свака од области је према својим локалним специфичностима учествовала у том процесу. Поратно смиривање, нове неизвесности и изазови, планови, аспирације, неостварени идеали, жеље, амбиције, предстојећа разграничења, тензије међу дојучерашњим савезницима, нова држава и врх леденог брега њених унутрашњих антагонизама, дали су нов замах дестабилишућим силама и процесима у којима је држава у ходу морала да решава многе проблеме што је доводило до тога да жељена стабилност и смиривање прилика буде одлагано за нека друга, каснија, времена. Када се на то додју економска исцрпљеност, неколико епидемија, непосредне последице ратних дејстава и розарања стварала се нестабилна конструкција којој је била потребна обнова из темеља, али за коју, осим стихијски пројављивање воље, није било довољно времена и средстава. ■

(Крај)

ИГРА С ИЗБЕГЛИЦАМА

У Скадру се осећало јако деловање Косовског комитета и италијанске пропаганде. Мимо воље југословенских представника, избеглице из Плава и Гусиња предате су, одлуком савезничке команде, на старење италијанском генералу Пјаћентинију, који их је преселио из града и сместио у војнички логор у Барбалуши. Постојала је бојазан да су Италијани желели да их искористе за своје циљеве.

Алекса Мартиновић, делегат српске владе, послат да врати избеглице у њихове домовне, упркос строгом италијанском надзору, успео је да из логора тајно извлочи мање групе избеглица и да их шаље назад преко границе. До почетка маја успео је да из логора извуче око 200 избеглих *не рачунајући ту жене и децу*.

Због бојазни да Италијани не би изашли у сусрет југословенском званичном захтеву за повратак избеглица, одлучено је да се настави са том праксом.

У аустријској престоници
одржан Светосавски бал

Војни музичари на лепом плавом Дунаву

У аустријској престоници одржан је дванаести Светосавски бал у организацији „Српског центра“, чиме је настављена традиција српских балова у том граду. Први пут, на позив наше амбасаде у Бечу, на балу је свирао оркестар Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“. Наши војни музичари, са солистима Надом Павловић и Оливером Његом, знатно су допринели високом уметничком нивоу Бала.

Отварање је, након интонирања српске и аустријске химне, започело паљењем славске свеће и благословом епископа средњо-европског Константина. Уз пратњу гостију, оперски певач Оливер Њего је потом отпевао Светосавски химну.

Као и сваке године, почетак бала означили су тонови композиције „Српски квадрил“, коју је ове године извела пијанисткиња Елена Упријанова. Композиција коју је Јохан Штраус млађи, користећи српске теме, написао по налогу кнеза Милоша Обреновића, „Српски квадрил“, први пут је изведен поводом окупљања Срба на балу у Бечу 28. јануара 1846. године.

У балском програму наступили су и првак бечке Опере Евгениј Димитријев и аустријска плесна група „Копецки“.

Уз оркестар Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ и вокалног солисту Наду Павловић, више стотина гостију Светосавског бала наставило је да ужива у песми и игри.

Светосавским балом наставља се традиција српских грађанских забава у главном граду Аустрије, коју је пре дванаест година оживео Српски центар из Беча. Наиме, први писани траг о прослави Светог Саве из давне 1734. године, чува се у Народној библиотеци у Бечу.

Српском балу присуствовале су бројне дипломате акредитоване у главном граду Аустрије, међу њима и амбасадорка Србије при међународним организацијама Мирослава Бехам, а у име Министарства за дијаспору Републике Србије присуствовала је секретарка Александра Којић.

У раскошној балској дворани хотела „Шенбрун“ окупио се и велики број представника аустријских институција, а међу њима и председница покрајинског парламента Ерике Стубенфол, председник Радничке коморе Беча Херберт Тумпел, посланица Социјалдемократске странке у бечком парламенту Аница Мацка Дојдер, потом Едвард Шок, шеф посланичког клуба Слободарске странке у бечкој скупштини.

Традиционално, српском балу присуствовали су и представници војнодипломатског кора акредитовани у Бечу. Војни изасланици Украјине, Русије, Чешке, Не-

Веома је запажен наступ оркестра Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“ на Светосавском балу у Бечу, који је пре дванаест година оживео Српски центар у том граду

мачке, Бугарске и Казахстана, у друштву српског изасланика одбране потпуковника Предрага Воркапића, нису крили одушевљење наступом нашег војног оркестра.

Они су својим изгледом, понашањем, а понајпре музичким умећем, допринели сјајној балској атмосфери. О успешном представљању своје земље, Министарства одбране и Војске Србије сведоче и бројне честитке и позив организатора да наш оркестар свира и наредне године.

У оркестру су војни службеници Андреја Тодоровић (бас гитариста), Зоран Тутуновић (клавираниста), Владимир Полкаповски (виолиниста), заставник Славиша Росић (бубњар), заставник Драган Тасић (труба), заставник Бранислав Ивковић (хармоника) и капетан Душан Стаменковић (кларинет), као и тон мајстор заставник Дејан Николић. ■

Р. КАРАН

Спомен-соба Четврте бригаде

Кутак незаборава

Спомен-соба Четврте бригаде Копнене војске у Врању добар је пример како се великим залагањем и љубављу може представити историја српске војске и народа

днедавно се на туристичкој мапи врањског краја, поред куће Боре Станковића, Белог моста, чесме Ђеренка и других препознатљивих локалитета, налази и Спомен-соба Четврте бригаде и гарнизона Врање.

Туристичке организације већ уговарају довођење екскурзија у касарну „Први пешадијски пук књаза Милоша Великог“, а о вредности и занимљивости експоната у меморијалној соби уверљиво сведочи више од девет хиљада посетилаца у протеклих шест месеци.

Спомен собу Четврте бригаде Копнене војске и гарнизона Врање осмислили су, формирали и опремили припадници бригаде и гарнизона, са командантом бригадним генералом Милосавом Симићем на челу, док су уређење собе која чува сећање на војничку историју Врања свим срцем помогли и мештани Пчињског округа.

Шест спомен-плоча

Један од основних циљева изградње Спомен-собе јесте да се не забораве имена погинулих војника, подофицира, официра и цивилних лица у врањском гарнизону и да се споје војна прошлост и садашњост на једном месту.

У тој соби музеју налазе се спомен-плоче са 5.440 имена Врањанаца и људи из околине, погинулих у ослобађању Врања од Турака 1988. године, Балканским ратовима, Првом и Другом светском рату, рату из 1999. године и током кризе на југу Србије 2000. и 2001. године. Изграђен је и „вечни огањ“, којим се симболично одаје пошаст свим погинулима.

У Спомен-соби смештен је сав историјат јединица ранга пук – бригада од 1878, када је Врање ослобођено од Турака, до 2008. и историја Врања и југа Србије у периоду од 1878–1918, укључујући и комитски покрет у тодашњој старој Србији.

Испред меморијалне собе и на самом улазу у касарну „Први пешадијски пук књаза Милоша Великог“ постављена је старија техника некадашње ЈНА, ВЈ и ВСЦГ, а тенкове, топове и пушке обилато користе деца, за игру и фотографисање.

У првом делу Спомен-собе представљене су све јединице врањског гарнизона, а у другом се налази шест спомен-плоча. Посебно је занимљив део у коме је обрађен Први пешадијски пук књаза Милоша Великог, састав који је постојао 60 година и учествовао у пет ратова. Из историјских записа, заповести команданта за нападне и одбрамбене операције и других докумената може се детаљно сагледати учешће пука у Кумановској, Церској и Колубарској бици и операцијама на Солунском фронту. Ту се налазе и разни живописни експонати попут, наоружања из тог периода, униформи, старих војних букваца и чутурица.

Званични настављач традиција Првог пешадијског пука била је 78. моторизована бригада и она је, од свих јединица класификације А, најдуже постојала у гарнизону Врање. Посебно занимања посетилаца у делу посвећеном 78. моторизованој бригади привлаче експонати које сведоче о учешћу тог састава у рату 1999. године и уласку у Копнену зону безбедности.

Важност традиције огледа се у њеној повезаности са данашњицом, тако да је логично да се на историјат војних јединица из Врања у протеклих 130 година надовеже део о Четвртој бригади КоВ, формираној 30. јуна 2007. године. Живот и рад садашње војне јединице представљен је, пре свега, приказом дана формирања бригаде, међународне војне сарадње и задатака у Копненој зони безбедности. За-

Поменик

Имена страдалих није било једноставно пронаћи, али захваљујући знаним и незнаним људима створен је поуздан поменик. Тако је, на пример, у Музеју Српске православне цркве у Нишу сачуван списак погинулих Врањанаца из састава Првог пешадијског пука, који је уредно водио пуковски свештеник Милан Јовановић. Из тог документа сазнало се да је у ратовима од 1912. до 1918. погинуло 367 редова, 73 каплара, 43 поднаредника, 13 наредника, осам потпоручника, шест поручника и четири капетана.

пажено место у соби сећања заузима и избор новинских чланака, а међу њима најбројнији су чланци из листа „Војска“ и магазина „Одбрана“.

Две хиљаде експоната

Реткост је да се око неког пројекта окупе сви чланови неке заједнице, али се за Спомен-собу Четврте бригаде Копнене војске несумњиво може рећи да су у њеном формирању, изградњи и сакупљању више од две хиљаде експоната учествовали војници и официри Четврте бригаде, привредници Врања, војни обвезници, представници локалне самоуправе и мештани Врања и околних места.

Значајну помоћ пружио је пуковник у пензији Милоје Пршић, те Врањанци који се баве чувањем старих докумената Миша Влајинац, Старче Пешић и Сениша Антонијевић. Вредне експонате из периода са краја 19. века уступио је Драган Станковић из Београда. У току формирања и изградње Спомен-собе успостављена је добра сарадња са Народним музејом Врање, Историјским архивом, Субнором, ОШ „Вук Караџић“ и Удружењем потомака 1912–1918. године.

Идејни творац Собе, кутка незаборава, јесте бригадни генерал Милосав Симоновић, а у раду на изградњи велики допринос дали су капетани Слађан Михајловић и Владан Стевановић, поручници Андреја Петронијевић и Предраг Трајковић, потпоручници Срђан Стевановић и Милан Гујаница, старији водници Мирослав Вељковић, Радослав Ђорђевић и Небојша Петковић и екипа грађевинских мајстора на челу са цивилним лицем Невенком Галић.

„Радило се ударнички и с љубављу“ – каже потпоручник Милан Гујаница – „Остајало се по целу ноћ. Синдром заљубљености у Спомен-собу захватио је целу екипу. Много је књига требало иштитати и прелитати. Водила се борба за сваки експонат“.

Од команданта касарне „Први пешадијски пук књаза Милоша Великог“ мајора Зорана Стоичкова, сазнајемо да су собу сећања посетили бројни гости. Подразумева се да свака генерација војника обиђе Спомен-собу, док начелник канцеларије за цивилно-војну сарадњу потпуковник Горан Станковић истиче велику посећеност у оквиру акције „Отворени дан“. Само 12. септембра Спомен-собу обишло четири и по хиљаде грађана и ђака.

У Војсци Србије се све чешће ураћа у дубине богате српске војне традиције, како би и нове генерације војних професионалаца промовисале наслеђене позитивне вредности српске војске. Спомен-соба Четврте бригаде Копнене војске за то је прави пример. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. фебруар

Православни

12. фебруар – Света Три Јерарха

14. фебруар – Свети мученик Трифун

15. фебруар – Срећење Господње

Римокатолички

2. фебруар – Приказање Господње – Свијећница

СВЕТИ МУЧЕНИК ТРИФУН

Рођен је у сиромашној породици у селу Кампсади, смештеном у Фригији. Током детињства је чувао гуске, али је у себи увек носио велику благодет Божију, јер је могао да исцељује болести људима и стоци и да из њих истера зле духове. У то време Римским царством владао је цар Гордијан, чија се ћерка Гордијана тешко разболела пореметивши умом. Многи лекари су покушавали да јој помогну, али без успеха. Из ње је

једном проговорио зли дух и рекао да га само Трифун може истерати. У двор су довели многе људе са тим именом. Кад се по Божијем промислу појавио млади Трифун из Кампсаде, излечио је девојку, а Цар га је обасуо многим даровима. После повратка у свој крај, младић је све богатство разделио сиротињи, па настао да чува гуске и да се моли Богу.

Када је на римски престо дошао христоворни цар Декије, свети Трифун је много страдао и бивао мучен због Христа. Све те патње лако је подносио говорећи: *О, када би се могао удостојити, да огњем и мукама скончам у име Исуса Христа Господа и Бога мога.*

Мучитељи су га најзад осудили да буде посечен мачем. Пред смрт се помолио и предао душу свом Творцу, 250. године. ■

СРЕТЕЊЕ ГОСПОДЊЕ

Тај празник је установљен још 544. године, за време владавине цара Јустинијана. Четрдесетог дана по рођењу божанског сина, Пресвета Дева га је донела у храм јерусалемски да га, сходно закону, посвети Богу и себе очисти. Иако ни једно ни друго није било потребно, Законодавац није хтео да се огреши о слово које је написао и дао кроз свог слугу и пророка Мојсија.

У храму је првосвештеник Захарија, отац Јована Претече, поставио Деву Марију не на место за жене већ за девојке. Видевши то, фарисеји присутни у храму су то брзо дојавили цару Ироду. Уверен у причу звездара с Истока да је то Нови Цар, Ирод је послао војнике да убију Исуса. Међутим, божанска породица је већ измакла из града и упутила се у Мисир, по упутству анђела Божијег... ■

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

О штедрости

Нисте познавали мога прадеду?.. Беше то добар и симпатичан човек... Имао је већ 76 година, када га је Господ позвао у своје насеље. Био је резбар, велики мајстор, и најпрефињеније шаре зачућујуће су му ишле од руке. Наизглед шарениш, али са каквим укусом рађен! Више од свега радовао се када је био у прилици да подари неку дивну стварчицу каквом значајном, и талентованом човеку. Тада би, увек, говорио: „Па ја сам на тај начин ушао у његов живот, ја сам му помогао да у животу нађе мало радости“... – и смешкао се срећним осмехом.

Шта, ипак, сте га срели?... Да, да, то је био он. Са дугим белим косама... Високо чело, сањиве, помало одсутне очи и незаборавни осмех, као да се све око њега смејало... Да, последњих година је ходоа помало погрљен. Хтео сам да вам нешто исприповедим о њему.

Видите, кад размишљам о савременом животу, често ми се чини да људи прекомерно значење придају својини и богатству као да је велико богатство једнако великој срећи. А то уопште није тачно. Ко тако мисли и осећа, тај сигурно живи несрећан живот. И то сам научио од мог покојног прадеде.

Читавог живота морао је зарађивати за хлеб, и то му је полазило за руком врло тешко; али без обзира на то, он је био један од најсрећнијих људи на свету. Питате, како му је то пошло за руком?... Он је то називао „уметношћу опхођења“ – или штедрости.

Био је седмо дете у својој породици, при том најмлађе. Сви бежу мушкарчићи. Старија браћа су, одреда, била безосећајна и похлепна. Гледали су на њега свисока, и ништа му нису дозвољавали. Његови родитељи рано су умрли и он се једва ишловоао да средње школе. Тада су му браћа подвикнула: „Изволи, сам себи зарађуј за хлеб“. Свађати се није волео и почео је да учи оно што му се посебно допадало: резбарију у дрвету и свирање на виолини. Резбарија му је одмах пошла за руком: његове ствари су се свима допадале. Он је то објаснио овако: „Из душе радим, суљављу, а људи то осећају зато што сви они у животу траже љубав, букувално глудују за њом; зато им се и допадају моје стварчице...“

После годину дана не само да је зарађивао себи за хлеб (за живот је некада требало много мање новца), већ је сам себи плаћао и часове виолине. Тада се одселио од браће и почео да живи код бездетног тетка. Његова стрина веома га је волела, звала га је „голупчићу мој“. И одиста је у њему било нешто голубије. Своје образовање допуњавао је незаситим читањем.

Дешавало се да, чим узме у руке гудало, мелодија сама крене. Сви седе и слушају, као зачарани, и свима очи влаже. И горчина живота се заборавља: као да си све бриге и тежину са себе збацио и срце само пева. Како је лепо свирао руске народне песме, и то оне праве, са древнонародним интонацијама и хармонијама... Затим је свирао са Мелгуновим, дружио се са гусларима... Дешавало се, стоји, сав озбиљан, просветљен, и једино му очи сијају блаженством.

Питате ме за „уметност опхођења“? Одмах, одмах ћу вам испричати... За сиромаштво он није знао. Али ни богат никада није био. Два пута су му нудили богате невесте. Сам ми је о томе приповедао. „Обе су биле од тврдог дрвета и грубе резбарије. Такве не можеш волети. И никакво појање нисам из њих осећао. Понашати се такође нису умеле: обожавале су своје богатство, оно је из њих само избијало. Па свако од нас оно основно и главно изражава својим погледом, а из њих је избијала похлепа“. Касније се оженио мојој прабабом и у свему се са њом слагао. Била је необично добра, сиромашна али паметна, прва певачица на свадбама; све старинске свадбене песме је знала, и чим започне сви се окупе, слушају, не дишу.

Кад би ми, понекад, прадеда причао приче или давао савете, могао сам да слушам непрекидно, сатима. Затим сам касније, чак, почео понешто записивати, ради успомене. Ево, о опхођењу.

„Чуј, малиша“, говорио ми је не једанпут, „постоји посебна вештина да владаш стварима, и у томе је тајна земаљске среће. Основно је – да не зависиш од свог имовног стања, и да му не робујеш. Имање треба да нам служи и да нам се повинује. Оно не сме да исплива на врх и загосподари

ДОГОДИЛО СЕ...

1. фебруар 1946.

На основу Устава од 31. јануара 1946. године, Народна скупштина Федеративне Народне Републике Југославије именовала је владу са Јосипом Брозом на челу.

3. фебруар 1953.

Грчки министар иностраних послова Стефанопулос допутовао је у Београд. До краја посете 8. фебруара утврђена је заједничка платформа будућег уговора Југославије, Грчке и Турске, који је по својој садржини требало да буде споразум о пријатељству и ненападању.

4. фебруар 1804.

Турске власти у Београдском пашалуку изненадно и једновремено почеле су покољ истакнутијих Срба – кнезова, свештеника, трговаца, посебно оних који су се истакли у борби против Турака у Кочиной крајини. Уз ликвидацију кнезова и других Срба, дахије су терором приморавале народ на предају оружја, али коначан резултат био је убрзавање припрема за устанак Срба.

5. фебруар 1876.

Кнез Милан Обреновић прописао „Устројство ђенералштаба“, према коме је Главни ђенералштаб имао три одељења. Друго одељење било је географско. Устројством ђенералштаба прописани су и задаци Трећег одељења Главног ђенералштаба које је требало да прикупља податке за ратну историју, „пише их, уређује и чува“ и да „под њим стоје библиотеке и цела ђенералштабна архива“. Овај датум означао је почетак бањевљена архивистиком и војном историјом у српској војсци. У Војсци Србије 5. фебруар обележава се као Дан Геодетске службе, Дан Војногеографског института и Дан Војног архива.

10. фебруар 1866.

Основана војна Ветеринарска школа. На основу уредбе од 3. априла 1888. овај датум је у Војсци Краљевине Србије обележаван као Дан Ветеринарске школе.

10. фебруар 1947.

У Паризу потписан Уговор о миру са Италијом. Уговор је потписало 20 држава, а ступио је на снагу 15. септембра 1947. године. Југославија је Уговор ратификовала 23. августа 1947, а ратификациони инструмент депоновала код француске владе.

15. фебруар 1804.

Након договора народних представника из централног дела Шумадије одржаног у Орашцу, на месту званом Марићевиха јаруга, договорено је покретање устанка против турске власти. За вођу устанка изабран је Ђорђе Петровић Карађорђе. Иако је Први српски устанак доживео неуспех 1813. године, његов значај је изузетан у контексту коначног ослобођења Срба од отоманске владавине и стварања модерне српске државе током 19. века.

15. фебруар 1835.

Кнез Милош Обреновић на Великој народној скупштини у Крагујевцу посланицима и окупљеном народу објаснио је нову поделу власти на законодавну, судску и извршну која је произилазила из највишег законодавног акта – Сретњског устава. Устав је ограничио књажеву власт, увео и оснажио грађанска права, прописао државна обележја земље, дао Народној скупштини вид легалности и представља први модерни устав који је донет у Србији. Под притиском Турске, Русије и Аустрије, Сретњски устав је суспендован 11. априла исте године.

над нама. Или ћеш ти владати њиме, или ће те оно појести. А оно је – вешто. Чим примети да му служиш, почиње да те подјарује и потчињава. И тада, нема ти спаса: прогутаће ти и душу и тело. И тада ти је крај: оно ће заузети твоје место и постати твој господар, а ти ћеш бити његов лакеј. Оно постаје главно у животу, а ти – његов привезак. Ово је најважније: човек мора да буде слободан; али не само од угњетавања људи, већ и од угњетавања ствари. Каква је то слобода: од љубави је независан, а својини је својој покоран? Слободан човек мора да буде слободан и у богатству. Ја располажем. Моје имање ми се поковава. Тада одиста владам њим, јер власт је у мојим рукама, и ту не треба да се бојимо, нити да дрхтимо. Ко се плаши за своје богатство, стално дрхти: како да га не изгуби, како да се оно не претвори у сиромаштво? Тада својина, као вампир, почиње да исисава човека, да га понижава и ипак те, једанпут, макар и у смртном часу, заувек напушта...”

„Ево, ја резбарим. То ми полази за руком зато што владам својим длетом и могу да чиним са дрветом све што зажелим. Зато и могу у моју резбарију да удахнем читаво своје срце и покажем људима каква лепота и радост постоје на свету.”

„Или, ево – узми за пример виолину. Гудало и струне морају ме слушати; оне морају певати онако како је мени у души запевало. Љубав мноме овладава, и ја владам виолином, зато вам она и пева о радости живота и о Божијој лепоти”.

„Исто је и са богатством. Дато нам је не зато да бисмо занемарили нашу љубав и измучили наше срце. Напротив. Његов је смисао да служи нашем срцу и да изражава нашу љубав. Иначе ће постати бремене, идол, робија. Није узалудна поука у Јеванђељу о Мамону. Ко верује у Бога, тај не може веровати у богатство; а ко се једанпут поклонио пред туђим, или пред својим богатством, тај ни сам неће приметити да је почео служити ђаволу!...”

„Ствар није у томе да одбијемо или забранимо свако богатство; то би било глупо, неприродно и штетно. Ствар је у томе да га, не одбијајући богатство, победимо и постанемо слободни. Та слобода не може да дође од других људи; она се мора освојити у самоме себи, ослободити своју душу. Ако ми је лако мислити о мом богатству, онда сам слободан. Ја одређујем судбину сваке своје ствари и чиним то са лакоћом; а оне слушају. Моје достојанство није одређено мојим имовним стањем, моја судбина не зависи од мог владања над стварима; ја нисам богатству цукац на ланцу и нисам његов ноћни стражар. Нисам просјак који моли копејку од сваке животне прилике и који је кришом трпа у чарапу. Стидно је дрхтати над својим стварима, још је стидније завидети богатима. Треба живети сасвим друкчије тамо где треба, тамо је лако збрисати са рачуна; где срце затражи – са радошћу поклонити, додати тамо где код другог влада сиротиња; са радошћу жртвовати, не жалећи; не захтевати враћање, ако други то не може, и братски заборавити на интерес и проценте. И основно – чујеш ли, малиша, никада не стрепити за своју имовину: Бог је дао, Бог је и узео, нека буде благословена воља Његова. Ко дрхти за своје богатство, понижава се и губи своје достојанство; а тако низак човек, са ниским мислима, боље са опште и нема никакву својину...”

„У паметним књигама пишу” – рекао ми је једанпут – „да је имање сабрани рад, а по мом мишљењу, и рад и имање су – од духа и за дух. А дух је, пре свега, љубав. Зато је код правог човека својина залиха срца и оруђе љубави. Богатом човеку треба много срца; тек тада се може сматрати да је заслужио своје богатство. Много новца и мало срца – значи тешку судбину и рђав крај.”

Дешавало се, поприча тако, узме своју виолину и почне да свира старе руске песме, једну за другом: „Верни наш изворац”, „Не пој славијчићу”, и многе друге; а ја седим, срећан, и слушам...

И све је то заувек урезао у моју душу. Те песме ни данас не могу слушати равнодушно. Ех, колико је слободе и доброте у руском човеку! Колико ширине, дубине и искрености у његовим песмама!

И чини ми се да је мој прадед мислио и живео као истински мудрац... ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге „Појуће срце”, издавач Светигора, Цетиње, 1998.

Припремио Миљан МИЛКИЋ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
Управа за кадрове

У складу са чланом 21. Уредбе Владе Републике Србије 05 број 110-8777/2006-2 од 28. септембра 2006. године о решавању стамбених потреба куповином станова изграђених средствима за реализацију Националног инвестиционог плана („СГ РС“ бр. 82/2006, 96/2006 и 99/2006) и Закључка Владе 05 број 360-5141/2008-1 од 6. децембра 2008. године, Комисија за расподелу станова у Министарству одбране из средстава за реализацију Националног инвестиционог плана, расписује

КОНКУРС

О МОГУЋНОСТИМА И УСЛОВИМА КУПОВИНЕ СТАНОВА

у следећим градовима и местима:

1. Нови Сад – укупно 20 станова, на локацији Сунчана страна, Југовићево, по цени од 56.687,30 динара по м² и то:

– 3 једноособна стана (површине од 33,65 м² до 38,43 м²),

– 7 двособних станова (површине од 51,03 м² до 64,89 м²),

– 10 трособних станова (површине од 85,86 м² до 88,30 м²),

2. Врбас – укупно 7 станова, на локацији Стамбени блок 106, ул. Јозефа Пехана 3, по цени од 36.173,00 динара по м² и то:

– 2 једноипособна стана (површине 64,11 м² и 64,26 м²),

– 5 двособних станова (површине од 66,19 м² до 66,95 м²),

3. Зрењанин – укупно 23 стана, на локацији Панчевачка улица бб, по цени од 36.499,00 динара по м² и то:

– 7 једноособних станова (површине од 49,43 м² до 49,99 м²),

– 7 двособних станова (површине од 65,78 м² до 66,02 м²),

– 9 трособних станова (површине од 79,41 м² до 79,83 м²),

4. Шид – укупно 4 стана, на локацији Насеље Исток, по цени од 30.697,00 динара по м² и то:

– 4 двособна стана (површине од 64,95 м² до 70,67 м²),

5. Рума – 10 станова, на локацији Тивол, ул. Милентија Јовановића, по цени од 32.910,00 динара по м² и то:

– 10 двособних станова (површине од 66,55 м² до 68,23 м²),

6. Бела Црква – укупно 4 стана, на локацији Бели трг, ул. Доситејева 1, по цени од 35.950,00 динара по м² и то:

– 3 једноособна стана (површине од 46,16 м² до 56,68 м²),

– 1 двособан стан (површине 57,19 м²),

7. Шабац – укупно 2 стана, на локацији Буде Станимировића 2, по цени од 53.699,00 динара по м² и то:

– 1 једноособан стан (површине 33,34 м²),

– 1 двособан стан (површине 59,48 м²),

8. Зајечар – 3 стана, на локацији Плажа, ул. Патриса Лу-мубе, по цени од 40.765,00 динара по м² и то:

– 3 двособна стана (површине од 69,03 м² до 72,77 м²),

9. Параћин – укупно 8 станова, на локацији Стара сточна пијаца, ул. Француска, по цени од 33.915,00 динара по м² и то:

– 8 двособних станова (површине 48,73 м² до 78,43 м²),

10. Чачак – укупно 9 станова, на локацији Гвожђар, по цени од 39.819,00 динара по м² и то:

– 3 једноособна стана (површине од 63,42 м² до 66,62 м²),

– 6 двособних станова (површине од 61,97 м² до 66,62 м²),

11. Ивањица – укупно 4 стана, на локацији Мркочевцац, Објект Ц, улица Црногорска 19, по цени од 38.129,00 динара по м² и то:

– 2 гарсоњере (површине 19,22 м² и 29,60 м²),

– 1 једноипособан стан (површине 54,45 м²),

– 1 двособан стан (површине 54,09 м²),

12. Лесковац – укупно 31 стан, на локацији Три шешира, Блок 29, ул. Буре Салаја и локацији Дубочица 2, Р. Жунића, ул. Дубочица 107а, по цени од 39.982,00 динара по м² и то:

– 4 једноособна стана (површине 35,07 м² до 40,79 м²),

– 22 двособна стана (површине 49,50 м² до 62,05 м²),

– 1 трособан стан (површине 75,12 м²),

– 4 четворособна стана (површине од 117,36 м² до 120,00 м²),

13. Власотинце – укупно 3 стана, на локацији Мије Миленковића бб, по цени од 32.560,00 динара по м² и то:

– 3 једноипособна стана (површине од 51,07 м² до 51,41 м²),

14. Медвеђа – укупно 5 станова, на локацији Центар, по цени од 25.477,00 динара по м² и то:

– 1 двособан стан (површине 94,07 м²),

– 2 трособна стана (површине 101,64 м² и 103,33 м²),

– 2 четворособна стана (површине 119,36 м² и 154,82 м²).

І – ПРАВО УЧЕШЋА:

Право учешћа на конкурсима имају запослени у Министарству одбране и Војсци Србије.

Учесник на конкурсима, у зависности од броја чланова породичног домаћинства, може конкурисати за куповину стана следеће структуре:

– самац – гарсоњера или једноособан стан;

– два члана – једноипособан или двособан стан;

– три члана – двоипособан или трособан стан;

– четири члана – троипособан или четворособан стан;

– пет и више чланова четворособан стан.

Лице које на одговарајући начин докаже да се бави научним радом, има право на једну собу више у односу на наведене структуре станова.

Лице које је остварило право на куповину стана може да купи стан чија је структура мања од структуре стана који има право да купи према броју чланова породичног домаћинства.

Лице може учествовати на конкурс под условом:

а) да је без стана,

сматра се да је лице без стана уколико оно или члан његовог породичног домаћинства на територији Републике Србије нема стан или породичну стамбену зграду у својини или по основу уговора о закупу на одређено време користи државни или друштвени стан, односно:

- станује као подстанар;
- станује у просторијама за привремени смештај које се не могу сматрати станом јер не пружају ни минимум услова за становање, односно за живот човека, (шупа, дашчара, таванска и подрумска просторија, магацин и слично);
- користи стан за службене потребе;
- користи собу или лежај у самачком хотелу;
- станује код својих родитеља или родитеља свог брачног друга (мајка, отац, очух, маћеха, усвојилац), деде;
- станује у бесправно подигнутом објекту за које је донето правоснажно решење о рушењу и ако је рушење започето;
- ако је носилац станарског права, односно закупац на неодређено време стана у својини грађана или сустанар;

б) да је у радном односу на неодређено време,

в) да је кредитно способно,

лице је кредитно способно ако са половином својих месечних или са половином укупних месечних примања својих и његовог солидарног дужника (супружник, деца, родитељи супружника) може да подмири месечну рату за отплату стана;

г) да је остварио приоритетно место на листи првенства (ранг листи) и

д) да има пребивалиште на територији општине, односно града где конкурише.

II – УСЛОВИ ПРОДАЈЕ

Станови се продају по производним ценама са роком отплате **до 20 година, са учешћем 20 % од производне цене стана и годишњом каматом од 0,5 %**. Производна цена је она која се утврђује после издавања употребне дозволе, а обухвата трошкове: опремања локације за изградњу; пројектовања објекта; извођења радова на изградњи објекта и инфраструктурног опремања локације; друге трошкове везане за изградњу објекта, у складу са законом.

Уговор о куповини лице склапа са директором Дирекције за имовину Републике Србије када се ближе уређују производна цена, валутна клаузула за отплату главнице и камате, обезбеђење уговора, раскид уговора и друго.

III – ПРИЈАВЉИВАЊЕ НА КОНКУРС

Пријављивање на конкурс се врши подношењем захтева за учествовање на конкурс уз који је потребно доставити следећу документацију:

- фотокопија личне карте (прве четири стране) за подносиоца захтева и за све пунолетне чланове породичног домаћинства,
- извод из матичне књиге рођених за подносиоца пријаве и супружника*,
- извод из матичне књиге рођених за децу,
- извод из матичне књиге венчаних*,

– уверење о пребивалишту или боравишту издато од МУП-а за подносиоца захтева и за све чланове породичног домаћинства,

– извод из јавне књиге непокретности и права на њима за подносиоца захтева и за све чланове породичног домаћинства,

– уверење управе јавних прихода да се не дужи порезом на стан или породичну стамбену зграду подносилац захтева и сви чланови породичног домаћинства,

– потврда надлежног старешине са подацима о запослењу и ефективном радном стажу и фотокопија радне књижице (за цивилна лица),

– диплома или уверење о стеченој стручној спреми,

– оверена изјава да подносилац захтева и чланови његовог породичног домаћинства немају стан или породичну стамбену зграду,

– правоснажна одлука којом је расправљена заједничка имовина разведених супружника,

– уговор о подстанарском односу или изјава подносиоца захтева оверена у суду,

– уговор о закупу стана у својини грађана или сустанарском односу,

– оверена изјава подносиоца захтева о стамбеном статусу (подстанар, станује код родитеља, користи службени стан,...) по периодима и адресама на којима је становао,

– признанице о уплаћеним комуналним услугама и другим документима којима се доказује начин коришћења стана,

– потврда органа управљања стамбеном зградом потписана од овлашћеног лица и оверена печатом стамбене зграде,

– пресуда о разводу брака, односно одлука надлежног органа о вршењу родитељског права, односно споразум родитеља,

– конзилијарно мишљење здравствене установе у којој се лежи издато до дана истека рока за пријављивање на конкурс*,

– решење о степену телесног оштећења Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање донето до дана истека рока за пријављивање на конкурс,

– решење о категорији инвалидности Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, односно другог надлежног органа донето до дана истека рока за пријављивање на конкурс,

– решење надлежног општинског органа донето по одредбама Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца донето до дана истека рока за пријављивање на конкурс,

– потврда о бављењу научним радом,

– потврда о висини примања подносиоца захтева и чланова породичног домаћинства,

– решење о додели привременог смештаја, службеног стана или собе (или лежаја) у самачком хотелу,

– правоснажно решење о рушењу бесправно подигнутог објекта,

– у случају да лице жели да купи стан мање структуре од припадајуће потребно је да о томе приложи писану оверену изјаву.

Сва документа морају бити оригинали или оверене фотокопије а документа са ознаком * не смеју бити старија од 6 месеци.

Захтеви са наведеном документацијом достављају се препорученом поштом на адресу: Министарство одбране, Сектор за људске ресурсе, Управа за кадрове, 11000 Београд, ул. Немањина 15; са назнаком „КОНКУРС ЗА КУПОВИНУ СТАНА ИЗ НИП-а не отварај!“. После истека конкурсног рока, подаци из поднетих пријава биће обрађени, а по потреби и проверени увидом на лицу места или на други начин. Бодовање се неће обавити по основама за које нису приложени одговарајући докази. Документација достављена ради учествовања на конкурс неће се враћати.

Рок за достављање пријава је 30 дана од дана објављивања конкурса у Службеном војном листу.

Додатне информације се могу добити радним данима од 09,00 до 13,00 часова на телефон: 011/3201199, локал 23-199 и путем електронске адресе: kadrovi.stambeno@mod.gov.rs.

ТАБЕЛАРНИ ПРЕГЛЕД СТАНОВА

Нови Сад – 20 станова, локација Сунчана страна, Југовићево, по цени од 56.687,30 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект А	Ламела I	10	Други спрат	88.30	Ц3
Објект А	Ламела I	12	Други спрат	85.86	Ц3
Објект А	Ламела I	14	Трећи спрат	88.30	Ц3
Објект А	Ламела I	15	Трећи спрат	64.89	С2
Објект А	Ламела I	16	Трећи спрат	85.86	Ц3
Објект А	Ламела I	17	Трећи спрат	51.03	С2
Објект А	Ламела I	18	Патероњље	33.65	С1
Објект А	Ламела I	19	Патероњље	38.43	С1
Објект А	Ламела I	20	Патероњље	38.08	С1
Објект Б	Ламела I	5	Први спрат	68.30	С3
Објект Б	Ламела I	6	Први спрат	64.89	С2
Објект Б	Ламела I	7	Први спрат	85.86	Ц3
Објект Б	Ламела I	9	Други спрат	88.30	Ц3
Објект Б	Ламела I	10	Други спрат	64.89	С2
Објект Б	Ламела I	11	Други спрат	85.86	Ц3
Објект Б	Ламела I	12	Други спрат	51.03	С2
Објект Б	Ламела I	13	Трећи спрат	88.30	Ц3
Објект Б	Ламела I	14	Трећи спрат	64.89	С2
Објект Б	Ламела I	15	Трећи спрат	85.86	С3
Објект Б	Ламела I	16	Трећи спрат	51.03	С2

Врбас – 7 станова, локација Стамбени блок 106, ул. Јозефа Пехана 3, по цени од 36.173,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела I	1	Приземље	64.26	Ц1,5
Објект 1	Ламела I	2	Приземље	64.11	Ц1,5
Објект 1	Ламела I	3	Приземље	66.82	С2
Објект 1	Ламела I	10	Други спрат	66.19	С2
Објект 1	Ламела I	11	Други спрат	66.95	С2
Објект 1	Ламела I	14	Трећи спрат	66.19	С2
Објект 1	Ламела I	15	Трећи спрат	66.95	С2

Зрењанин – 23 стана, локација Панчевачка улица бб, по цени од 36.499,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела 1	1	Приземље	49.99	С1
Објект 1	Ламела 1	2	Приземље	49.82	С1
Објект 1	Ламела 1	3	Приземље	65.84	С2
Објект 1	Ламела 1	4	Приземље	79.59	С3
Објект 1	Ламела 1	5	Први спрат	65.78	С2
Објект 1	Ламела 1	6	Први спрат	79.41	С3
Објект 1	Ламела 1	7	Први спрат	79.71	С3
Објект 1	Ламела 1	8	Први спрат	65.81	С2
Објект 1	Ламела 2	1	Приземље	49.50	С1
Објект 1	Ламела 2	2	Приземље	49.43	С1
Објект 1	Ламела 2	3	Приземље	66.06	С2
Објект 1	Ламела 2	8	Први спрат	65.94	С2
Објект 1	Ламела 2	20	Четврти спрат	66.14	С2
Објект 1	Ламела 3	2	Приземље	49.84	С1
Објект 1	Ламела 3	4	Приземље	79.64	С3
Објект 1	Ламела 4	1	Приземље	49.48	С1
Објект 1	Ламела 4	2	Приземље	49.43	С1
Објект 1	Ламела 4	4	Приземље	79.71	С3
Објект 1	Ламела 4	6	Први спрат	79.60	С3
Објект 1	Ламела 4	7	Први спрат	79.46	С3
Објект 1	Ламела 4	14	Трећи спрат	79.83	С3
Објект 1	Ламела 4	15	Трећи спрат	79.81	С3
Објект 1	Ламела 4	20	Четврти спрат	66.08	С2

Шид – 4 стана, локација Насеље Исток, по цени од 30.697,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект Д2	Ламела Ц3 север	3	Приземље	64.95	С2
Објект Д2	Ламела Ц3 север	6	Први спрат	68.14	С2
Објект Д2	Ламела Ц3 север	7	Други спрат	70.67	С2
Објект Д2	Ламела Ц3 север	9	Патероњље	69.69	С2

Рума – 10 станова, локација Тивол, ул. Милентија Јовановића, по цени од 32.910,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект Тивол	Ламела III	5	Први спрат	67.67	С2
Објект Тивол	Ламела III	8	Први спрат	67.74	С2
Објект Тивол	Ламела III	9	Други спрат	67.42	С2
Објект Тивол	Ламела III	10	Други спрат	66.64	С2
Објект Тивол	Ламела III	12	Други спрат	67.92	С2
Објект Тивол	Ламела III	13	Трећи спрат	67.58	С2
Објект Тивол	Ламела III	14	Трећи спрат	66.55	С2
Објект Тивол	Ламела III	16	Трећи спрат	68.23	С2
Објект Тивол	Ламела III	6	Први спрат	67.54	С2
Објект Тивол	Ламела III	13	Трећи спрат	67.94	С2

Бела Црква – 4 стана, локација Бели трг, ул. Доситејева 1, по цени од 35.950,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела I	1	Приземље	46.20	С1
Објект 1	Ламела I	4	Први спрат	46.16	С1
Објект 1	Ламела I	13	Други спрат	57.19	С2
Објект 1	Ламела I	18	Трећи спрат	56.68	С1

Шабац – 2 стана, локација Буда Станимировића 2, по цени од 53.699,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела А и Б	14	Други спрат	33.34	С1
Објект 1	Ламела А и Б	20	Други спрат	59.48	С2

Зајечар – 3 стана, локација Плажа, ул. Патриса Лумумбе, по цени од 40.765,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела 1	12	Трећи спрат	72.77	С2
Објект 1	Ламела 2	10	Други спрат	69.21	С2
Објект 1	Ламела 2	11	Трећи спрат	69.03	С2

Параћин – 8 станова, локација Стара сточна пијаца, ул. Француска, по цени од 33.915,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 7 Б	Ламела 2	1	Приземље	48.73	С2
Објект 7 Б	Ламела 2	2	Приземље	66.97	С2
Објект 7 Б	Ламела 2	3	Први спрат	78.43	С2
Објект 7 Б	Ламела 2	4	Први спрат	73.90	С2
Објект 7 Б	Ламела 2	5	Први спрат	74.23	С2
Објект 7 Б	Ламела 2	6	Први спрат	78.31	С2
Објект 7 Б	Ламела 2	7	Други спрат	78.25	С2
Објект 7 Б	Ламела 2	8	Други спрат	73.79	С2

Чачак – 9 станова, локација Гвожђар, по цени од 39.819,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела 1	1	Приземље	63.42	С1
Објект 1	Ламела 1	2	Приземље	66.62	С1
Објект 1	Ламела 1	3	Приземље	64.21	С1
Објект 1	Ламела 1	5	Први спрат	66.62	С2
Објект 1	Ламела 1	6	Први спрат	64.21	С2
Објект 1	Ламела 1	7	Први спрат	64.21	С2
Објект 1	Ламела 1	9	Други спрат	64.38	С2
Објект 1	Ламела 1	10	Други спрат	61.97	С2
Објект 1	Ламела 1	11	Други спрат	61.97	С2

Ивањица – 4 стана, локација Мркочевац, Објект Ц, ул. Црногорска 19, по цени од 38.129,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект Ц	Ламела 1	16	Трећи спрат	54.45	С1,5
Објект Ц	Ламела 1	17	Поткровље	54.09	С2
Објект Ц	Ламела 1	20	Поткровље	19.22	С0
Објект Д	Ламела 1	16	Трећи спрат	29.60	С0

Власотинце – 3 стана, Локација Мије Миленковића бб, по цени од 32.560,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела Л11	12	Први спрат	51.41	С1,5
Објект 1	Ламела Л11	13	Други спрат	51.07	С1,5
Објект 1	Ламела Л11	18	Други спрат	51.08	С1,5

Медвеђа – 5 станова, Локација Центар, по цени од 25.477,00 динара по м²

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Ламела А улаз 2	14	Поткровље	119.36	С4
Објект 1	Ламела А улаз 2	15	Поткровље	154.82	С4
Објект 1	Ламела Б улаз 3	3	Први спрат	94.07	С2
Објект 1	Ламела Б улаз 4	2	Први спрат	101.64	С3
Објект 1	Ламела Б улаз 4	4	Трећи спрат	103.33	С3

Лесковац – 31 стан, локација Три шешира, Блок 29, ул. Ђуре Салаја и локација Дубочица 2, Р. Жунића, ул. Дубочица 107а, по цени од 39.982,00 динара по м²

Локација Три шешира, Блок 29 у ул. Ђуре Салаја

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект 1	Улаз 1	1	Први спрат	80.95	С2
Објект 1	Улаз 1	3	Други спрат	81.00	С2
Објект 1	Улаз 1	5	Трећи спрат	120.00	С4
Објект 1	Улаз 1	6	Трећи спрат	118.56	С4
Објект 1	Улаз 2	2	Први спрат	80.85	С2
Објект 1	Улаз 2	4	Други спрат	81.21	С2
Објект 1	Улаз 2	5	Трећи спрат	117.36	С4
Објект 1	Улаз 2	6	Трећи спрат	118.73	С4

Локација Дубочица 2, Р. Жунића, ул. Дубочица 107а

Објект	Ламела	Стан	Спрат	Површина	Тип
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	1	Први спрат	75.12	С3
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	4	Први спрат	35.07	С1
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	5	Први спрат	53.83	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	6	Први спрат	53.99	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	7	Први спрат	50.20	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	9	Први спрат	49.96	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	10	Први спрат	61.23	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	11	Први спрат	40.79	С1
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	12	Први спрат	53.85	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	14	Први спрат	50.31	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	16	Други спрат	49.62	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	17	Други спрат	61.41	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	19	Други спрат	54.78	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	24	Трећи спрат	62.05	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	25	Трећи спрат	40.09	С1
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	30	Четврти спрат	49.50	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	31	Четврти спрат	61.20	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	33	Четврти спрат	53.77	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	40	Пети спрат	54.02	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	41	Пети спрат	53.58	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	42	Пети спрат	49.50	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	44	Пети спрат	50.22	С2
Објект С-П+6+П	Ламела Л4	55	Поткровље	39.15	С1

ВОЈНА АКАДЕМИЈА расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за избор спољног сарадника – наставника у школској 2008/2009. години:

– за ужу научну област **опште машинске конструкције**, избор једног лица у звање **редовни професор**.

УСЛОВИ КОНКУРСА И НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Услови конкурса које кандидат мора да испуњава:

1) да је у радном односу на неодређено време у МО и ВС у својству цивилног лица;

2) да је доктор наука из области за коју се бира и

3) да испуњава и остале услове за избор у звање редовног професора, предвиђене Законом о војним школама и војним научноистраживачким установама и Статутом ВА.

Молбе за избор подносе се редовним путем, на адресу ВП 2977, Београд, са назнаком „за конкурс“.

Уз молбу се прилажу:

– докази о испуњавању свих услова конкурса;

– биографија са описом кретања у служби, односно са опи-

сом радних дужности и

– библиографија објављених научних и стручних радова са примерцима радова.

О резултатима конкурса кандидати ће бити обавештени редовним путем, посредством својих команди.

Непотпуне и неблаговремено поднете молбе неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати.

Конкурс је отворен 15 дана од дана објављивања.

ОДБРАНА

МАРКЕТИНГ
011/3241-026

marketing@odbrana.mod.gov.rs

УПРАВА ВОЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ ГЕНЕРАЛШТАБА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
расписује

КОНКУРС

за пријем подофицира у батаљон војне полиције специјалне намене „Кобре“

УСЛОВИ КОНКУРСА:

Могу конкурисати подофицири из Министарства одбране РС и јединица Војске Србије који испуњавају следеће опште и посебне услове:

а) Општи услови

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да није осуђиван и да се против њега не води кривични поступак,
- да је здравствено способан за војну службу без ограничења.

б) Посебни услови

- да кандидат није старији од 30 година;
- да има радно искуство у Војсци од најмање три године;
- да нема негативних службених оцена и да су му последње две службене оцене најмање „врло добар“;
- да добровољно пристаје да ради у војној полицији;
- кандидат који конкурише треба успешно да заврши селективну обуку (осим за кандидате из Специјалне бригаде).

Начин конкурисања:

Кандидати који испуњавају услове конкурса молбе подносе Војној пошти 2282 Београд редовним путем преко команде своје јединице. Уз молбу се прилажу следећа документа:

- кратка биографија у којој обавезно навести контакт телефон,
- потврда од надлежног суда да није осуђиван и да се против њега не води кривични поступак,
- мишљење команданта јединице ранга батаљона,
- мишљење органа војне полиције из јединице,
- сагласност да кандидат добровољно пристаје да ради у јединицама војне полиције,
- оверену фотокопију две последње службене оцене,
- картон основних и личних података КОЛП-1 (добија се од персоналног органа из јединице),

- фотокопију војне легитимације.

По пријему молбе кандидати ће бити позивани преко претпостављених команди на тестирање које ће се обавити у Војној пошти 2282 Београд.

Тестирање ће се реализовати у два дана по следећем:

- провера физичке способности (трчање на 3.200 м, склекови на тлу, прегиби трупа, пливање 50 м),
- психолошко тестирање,
- оцена здравствене способности за рад у специјалним јединицама,
- тест општег знања.

Кандидати који испуне наведене услове биће упућени на реализацију селективне обуке у трајању од три недеље, након чега ће бити донета коначна одлука о пријему.

Непотпуни и некомплетни документи кандидата неће бити разматрани, неће се враћати документа кандидатима који не буду изабрани.

Напомена

Лица која су на служби у батаљону војне полиције специјалне намене „Кобре“, по том основу остварују право и на:

- 25% увећање плате по основу коефицијента за вршења службе у специјалним јединицама војне полиције,
- 70% увећање плате у паушалном износу када се лице ангажује на пословима обезбеђења,
- 12/18 месеци бенефицирани радни стаж,
- годишњи одмор у трајању од 35 радних дана,
- два пута у току године признавање права на накнаду за набавку цивилне одеће.

Додатне информације могу се добити на телефоне 23-957, 40-132 и 011/3201-957.

Конкурс је отворен до попуне батаљона војне полиције специјалне намене „Кобре“. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

расписује

КОНКУРС

ЗА ПРИЈЕМ ЦИВИЛНОГ ЛИЦА У СЛУЖБУ У МО
за попуњу радног места **на одређено време**

У МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
У СЕКТОРУ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ
У УПРАВИ ЗА ОДБРАМБЕНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ
У ТЕХНИЧКОМ РЕМОНТНОМ ЗАВОДУ
НАРОДНИ ХЕРОЈ „ЂУРЂЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ – ЂУРА“
место службовања Крагујевац

– 1 (један) медицински техничар (општи смер), ССС

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да је здравствено способан за рад у Војсци Србије,
- да није осуђиван за кривично дело на безусловну казну затвора најмање шест месеци,
- да се против њега не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности,
- да је одслужио војни рок или на други начин регулисао обавезу служења војног рока (лица мушког пола)

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- кандидати морају имати прописану стручну спрему која одговара евиденционој специјалности и положен стручни (државни) испит;

– у поступку пријема по огласу предвиђена је провера психо-физичких способности кандидата које комисија за пријем уврсти у жи избор.

Уз молбу се прилаже:

- пријава са биографијом и наводима о досадашњем радном искуству,
- оригинал или оверена фотокопија уверења о држављанству,
- оригинал или оверена фотокопија извода из матичне књиге рођених,
- оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема,
- оверена фотокопија доказа о положеном стручном (државном) испиту,
- оверена фотокопија радне књижице,
- оригинал или оверена фотокопија доказа о радном искуству,
- лекарско уверење,
- уверење да није осуђиван за кривично дело на безусловну казну затвора у трајању од најмање шест месеци,
- уверење да се против лица које подноси пријаву не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности,
- потврда војног одсека да је одслужио или на други начин регулисао обавезу служења војног рока.

Молбу са траженим прилозима доставити на адресу:

ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОД

34000 КРАГУЈЕВАЦ

са назнаком „за пријем лица по конкурсу“

Неблаговремене и некомплетне молбе неће бити разматране. Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина, а о избору ће сви кандидати бити писаним путем обавештени у законском року.

Рок за подношење пријава за пријем у службу је 15 дана. Рок почиње да тече наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС“. ■

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

КУКЕ И КАРАКУКЕ

Н. Каракалajiћ – М. Матуловић
Нови Сад, 1955.

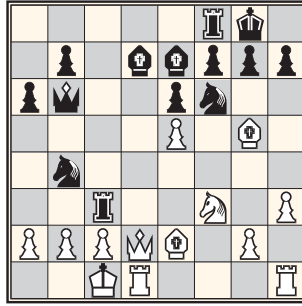
1. е4 ц5 2. Сф3 Сц6 3. д4 цд4 4. Сд4
Сф6 5. Сц3 д6 6. Лг5

У Београду је крајем 2009. године преминуо међународни мајстор Никола Каракалajiћ (1926), истакнуто име српског, југословенског, али и светског шаха. Према садашњим мерилима, требало му је признати барем титулу почасног велемајстора, коју он у својој скромности није ни затражио, а нико се није сетио да то уреди код ФИДЕ. Био је добро ситуирано дете „с београдског асфалта“; учио је, бавио се рок-музиком и играо шах тако добро да је освајао медаље за репрезентацију и победио на најјачем шампионату Југославије свих времена 1955. у Новом Саду, с којег је и ова партија. Значајна је његова списатељска активност – уређивао је шаховске рубрике у новинама и објавио неколико књига о шаху. У тим књигама је тежио да из светске шаховске литературе пронађе најбизарније позиције, од којих је често долазило и у позицијама које је играо. Неко је приметно да он увек налази некакве „куке и каракуке“, па су

му дали надимак „Кука“, на шта се он није љутио. Како „није стигао да се ожени“, како сам рече једном згодом, шах је за њега био читав живот.

У овој партији игра против тада младог и сјајног теоретичара „Матуљка“, који ће га надмашити по резултатима, али – само по томе. У Сицилијанској одбрани „Кука“ бира оштар Рихтер-Ројцеров напад, а то значи да игра на победу.

6...е6 7. Дд3 а6 8. 0-0-0 Лд7 9. Ле2
Тц8 10. ф4 Ле7 11. Сф3 Дб6 12. х3 0-0
13. е5 де5 14. фе5 Сб4? (15...Сд5!=)
15. Дд2 Тц3

Бели: Кц1, Дд2, Тд1, Тх1, Ле2, Лг5, Сф3,
а2, б2, ц2, е5, г2, х3

Црни: Кг8, Дб6, Тц3, Тф8, Лд7, Ле7,
Сб4, Сф6, а6, б7, е6, ф7, г7, х7

Јасно је да се топ не сме узети.

16. еф6! Тфц8 17. фе7 Тц2 18. Дц2
Тц2 19. Кб1 Ле8 20. Тд8 ф6 21. Те8
Кф7 22. Тг8! Ке7 23. Тг7 Ке8 24. Лф6
Да5?

Одлучујућа грешка; боље је било
24...Те2.

25. а3 Те2 26. Сд4! Те4 27. а64
Дб4 28. Те7 Кф8 29. Се6 Те6 30. Те6
Дц4 31. Тхе1 Дд3 32. Кц1 Дц4 33. Лц3
Дф4 34. Тде3 б5 35. Кб1 Дф5 36. Ка1
1:0

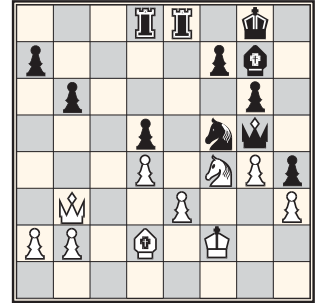
(Н.Б. Почетком децембра Никола ми је преко једног пријатеља послао пету свеску увезаних чланака из „Викенда“, уз кратку поруку „Родету срдачно Никола Каракалajiћ“. Размишљајући како да му узвратим пажњу, претекла ме је вест о његовој смрти).

ШАХОВСКЕ ВЕЧЕРЕ

Син бојара Фјодора, Борис Годунов (1552-1605) провео је младост на двору Ивана Грозног, где се играо шах. Био је цар од 1598. године, основао је Патријаршију, а умро изненада у току једне борбе. У Москви је приређивао „Шаховске вечере“, где се окупљала државна елита – уз јело, пиће и шах.

КОМБИНАЦИЈА

Каган – Спаски
Винипег, 1967.

Бели: Кф2, Дб3, Тц3, Тг1, Лд2, Сф4, а2, б2,
д4, е3, г4, х3
Црни: Кг8, Д-5, Тд8, Те8, Лг7, Сф5, а7, б6,
д5, ф7, г6, х4

Црни на потезу.

1... Се3! 2. Ле3 Те3! 3. Те3
На 3. Ке3 Лд4 4. Кд4 Дф4 5. Кд3
Де4 6. Кд2 Дд4 и црни би добио.
3. Дф4
Не би помогло 4. Кг2 због Лд4.
0:1

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	2	3	○	4	5	6	7	8	○	9	10	○	11	○	12	13	14	15	○	16	
17																18						
19				20						21			22								23	
24					25																26	
27																28				29		
30				31					32					33			34					
35								36			37	○		38			39					
40						41			42			43	44			45						
46					47			48						49							50	
51					52				53													
54					55																	
○			57						58				59									60
61									62													

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Високо светилиште у Вавилону, помиње се у Библији, 18. Сазвучје (мн.), 19. Жалосне врбе, 20. Бренд аперитива, 21. Иницијали сликара Предића, 22. Врста гуштера (мн.), 24. Шарен пас, 25. Много се потрудити (фиг.), 26. Лична заменица, 27. Присталица експресионизма, 28. Символ галијума, 29. Држава у Африци, 30. Речца нуђења, 31. Бик са Целебеса, 32. Тактови, 33. Уптна заменица, 34. Сиво, пепељасто, 35. Горка материја, 36. Лична заменица, 38. Одозго, 39. Бележник, нотарош, 40. Бивши рукометаш, Драган, 41. Ауто-ознака Пожаревца, 44. Символ молибдена, 45. Нишка култна рок-група, 46. Који припада Еви, 47. Символ хрома, 48. Пријатан мирис јела, 49. Пратиља фазона, 50. Символ америцијума, 51. Српски заменица, 38. Ауто-ознака Пирота, 53. Ктитор манастира Дечани, 54. Упишите: сћ, 55. Британски глумца, 56. Мали, ситан, 57. Разнобојно, 58. Предлог, 59. Женско име, 60. Језеро у Северној Америци, 61. Пропуст, канал, 62. Српска глумица.

УСПРАВНО:

1. Употребљив у различите сврхе, 2. Српски песник, племић и правник, Јован, 3. Стих (лат.), 4. Бивши рукометаш, ђоко, 5. Јединица мере електричне отпорности, 6. Женски рукометни клуб из Ниша, 7. Трнци, жмарци, 8. Петлови, певци, 9. Звезда светске уметничке сцене, Олег, 10. Пасти у нешто, 11. Бивши чешки ловачки авион, 12. Име италијанског фудбалског стручњака Сакија, 13. Благојна, 14. Лична заменица, 15. Јапанска копнена миља, 16. Српска глумица, 18. Символ астатина, 20. Руски биохемичар, Александар, 21. Друга, остало, 22. Војнотехнички институт (скр.), 23. Светски популарна певачица, 25. Дуг временски период, 26. Примити чулом слуха, 28. К, према, 29. Фабрика соли, 31. Врста хемијског једињења, 32. Војна област (скр.), 33. Символ нобелијума, 34. Терет у наручју, 36. Ознака за пример, 37. Вера, вересија, 38. Кратка молитва која се понавља у духовној пракси индијске традиције, 39. Планина у Србији, 41. Врста зачина, 42. Коњи (у народној песми), 43. Почетна фаза процеса, 44. Француски филмски режисер, Луј, 45. Отмено, шик, 47. Име глумца Броснана, 48. Место на Пелешцу, 49. Име певачице Робинсон, 50. Порече, 52. Грчко слово, 53. Лична заменица, 55. Упишите: шп, 56. Упишите: кн.

ОДБРАНА

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА

Магазин „ОДБРАНА“
11000 Београд, Браће Југовића 19
Тел: 3241-026; 3241-009
Телефакс: 3241-363
Жиро-рачун: 840-49849-58

ОГЛАСНИ ПРОСТОР	ФОРМАТ	ЦЕНА
1/1 четврта корична страна	22 x 30 цм	45.000,00
1/1 друга и трећа корична страна	22 x 30 цм	42.000,00
1/1 трећа страна (унутрашња)	19,8 x 26 цм	39.000,00
1/1 остале унутрашње стране	19,8 x 26 цм	31.000,00
1/2 унутрашње стране	19,8 x 13 цм или 9,5 x 26 цм	18.000,00
1/4 унутрашње стране	9,5 x 13 цм	10.000,00
1 цм/ стубац унутрашње стране	1 x 6,3 цм	450,00
1 цм/ 2 ступца унутрашње стране	1 x 13 цм	900,00
1 цм/ 3 ступца унутрашње стране	1 x 19,8 цм	1300,00
Мали оглас за замену стана (до двадесет речи)		250,00
Уступање простора за убацивање прилога		60.000,00

На сваки оглас плаћа се порез на додату вредност (ПДВ) 18 %.
Оглашавање се плаћа унапред, најкасније 5 дана пре изласка броја.

■ За више објављених огласа одобравамо попуст 5–15 %, што се регулише закључницом или уговором, и то:

- за 3–5 огласа – 5 %
- за 6–8 огласа – 10 %
- за 9 и више огласа – 15 %

– цене огласа репортажног типа увећавају се за 50 %

■ Оглаци који нису у складу са уређивачком политиком магазина неће бити објављени. Објављивање огласа одобрава директор установе – главни и одговорни уредник магазина „ОДБРАНА“.

■ Материјал за објављивање мора бити достављен најмање седам дана пре изласка броја. Уколико наручилац сам припрема решење рекламне поруке, она мора бити у формату JPEG или TIF. Решење се доставља на дискети или CD-у, а може се послати и на e-mail адресу odbrana@beotel.yu

■ На захтев корисника, у магазин се могу убацити прилози (искључиво штамапани), које је дужан да обезбеди и достави наручилац.

Магазин „ОДБРАНА“ излази
1. и 15. у месецу

Ценовник огласног простора
важи од 1. септемба 2007. године

NAFTNA INDUSTRIJA SRBIJE
PETROL

dopunjujemo se...

www.petrol.nis.yu